

Ангел Каралийчев

**БЪЛГАРСКИ
НАРОДНИ
ПРИКАЗКИ**

ТОМ I

Народна младеж

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ
БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ
ПРИКАЗКИ
ТОМ 1

chitanka.info

ПРИКАЗКА ЗА БЪЧВАТА

БЪЛГАРСКА НАРОДНА ПРИКАЗКА

Като наближи последният му час, старият баща повика своите петима синове и рече:

— Чеда мои, аз вече си отивам. Моят земен път се свърши. Чуйте каква приказка ще ви разкажа, преди да склопя очи. Добре слушайте, защото искам сетне да ми я разтълкувате.

Синовете втренчиха очи към баща си. Старият ги изгледа един след друг и почна:

— Израснал беше в гората един дъб. Голямо дърво. Желъди като дъжд падаха от яките му клони. Корените му смучеха сок дълбоко от земните недра. Бурята го клатеше, но не можеше нищо да му стори. Веднъж в гората пристигна дърварят. Той измери с очи дъба, запретна ръкавите си, замахна със секирата си и започна да сече. До вечерта го събори на земята. Окастри му клоните, а дънера откара в дърводелницата си. Наряза го на хубави дъски. През есента в дърводелницата пристигна един бъчвар. Той натовари дъските в каруцата си и ги откара. В работилницата си бъчварят издяла от дъските бъчварски дъги, направи обръчи, дъна и сглоби една голяма бъчва. В тая бъчва всяка есен той наливаше младо кипящо вино и го продаваше на селяните за сватби, именни дни и помени. Тъй вървеше, докато бъчвата беше здрава. Но, не щеш ли, веднъж един от обръчите се скъса и дъгите се отдалечиха. Виното изтече и бъчвата се разсъхна. Докато бъчварят се досети да сложи нов обръч, дъгите се разпаднаха. Децата грабнаха обръчите и почнаха да ги търкалят по улицата, а стопанката изгори дъгите и дъната на хубавата бъчва.

Изтълкувайте ми сега тази приказка!

Замислиха се петимата братя, но никой не можа да отгатне бащината си приказка. Тогава старият баща поклати глава и рече:

— Млади сте още, затуй не се досещате. Аз ще ви из тълкувам какво искам да кажа с тая приказка: гората с големите дървета е нашата държава. Яка гора е тя. Нейните дървета растат нагоре. Бъчвата

е семейството, дъгите сме ние, обръчите са съгласието, а виното е радостта и честитият живот. Дордето има съгласие в семейството, ще има и честит живот. Къща, в която няма съгласие — огън да я гори. Пазете обръчите на бъчвата, чеда мои!

Най-старият син се наведе, целуна десницата на стария баща и отвърна:

— Благодарим ти, тате, за мъдрия съвет. Няма да го забравим, докато сме живи!

КОЙТО НЕ РАБОТИ, НЕ ТРЯБВА ДА ЯДЕ

Когато Галинка се зажени, нейната майка заръчваше на старите сватове:

— Мамината дъщеричка не бива да се трепе, тя не е научена да работи. Пазете ми я. Не ѝ давайте метлата къщата и двора да мете, защото ще си напраши очите. Не ѝ давайте менците вода да носи от чешмата, защото рамото ѝ е крехко и не е научено да мъкне пълни менци. Сложете под главата ѝ пухена възглавничка, защото тя е научена да спи на мекичко.

Старите сватове се спогледаха, но нищо не казаха.

— Обещайте ми, че никога няма да ѝ казвате лоша дума. Нейните уши не са научени да слушат лоши думи.

— Колкото за лоша дума, недей се тревожи, в нашата къща такова нещо няма — проговори старият сват и се качи на каруцата.

До него се намести свекървата, а отзад седнаха младоженецът и Галинка. Потеглиха за другото село. Цял ден пътуваха, защото селото беше далеко.

Вечерта, щом пристигнаха, свекървата запретна ръкави, приготви една баница, закла пиле, свари го в тенджерата, слезе в зимника и наточи вино. А Галинка седеше на едно столче, скръстила ръце, и си думаше: „Ах, каква чевръста жена е тая моя свекърва, също като майка ми. Добър живот ще живеем тук“.

Навечеряха се хубаво и легнаха да спят. Изтърколи се нощта. На другия ден старият свекър се дигна рано и събуди всички:

— Хайде — викна, — ставайте да вървим на нивата!

— Какво ще правим там? — потърка сънените си очи Галинка и почна сладко да се прозява.

— Ще копаем царевица.

— С мотики ли? — попита мамината дъщеричка.

— То се знае, че с мотики — обади се свекървата.

— Аз няма да дойда.

— Защо? — запита младоженецът.

— Защото мотиката е тежка, а пък аз не бива да дигам тежки работи.

— Остави я — рече бащата. — Нека разтреби къщата и пригответи ядене за довечера. И тук трябва човек.

Отидоха домакините на нивата, а младата невеста остана вкъщи. До пладне се излежава. Като се дигна, усети, че е изгладняла, и почна да търси нещо за ядене, но не намери нищо в тенджерите.

— Нищо не са ми оставили, забравили са ме — протегна се Галинка и влезе в градината да погледа цветята. — Ах, че хубави цветя! — викна тя и почна да ги къса и да ги мирише.

Малките пчели прелитаха бързо от цвят на цвят и радостно бръмчаха.

— Тези пък защо ли са се разбързали? — рече Галинка и тръгна лениво към близкото черешово дърво.

Полежа на тревата под дървото, пресегна се, както лежеше, откъсна няколко череши, за да залъже глада си, и почна да се прозява. Тъй прекара деня.

Вечерта тримата копачи се върнаха обхътани от работа и капнали от умора. Озърнаха се и що да видят: къщата неразтребена, в менците няма вода, огнището угаснало, кокошките заспали ненахранени.

Свекървата хвърли мотиката и най-напред грабна менците. Донесе вода от чешмата. Накладе огъня, сложи картофи в тенджерата и замеси бяла погача. Набързо пригответи вечерята. Галинка я гледаше седнала на един стол и си клатеше краката.

Когато вечерята беше готова, свекървата покани всички:

— Хайде, сядайте да вечеряме!

Галинка се намести първа. Свекърът взе погачата и я разчупи на три парчета. Едното даде на жена си, другото — на сина си, а третото остави за себе си.

— А на невестата? — обърна се към него свекървата.

— Тя не е гладна. Който не работи, не огладнява.

Галинка прехапа устни, нацупи се и стана от трапезата. Прибра се в стаята си и почна да плаче. Цяла нощ не можа да заспи от глад.

На сутринта се повтори същото. Тримата работници отидоха да садят зеленчукова градина. Галинка не рачи да тръгне с тях.

— Слънцето пече много — рече тя, — ще почернея.

Оставиха я пак вкъщи. И този ден разгалената невеста не пипна нищо. Намери под една паница крайшник сух хляб, оставен за кучето, изяде го и пак се излежава до вечерта в градинката. И нали не донесе вода, да я полее, хубавите цветя почнаха да вехнат.

Късно вечерта тримата работници се върнаха пак капнали от умора. Навъсена, свекървата замеси погача и когато седнаха на трапезата, свекърът отново раздели погачата на три парчета. Галинка остана с празни ръце.

— Защо не даваш хляб на невестата? — попита свекървата.

— Защото, който не работи, не бива да яде! — отвърна свекърът.

Цяла нощ Галинка се въртя гладна в леглото и дълго мисли. Задряма призори. Щом пропяха трети петли, тя скочи. Потърси с очи свекъра, свекървата и мъжа си, но не ги видя, защото бяха излезли на нивата още по тъмно. Тогава Галинка запретна ръкави. Разтича се насам-нататък. Измете къщата и двора. Донесе вода от чешмата, поля цветята в градинката, накладе огъня и сготви ядене за работниците. Замеси брашно в нощвите. Изпече една погача. Като свърши всичката къщна работа, грабна хурката и седна да преде на прага. Вечерта уморените работници, като видяха какво е свършила невестата — очите им светнаха. Галинка сложи трапезата, подаде погачата на стария сват и с трепет зачака да види какво ще направи. Свекърът пое погачата и я разчупи на четири къса. Най-големия подаде на Галинка и рече:

— Яж, чедо, ти заслужи хляба си, защото днес си се трудила здравата!

Галинка пое хляба и почна да яде. Никога не беше яла такъв сладък хляб.

ЧОРБАДЖИЯТА И ЖЪТВАРЯТ

По жътва един стар чорбаджия повикал своя съсед — сиромах човек, да му пожъне нивата.

— Докога ще жъна? — попитал сиромахът.

— Докато залезе онова, небесното светило — показал нагоре с пръст чорбаджията.

— Ама какво ще ми платиш?

— Една торбичка брашно ще ти дам, стига да работиш, както трябва.

Сиромахът отишъл на чорбаджийската нива и я подхванал от единия край. Запращели ония ми ти ръкойки, почнал да търкаля снопите. Жънал, без да се изправи. Само на пладне поседнал за малко под крушата, изял една порязаница хляб и една глава лук и пак грабнал сърпа. До вечерта пожънал половината нива. Когато слънцето залязло, умореният работник се изправил, обърсал горещата пот от челото си и рекъл:

— Стига толкова.

— Как тъй стига — обадил се чорбаджията, който току-що бил пристигнал да види докъде е стигнал жътварят му, — половината нива стои непожъната.

— Но слънцето залезе и почна да притъмнява.

— Слънцето залезе, но я погледни на небето! Там вече е изгряла неговата сестра — месечината. Ще жънеш, додето залезе и тя. Инак няма брашно.

И наистина месечината се изтърколила на небето като червена ябълка и станало видно.

Нямало що. Жътварят пак пречупил кръст и започнал. Цяла нощ се трепал, а чорбаджията легнал под крушата и се наспал хубаво. Додето огрее слънцето на другия ден, работникът пожънал цялата нива.

— Сега ще ти дам брашно — рекъл чорбаджията. — Иди вкъщи да си вземеш торбичката и ела на воденицата ми. Там ми е брашното.

Отишъл си сиромахът и подир малко пристигнал на воденицата с голям козлен чувал.

— Сипвай брашното! — рекъл той.

Чорбаджията облещил очи и се развикал:

— Защо си донесъл този козлен чувал? Какво е туй нещо?

— Туй нещо е по-големият брат на торбичката — отговорил работникът.

— Как тъй може торбичката да има голям брат?

— Щом като слънцето може да има сестра, защо да не може и торбичката да има брат? — хитро казал сиромахът.

Чорбаджията се намерил натясно и насипал брашното в козления чувал.

ДЪЩЕРЯТА НА ГОВЕДАРЯ

Един стар болярин повикал сина си и му рекъл:

— Хайде, сине, тръгвай по света да си намериш невеста. Време е вече. Ти порасна, пък и годините минават. Нивата трябва да бъде пожъната, додето не е почнало да се рони зърното.

— Ами каква мома да взема, тате? — попитал синът. — Не ще и дума, че трябва да бъде от знатен род, да е богата и по-хубава от всичките девойки на земята.

— Ти, сине, по-добре ще сториш, ако не гледаш нито рода ѝ, нито хубостта ѝ, нито богатството ѝ, ама гледай да бъде добра къщовница и разумна стопанка.

Повикал младият човек вуйча си за другар по пътя и двамата тръгнаха по села и градове — невеста да дирят. Де когото срещнали, питали и разпитвали познават ли такова момиче, което да бъде и разумна домакиня, и добра къщовница, за да стане снаха на първия болярин в държавата. Но всички клатели глава.

— Такова момиче в нашия край няма. Идете на друго място.

Като обходили навсякъде, най-сетне двамината пътници се отбили в едно село и спрели до голямата крайселска чешма, където вечерно време девойките ходели за вода. Поседнали и почнали да оглеждат. Додето притъмнее, се извървели всичките момичета, но нито едно не харесало на сгледниците.

— Тези ли са всичките моми в селото ви? — обърнал се младият човек към селския чорбаджия, който излязъл да посрещне чужденците.

— Има още една, но тя не е жена за тебе.

— Защо?

— Защото е говедарска дъщеря.

— Нищо, че е говедарска дъщеря, заведи ни у тях да я видим.

Упътили се тримата мъже към сиромашката къщурка на селския говедар. Къщурката се намирала край селото. Щом надникнали вътре — младият човек и вуйчото се спогледали: къщурката светела белосана, дворът бил чисто преметен, прозорците греели и всяко нещо

било на мястото си. На прага ги посрещнала говедарската дъщеря. Тя не била пременена и накитена, но от цялото ѝ същество лъхали чистота и скромност.

— Тази ще бъде моя жена! — прошепнал на вуйчо си младият човек, щом видял девойката и наредбата на къщата ѝ.

Говедарската дъщеря попитала чужденците отде идат и по каква работа ходят.

— Ние сме търговци на добитък — отвърнал вуйчото. — Чухме, че твоят баща има за продан една телица. За нея сме дошли.

— Моят баща още не се е върнал. Поседнете, докато се прибере — рекла девойката, поднесла възглавници на гостите и стъкнала огъня в огнището, за да приготви вечеря. Почнала да шъта.

Гостите не можели да ѝ се нагледат.

По едно време пристигнал и старият говедар. Ръкувал се той с двамата сгледници, поканил ги на вечеря и също ги попитал по каква работа са тръгнали.

— Няма какво да крием — отвърнал вуйчото. — Тръгнали сме да търсим невеста за този млад човек. Обходихме кажи-речи цялата държава и не можахме да намерим мома, каквато търсим. Най-сетне допряхме до твоята дъщеря. Този момък, щом като я видя, очите му останаха в нея. Съгласен ли си да му я дадеш за жена?

— Да му я дам — отвърнал старият говедар, — защо да не му я дам, тя е вече ябълка за късане, но по-напред трябва да ми кажете какъв занаят има този човек.

— Никакъв занаят не зная — отговорил младият момък, — син съм на първия болярин в държавата. Защо ми е занаят?

— Не те питам на кого си син, а какъв занаят имаш — повторил говедарят.

— Не ставай смешен — намесил се вуйчото, — защо му е занаят, когато баща му владее много села и градове, а ковчезите му пращят от злато и сребро. Дъщеря ти ще живее като царица.

— Аз нямам дъщеря за човек, който не знае никакъв занаят — отсякъл говедарят. — Заповядайте сега да опитаме гозбата, която е приготвила дъщеря ми, а за женитба и дума да не става. Аз съм решил да ожения дъщеря си за човек със занаят.

Гостите почнали да сърбат от паницата и отново се спогледали — никога не били яли такова сладко ядене.

След вечеря, когато легнали да спят, младият човек рекъл на вуйча си:

— Вуйчо, като се върнем вкъщи, ще повикам другарите си на помощ, ще дойда пак тука и ще взема девойката насила.

— Насила тая работа не става, защото после няма да имате с невестата си добър живот. По-харно ще бъде, ако се запретнеш и научиш някой занаят. Тогава старият говедар ще склони и ще ти я даде доброволно.

— Добре, ще науча, аз съм болярски син, как може да не науча!
— рекъл младият човек, завил се презглава с мекия юрган и заспал.

На другия ден, след като се простили с говедаря и дъщеря му, сгледниците се упътили към града. Отишли право в златарницата на най-изкусния майстор златар.

— Какво ще поръчате! — посрещнал ги златарят.

— Не сме дошли поръчки да правим — заговорил вуйчото.

— А какво искате?

— Искаме да научиш този момък да прави златни пръстени, гривни и обеци, пафти от сребро да кове. Ще го вземеш ли?

— Ще го взема, стига да му иде отръки.

— Колко време ще трябва да стоя при тебе, докато науча златарския занаят? — попитал болярският син.

— Най-малко три години.

— Три години ли? Дума да не става. Да не съм луд да остана цели три години в работилницата ти!

— Тогава златарски занаят няма да научиш! — рекъл златарят.

— Слушай — почнал да го придумва вуйчото, — този момък е син на най-богатия царски човек. Предай му занаята си за две-три недели. Няма да сбъркаш. Баща му ще те затрупа с пари.

— Не мога да го науча за по-малко от три години. Моят занаят е тънък. В него има голямо изкуство.

— Да си вървим, вуйчо! — извикал момъкът и блъснал ядосано вратата на златарницата.

Излезли двамата сгледници и тръгнали от работилница в работилница — да търсят лесен занаят. Тук похлопали, там попитали, но навсякъде им отговаряли, че за всеки занаят трябва наука, време и търпение. Най-сетне спрели пред работилницата на един старец, който плетял кошници от обелени върбови пръчки.

— Ето лесен занаят за мене! — извикал момъкът и се обърнал към кошничаря: — Хей, дядо, за колко време ще ме научиш на твоя кошничарски занаят?

— А че, синко, ако не си глупав човек, за две-три недели ще се научиш да плетеш хубави кошници от върбови пръчки с лешникови уши.

Зарадвал се болярският син и останал при стария кошничар. Заловил се здравата и седнал да учи занаята. Най-напред белел корите на върбовите пръчки, сетне започнал да огъва обръчите и да заплита самите кошници. След като се потил и пъшкал не три, а седем недели време, момъкът най-сетне измайсторил една кошница, грабнал я и се завтекъл към къщурката на селския говедар.

— Какво ми носиш в тая кошница? — посрещнал го старият говедар.

— Нищо не ти нося. Кошницата е празна, но дойдох да ти се похваля, че вече имам занаят. Тая кошница е моя работа.

Говедарят я разгледал и отсъдил:

— Не е лоша. Ти ще прощаваш, но искам да видя с очите си как плетеш кошниците. Тая нощ искам да ми измайсториш още една кошница.

— Добре — рекъл момъкът и отишъл на реката да насече върбови пръчки.

Подир малко се върнал с цял наръч. Обелил им корите, наместил се на рогозката и почнал да плете. Дордето пропеят първите петли — кошницата била готова. Старият говедар се вдигнал в зори, разгледал новата кошница, останал много доволен и проводил дъщеря си на лозето — да я напълни с грозде. Когато момичето излязло, говедарят се обърнал към момъка и казал:

— Готов съм да ти дам дъщеря си за жена, защото разбрах, че владееш майсторски един занаят. Слушай сега да ти разкажа историята си, тогава ще разбереш защо исках от тебе занаят. Аз, сине, сега паса говедата на селяните, а трябва да знаеш, че някога бях цар на Скития, владеех безкрайни земи, заповядвах над милиони хора. А макар че царската ми съкровищница беше пълна със злато и скъпоценни камъни, окото ми не се насищаше на имане. Облагах народа си с големи данъци, мъчех хората и те се отвърнаха от мен. А когато в земята ми нахълтаха чужди войници, моят народ не се дигна да защити

престола ми с оръжие, ами ме остави да пропадна. Моят неприятел — северният цар — навлезе в държавата ми, разби крепостите ми и превзе столицата ми. Той ме довърши. Всички смятаха, че съм загинал. Но аз съм още жив и сега стоя пред теб. Ще попиташ как съм отървал кожата. Ще ти кажа. Когато неприятелските войски запалиха двореца ми, се измъкнах през един подземен изход, без да ме забележи никой, и търтих да бягам. Скрих се в едно тресавище и три дни и три ноци не мръднах. Изпоядоха ме комарите. Сетне, когато моят неприятел прибра ножа в ножницата, излязох и тръгнах към границата. Много време бъртах път, додето стигна тук, във вашата земя. Заселих се в туй село. Никому не казах кой съм. Селяните излязоха добри хора. Прибраха ме, нахраниха ме и склониха да им стана селски говедар, защото не знаех никакъв друг занаят. Тръгнах подир селските говеда, построих си тази къщурка и се задомих повторно, защото моят неприятел беше отвлякъл първата ми жена. Сега, макар че на стари години съм принуден да тичам подир говедата, които щръкляят, не се оплаквам, защото изкарвам с честен труд хляба си. А в къщата ми има едно незаменимо съкровище — моята дъщеричка. Разбра ли сега защо искам да оженя дъщеря си за човек със занаят? Занаятът, момко, тежи повече и от царската корона.

— Имал си право — рекъл младият кошничар и излязъл да посрещне годеницата си, която вече се връщала от близкото лозе и носела на рамото си новата кошница, пълна с жълти гроздове.

На другия ден момъкът отвел говедарската дъщеря в къщата на баща си и там вдигнал голяма сватба.

МЪРЗЕЛИВИЯТ

Имало един човек — много мързелив. По цели дни лежал под сенките, а децата му гладували и ходели от къща на къща да просят милостиня. Селяните, като минавали край него, спирали и започвали да го хокат.

— Децата ти скитат немили-недраги, целият народ се труди, а ти лежиш. Не те ли е срам? Дигай се и тръгвай на работа!

— Работа ли е — не ми я хвалете! — отвърщал мързеливият и се обръщал на другата страна.

Веднъж мързеливият се надигнал и отишъл при селския поп.

— Дядо попе — рекъл, — опей ме и викай селяните да ме заровят жив.

— Защо? — попитал учуден попът.

— Защото ми додея да ме хокат хората. Мира ми не дават. Всеки ден ме ругаят, задето не съм работел. Ще ида на оня свят — да си полежа спокойно.

— Може — съгласил се попът, опял го и викнал двама души да го дигнат с носилото.

Понесли го към гробището. Попът върви напред и клати кадилницата, а носачите — подире му. По пътя ги срещнал един работлив човек.

— Къде сте го понесли? — попитал той.

— На гробището, ще го ровим.

— Стойте, тъй не бива. Жив човек заравя ли се в гроб! Но кажете защо сте го помъкнали.

Носачите му разправили как стои работата. Трудолюбивият се позамислил и рекъл на оня в носилото:

— Слушай, я стани и ела у дома да ти дам едно кринче жито, та да имаш хляб, додето припечелиш нещо.

Мързеливият се понадигнал и попитал:

— Ами мляно ли ще го дадеш?

— Хубава работа! Ще ти го дам немляно.

— Тогава ме носете — обърнал се той към двамата носачи — в гробището. Не е за мен такава жито.

Трябва да го карам на воденица, че да го меля, че да го връщам вкъщи, че да го меся, че да го пека, че да го ям — дълга и широка работа. По-добре в гробището!

Отнесли го в гробището. Изкопали един трап и спуснали живия човек вътре. Затрупали го с пръст, но му сложили една тръба от устата на вън — да диша. Попът прочел молитвата, раздрънкал кадилницата над купчината и си отишъл заедно с гробарите.

През нощта работният селянин си рекъл: „Я да ида да излекувам от мързела оня, дето лежи в гробището“. Облякъл черни дрехи, нацапал си лицето със сажди, сложил си рога на главата, отишъл и разровил живозакопаниа с една мотика.

— Ставай! — сритал го той.

— Кой си ти? — стреснал се от сън закопаният и скочил.

— Аз съм дяволът — отвърнал рогатият. — Днес, като делихме душите на починалите, твоята се падна на мен. Аз съм ти господар. Каквото ти заповядам — ще го вършиш или ще те проводя да гориш в един нажежен казан, пълен с вряла смола. Свършено е вече с твоето лежане.

Мързеливият се разтреперил.

— Каква работа има за мене? — попитал той.

— Хе там, виждаш ли, на долния край на гробището, има една грамада камъни. Всичките да ги изнесеш на горния край на гробището. Тръгвай! Додето съмне, искам камъните да бъдат горе.

Мързеливият се запретнал и помъкнал тежките камъни. Носил, пъшкал, препъвал се, падал, ставал, целият потънал в пот. Като ги пренесъл, при него пак дошъл преоблеченият с камшик в ръка.

— Ела сега да ти платя! — рекъл му той и го вързал за едно дърво, плюл си на ръцете и започнал да го бие с камшика. Като го напердашил хубаво, рекъл: — Дяволът тъй плаща на слугите си! Влизай сега пак в гроба! — и го повлякъл към трапа.

Мързеливият влязъл. Мъчителят му хвърлил две-три лопати пръст отгоре му и си отишъл. Съмнало се. Погребаният, като дошъл на себе си, пошавнал и щом усетил, че отгоре му има малко пръст, скочил от гроба — и беж към село. Отишъл си вкъщи запъхтян, грабнал една

секира и се втурнал към гората. Почнал да сече дърва. Минал край него един селянин и го поздравил:

— Добър ден, брате! Какво ново-вехто носиш от оня свят?

— Остави се — отвърнал мързеливият, — не е за разказване: товарят те с камъни цяла нощ, а за награда те бият, додето ти наместят кокалите!

— Довечера ще се върнеш ли пак в гробището?

— Дума да не става! Цялата гора ще изсека, само на дявола ратай не ставам.

И продължил да сече.

ДВАМА БРАТЯ ЮНАЦИ

Ние бяхме двама братя юнаци. Отидохме в гората за дърва. Насякохме дърва и седнахме да си починем. Тогава брат ми рече:

— Ех, сега, както сме огладнели, да има една бяла и пребяла погача, че да си я излапаме!

Додето изрече — не знам откъде доде и се търкулна пред нас една бяла-пребяла погача. Разчупихме я. Излапахме я двамата с брата.

— Ех, сега пък да има една бъклица вино, че да си го изпием! — повторно рече брат ми.

И още недорекъл — напреде ни се умъдри една бъклица с вино. Дигнахме бъклицата, изпихме я.

Очите на брата ми светнаха.

— Ех, де я сега мечката да се поборим! — рече той и още недорекъл, напреде ни се изправи една рунтава черна мечка.

Бре, ами сега? Какво да правим?

Аз имам две сърца. Едното вика: „Дръж!“, а другото вика: „Беж!“ Кое да послушам, кое да послушам?... „Я, рекох си, да послушам второто, дето вика «Беж!»“, и побягнах към къщи. Когато на другия ден отидох в гората да видя какво е станало — от брата си намерих един цървул, а от мечката — нито косъм.

КОЙ КАКВОТО ПРАВИ — НА СЕБЕ СИ ГО ПРАВИ

Като ходел да проси от къща в къща, един слепец все тъй си думал:

— Кой каквото прави — на себе си го прави!

Дочула го жената на селския чорбаджия, дето дерял кожата на сиромасите, и му се заканила:

— Знам, че туй, дето го приказваш — за моя мъж го приказваш, но ще те науча аз тебе, когато минеш втори път.

И като запретнала ръкави, чорбаджийката замесила една питка и преди да я метне — сложила отрова в тестото.

Подир пладне слепецът пак минал край чорбаджийската къща.

Щом го зърнала, чорбаджийката викнала от прозореца:

— Хей, дядо, я ела насам!

И му подаде питката.

— Земи я — рекла, — топла е. Замесила съм я, да ти се отплатя за мъдрите думи.

Старецът промълвил едно благодаря, поел питката, пушал я в торбичката си и си тръгнал. Излязъл от селото. Поел по широкия път. Късно вечерта някъде по къра го срещнал чорбаджийският син, яхнал кон. Той слизал от планината, където били бащините му кошари.

— Хей, дядо — поспрял коня си чорбаджийският син, — ти, като ходиш по просия, не може да не носиш хляб в торбата си. Дай ми да хапна, защото ми се вие свят от глад. Горе, в планината, нашите нагъват просеник, а пък аз не мога да го ям.

— Да ти дам, сине — рекъл старецът и извадил питката от торбата. — Отчупи си половината. Одеве ми я даде една добра жена.

Чорбаджийският син грабнал питката и извикал:

— Цялата, цялата я дай! А ти ще си изпросиш друга — нали нямаш друга работа.

И като захапал питката, месена от майчината му ръка, той сбутал коня и отминал.

Додето стигне у дома си, лакомият мамин син почнал да се превива от болки. Щом влязъл, се тръшнал в леглото и изпъшкал.

— Майко, умирам.

Майката се смаяла и слисала. Най-сетне ѝ дошло на ум, че може да е отровен, и го попитала какво е ял.

— Нищо — отвърнал болният, — само една питка изядох. Друго не съм слагал в уста.

— Кой ти я даде?

— Един просяк. Срецнах го по пътя, поисках му хляб и той ми даде питката.

Като чула тия думи, майката пропищяла:

— Майчице, какво направих! Просякът ми казваше, че кой каквото прави — на себе си го прави, вярна му беше приказката, добре казваше той, но кой ти го слуша!

И заудряла глава с юмруци.

ДВАМАТА СЪСЕДИ И СИРОМАШИЯТА

Живели двамата съседи. Единият богат — къщата му била пълна с имане, а другият — последен сиромах — с трън да се завъртиш в двора му, нямало какво да закачиш. Отишъл веднъж сиромахът и почнал да тропа на богаташката порта. Показал се богатият.

— Какво има? — попитал.

— Дошъл съм при тебе, да ме нахраниш и напоиш — рекъл сиромашът, — защото умирам от глад.

Богаташът се почесал по шията.

— За ядене — рекъл той — нямам нищо, но пиене ще ти дам. Хей там, под капчука, има цяла каца, пълна с дъждовна вода — иди пий, колкото щеш.

Сиромашът навел глава и си тръгнал наскърбен към къщи. Както вървял, усетил подире си стъпки — тихи, котешки, неуловими. Обърнал се, погледнал назад — няма никой. Повървял още малко и пак усетил стъпките.

- Хей — спрял се сиромяхът, — кой върви подире ми като сянка?
— Аз съм — отвърнал глас на невидим спътник.
— Че кой си ти?
— Сиромашията.
— Защо ходиш подире ми? — учуден попитал сиромяхът.
— Защото си ми мил и драг — отвърнала сиромашията.

— Откога си тръгнала след мене, сиромашийо?

— От люлката.

— И докога смяташ да ме съпровождаш?

— До гроба! — отвърнала сиромашията.

Клетият човек въздъхнал дълбоко, но нищо не казал. Прибрал се вкъщи, взел мотиката, лопатата и — право на гробищата. Мълчаливо почнал да копае. Копал, копал, изкопал един дълбок трап. Седнал да си почине и тежко въздъхнал. Тогава една невидима ръка го докоснала по рамото и чул пак гласа на сиромашията:

— Защо ти е този трап?

— Решил съм да легна в него и да сложа край на живота си.

— И аз ще легна при тебе.

— Къде?

— В гроба.

— Влизай, щом като е тъй! — викнал зарадван сиромашът. — Влезе ли, сиромашийо? — попитал той подир малко.

— На дъното съм! — отвърнала сиромашията от трапа.

Тогава сиромашът грабнал лопатата и почнал да срива пръстта в гроба. Затрупал сиромашията и си отишъл.

Опретнал се, заловил се мъжката да работи и му провървяло. За година-две напълнил и той къщата си с имане. Богатият, като гледал как работите на съседа му се поправят, захванал да се пука от завист. Веднъж той го спрял на улицата и го заразпитвал какво се е случило.

Доскорощният сиромаш му разказал как смогнал да натика сиромашията в гроба.

— Ти си я натикал — рекъл на ума си завистникът, — но аз ще я изровя и пак ще ти я проводя вкъщи!

И като нарамил мотиката, той отишъл също на гробищата. Провикнал се:

— Къде си, мари сиромашийо?

— Тука съм! — обадила се глухо сиромашията изпод земята.

Богатият разровил трапа и сиромашията пак излязла навън.

— Хайде сега — рекъл богатият, — скоро да идеш при стопанина си, защото той заглади косъма.

— Дума да не става — отвърнала сиромашията, — не ща!

— Защо?

— Защото аз толкова години вървах подире му, а той излезе неблагодарник и ме закопа в земята.

— А при кого ще идеш? — попитал богатият.

— При тебе. Ти ми стана мил и драг, тъй като ме изкопа от гроба.

И като се лепнала подир завистливия богаташ, сиромашията не го оставила, додето не го докарала до просяшка тояга.

КАМЪКЪТ И КОЛАРИТЕ

Една нощ в планината забуча градоносен облак. Гръмотевици продъниха небето, рукна проливен дъжд, втурнаха се бесни порои надоле към реката. Тия порои рушаха всичко напреде си, скубеха дърветата с корените, дълбаеха долищата, търкаляха едри камъни. От страхотно надвисналата над тесния планински път бяла гранитна скала се откъсна огромен камък и рухна надоле в тъмнината. Тоя камък падна насред пътя, заби се дълбоко в набъбналата земя и там остана.

На сутринта пекна ясно лятно слънце. Заблещукаха росни капки по обрулените листа от бурята, почнаха да се изправят полегналите гъвкави треви. По пътя откъм пробуденото село се зададе кола. Два бивола с криви черни рога теглеха колата, а на лесата стоеше седнал един селянин и весело си свирукаше. Той беше бакалин и отиваше да купи сол и катран от града. Щом биволите стигнаха на завоя до големия камък — спряха: камъкът беше задръстил целия път. Отляво в дълбоката пропаст шумеше мътна река, отдясно се възвишаваха стръмни скали и колата нямаше откъде да мине. Селянинът, като видя падналия камък, почеса се по тила, слезе от колата, отиде напред, ритна камъка с крак, налегна го с гръб, ала не можа да го помръдне.

— Брей, че голяма канара е паднала тая нощ! Не мога да я помръдна. Ще почакам, дано дойде някой друг — по-силен от мене, — че да я търкулне надоле.

И той седна край пътя, извади си ножчето, взе една клечка и почна да си я дялка. Подир малко пристигна втора кола, натоварена с рязани дърва. Водеше я снажен турчин с червен пояс. Отдалече той се провикна:

— Хей, побратиме, защо си спрял колата насред пътя? Я отбий малко, че да мина, защото бързам.

— Бързаш ти — отговори му бакалинът, — ала по-напред трябва да дойдеш и отместиш канарата, че тогава ще караш напред.

— Каква канара? — попита турчинът.

— Ела сам пред биволите ми да я видиш!

Турчинът мина напред, разгледа големия камък, съблече си антерията, налегна камъка отсам, натисна го оттатък, но и той не можа да го мръдне.

— Няма какво — поклати глава той. — Ще почакаме да дойде по-силен човек от нас, че да ни разчисти пътя.

Седна до бакалина и запали цигара. Не се мина много време — ето че се зададе един файтонджия. Той беше стар човек, прегърбен, с тънка шия и жилава ръка. Шибаше пъргаво конете. Файтонджията, като разбра защо са спрели двете коли напреде му, развика се, слезе бърже от капрата, почна да подскача като петел край камъка, но и той не можа да го поклати, затуй се укроти и седна при другите да чака. Подир малко пристигнаха две талиги, покрити с чергила и натоварени с грънци. Стопаните им бързаха за близкия панаир и се разтревожиха много, като видяха, че няма откъде да минат. Единият беше много лют човек и за да накаже падналия камък, почна да го бие с камшика. Коларите му се смееха. Времето летеше. Наближи пладне. Цял керван се беше навървил от камъка надолу. Гъмжило от пътници шумеше край канарата, един след друг си измерваха силите и все не можеха да поклатят гранитната канара. По едно време се зададе едно старче. То носеше кошница с череши върху една тояга на рамото си. Когато стигна до навалищата, поздрави коларите и тръгна да отmine.

— Добре си ти, нямаш кола, лесно мина отвъд и ще си продадеш черешите на пазара — викна със завист подире му един от грънчарите.

— Минете и вие — обърна се старецът.

— Как да минем?

— С ум.

— Тук ум не трябва, ами трябва сила — отвърна грънчарят. — Опитвахме се един по един, ама никой не можа да катурне камъка.

— Тогава защо не се опитате всички заедно? Събрали сте се цяла дружина. Я се напънете малко! Ако чакате Крали Марка да излезе от гроба, че да отмести камъка, много ще има да чакате.

— Вярно е — викна файтонджията, — хора, братя, дръжте да отместим всички задружно камъка!

Натрупах се коларите край тежката канара, плюха си на ръцете, подхванаха я от дясната страна, засилиха се и я търкулнаха надолу. С трясък се повали канарата в пропастта.

Пътят беше разчистен и колите свободно потеглиха напред.

КАКВИ ХОРА ИМА ПО СВЕТА

Живял някога старец на име дядо Петко. Той си имал бабичка — Станка, и дъщеря — Пена.

Ходел дядо Петко на работа по нивите, а жените шътали вкъщи.

Веднъж — като седели край огнището и си предели — момата попитала майка си:

— Мамо ма, като се оженя, дали ще си добия рожбица?

— То се знае, че ще си добиеш — отвърнала майката.

— Ами ако е момче, как ще го наречем?

— То се знае — Петко.

— Ами къде ще го сложим да спи?

— Къде — в люлката. Там, дето слагат рожбите си всички жени.

— Ох, мамо, ако се скъса люлката, моят Петко ще падне на земята и ще се утрепе.

— Като се утрепе, ще умре — рекла майката.

— Горкият Петко! Да умре тъй малък! Хайде, мамо, да си го оплачем!

— Хайде, дъще! — съгласила се майката.

И двете надули гайдите. Реват, та се късат. Оплакват неродения Петко. Плакали цял ден. Пресипнали от плач. Вечерта се върнал дядо Петко и щом отворил вратата, останал смаян!

— Станке, Пено, кого оплаквате?

Жените му разправили каква е работата. Дядо Петко се хванал за главата:

— Хубава работа! Ами че оплаква ли се нероден човек? Не вярвам някъде да има по-глупави жени от вас. Ще обиколя света да видя с очите си!...

И като си нарамил торбичката, дядо Петко излязъл от къщи. Тръгнал по широкия свят. Вървял, вървял, стигнал до една нива. Сред нивата — орех, а под него трима души събират обрулените орехи. Но как ги събират? Мъчат се да ги загребат с вили и да ги изсипят в чувалите.

— Добър ви ден, братя! — поздравил ги дядо Петко. — Що правите с вилите?

— Орехи събираме, не виждаш ли?

Дядо Петко си помислил: „Тя не са по-умни от моите жени“.

— Не може тъй, орехи с вили не се събират.

— Ами как?

— Вземете по една лопата и ги нахвърляйте в чувалите!

Както ги научил дядо Петко, тъй направили орешарите. Изгребали с лопати орехите, прибрали ги в чувалите. Старецът си тръгнал, но те го спрели:

— Чакай, дядо, да ти се отблагодарим, задето ни научи на ум и разум!

И му напълнили торбичката с орехи.

Продължил дядо Петко пътя си. Влязъл в едно село. Там имало стар зид, а отгоре на зида пораснала хубава зелена тревица. Под зида двама души пъшкали и се трепели — мъчели се да дигнат едно магаре върху зида.

— Хей, приятели, какво правите тук? — попитал ги учуден дядо Петко.

— Дигаме магарето.

— Защо го дигате?

— За да опаса тревата, дето е поникнала върху зида. Мъчим се, ама не можем, защото проклетото магаре е много тежко.

— Я ми донесете един сърп! — рекъл дядо Петко. — Аз ще ви покажа какво трябва да направите.

Донесли му сърп. Старецът протегнал ръце към зида, орял тревата и я хвърлил на магарето.

Магарето се навело и почнало да хрупа.

— Я гледай, че то било много лесно! Да си жив, дядо! — рекли двамата селяни и дарили дядо Петко с бяла погача, току-що извадена от огнището.

Дядо Петко отминал по-нататък. Стигнал до един двор, пълен с развеселени хора. Цигулки свирят. Тъпани бият. Песни се пеят.

— Тука има сватба — рекъл си пътникът и спрял да погледа.

Видял невестата и младоженеца — стоят като вкопани пред къщната врата. Защо стоят? Защото невестата била по-висока от горния праг на вратата и не можела да влезе. Сватовете се чудели и

маели как да я вкарат вътре. Един от тях — най-старият и най-хитър — предложил:

— Дайте да ѝ отсечем краката, за да ги подкъсим, че са много дълги.

— Не бива да ѝ сечете краката, защото те са толкова дълги, колкото трябва да бъдат, ами ще трябва главата ѝ да отрежем, защото тя стърчи над горния праг. Пък и да ви кажа ли — без глава човек може, но без крака не може да мръдне — обадил се дълбокоумно друг от сватозете.

— Да донеса секира? — викнала една посръбнала жена.

— Не посягайте на жената, ами дайте да съборим горния праг на вратата — разбутал навалицата един зидар.

Тогавa се намесил дядо Петко:

— Чакайте, хора селяни, не пипайте нито невестата, нито прага, ами я накарайте да се понаведе малко!

Невестата, щом чула тия думи, бързо се навела и влязла вкъщи. Сватбарите се почудили на ума на чужденеца, похвалили го, поканили го да влезе вътре, настанили го на трапезата и го гощавали три дни и три ноци с печени кокошки, вити баницы и червено вино.

Като се наситил, дядо Петко напуснал сватбарската къща и продължил нататък. Влязъл в друго село. Там видял къща с висок чардак. На чардака стояло едно момченце по ризка, а долу майка му държала нови гащи и викала:

— Хайде, чедо, в гащите! Хайде в гащите!

А момчето се дърпало назад — не ще.

— Какво има? — попитал дядо Петко.

— Уших — почнала да разказва майката — нови гащи за момчето си и рекох да му ги премеря. Затуй му викам да скочи от чардака в гащите.

— Недей тъй, невесто! Ще утрепеш детето — поучил я дядо Петко, — ами го повикай да слезе долу по стълбата, сетне го накарай да спусне единия си крак в левия крачол на гащите, а другия — в десния. Тъй се обуват гащи!

Жената послушала съвета на стареца, нахлузила лесно гащите на момчето и за да се отплати, свалила сребърната гривна от ръката си и я подарила на дядо Петка.

Още по-нататък старецът стигнал до широко и равно място. Там десетина души зидари градели ново училище. Двамина от тях държали едно дърво за двата края и го дърпали, колкото им държат сили.

— Абе, вие, що правите? — попитал ги дядо Петко учуден.

— Теглим дървото.

— Защо?

— Удължаваме го, защото е късо.

Дядо Петко поклатил глава.

— Залудо си хабите силите. С теглене тая работа не става.

— Ами как?

— Вземете още едно дърво и ги наставете.

Зидарите наставили две дървета, свършили си работата и от благодарност подарили на дядо Петко една остра секира.

Вървял дядо Петко от село на село и се смеел: светът бил пълен с неуки хора. Няколко кой да им отвори очите.

Ето че го настигнала една жена. Тя шибала с вършина една крава. А на кравешката шия висяла цяла връв с жълтици.

— Коя си ти? — попитал дядо Петко.

— Не ме ли познаваш? Аз съм жената на селския чорбаджия.

— Ами къде караш кравата? За кого си я нагиздила?

— Карам я на кума. Тя е обречена на него. А жълтиците са за кумата. Ние сме богати хора. Имаме много крави и жълтици. Ако ти е на път, откарай кравата, защото аз си имам работа, в нашата къща са се навъдили много мухи и аз ги трепя с тояга. Живота ни отровиха тия мухи, пусти опустели!

— Добре — съгласил се дядо Петко, — ще я откарам, но ти ми кажи къде е селото на твоите кумове?

— Ей там! — поклатила глава чорбаджийката като кон на празни ясли.

— Ясно — рекъл дядо Петко, макар че нищо не разбрал, и подбрал кравата. Подкарал я към своето село, натоварен с много дарове за бабичката му Станка и дъщеря му Пена.

ГАЛЕНАТА ДЪЩЕРЯ

В едно село живееха мъж и жена. Те си имаха само една щерка, много я обичаха и не даваха пращинка да падне отгоре ѝ. На ръце я дигаха и слагаха. Съседите я наричаха „галената дъщеря“. Майката и бащата се трепеха от сутрин до вечер да изкарат за хляб и кат дрехи, а дъщерята нищо не вършеше. Сутрин се излежаваше до късно. Когато ѝ омръзнеше лежането, майката отиваше при нея, обличаше я, сресваше ѝ косата и я хранеше като бебе: слагаше ѝ ядене в устата с една лъжица. Сетне ѝ постилаше някоя мекичка дреха до огнището. Галената дъщеря седеше там, почваше да клати глава и да дреме. Когато ѝ ставаше студено, само казваше:

— Примък!

Чуеха ли тая дума, бащата и майката се втурваха, хващаха я под мишниците и я примъкваха по-близо до огъня. Когато пък ѝ станеше горещо, девойката изговаряше лениво втора дума:

— Отмък!

И старците я дърпаха назад.

Днес тъй, утре тъй, докато галената дъщеря порасна и стана мома за женене. Почнаха да тропат на вратнята годежари. Майката ги посрещаше и ги предупреждаваше:

— Ще ви го дадем нашето момиче, защо не, но трябва да ви кажа, че то е галено. Дали ще можете да му шетате тъй, както ние му шетаме?

И тя разказваше как девойката обича да се излежава край огъня, как я примъкват и отмъкват и как ѝ слагат яденето в устата.

— Не е за нас! — клатеха глава годежарите и си отиваха.

Много свят се извървя, но никой не се реши да вземе галената дъщеря за невеста. Най-сетне пристигна един момък с напукани от работа ръце, изкалян, изморен, с корясала от пот риза. Той идеше направо от нивата.

Когато майката разказа каква е дъщеря ѝ, момъкът рече:

— Тъкмо за мене жена. Ще си живеем като гълъб и гълъбица. На ръце ще я нося. Дайте ми я.

— Вземи я — рекоха старците, извлякоха галената си дъщеря от огнището, съблякоха ѝ напращените дрехи, облякоха ѝ булчината премяна и я натовариха на колата.

Момъкът я откара у дома си, намести я върху постелка до огнището, отиде на дръвника, насече наръч дърва, донесе ги и накладе буен огън. Щом главните запряха и напекоха невестата, тя извика:

— Отмък!

Но младоженецът се почеса по врата, престори се, че нищо не чува, и излезе на двора.

Главните се разгоряха още по-силно.

— Отмък! — изпищя галената дъщеря, защото пламъците подхванаха ходилото на чорапа ѝ и като видя, че няма кой да я дръпне назад, отскочи сама и побягна към вратата. Сети се да натопи запаления чорап в копанята с вода за кучето. Инак кракът ѝ щеше да изгори.

Беше късна есен. Навън духаше студен вятър. Невестата поседя, поседя и зъбите ѝ почнаха да тракат от студ.

— Примък — извика тя веднъж. — Примък! — рече повторно и щом разбра, че няма кой да я отнесе, стана сама и се повлече към огнището.

И нали нямаше кой да сготви ядене, вечерта двамата младоженци си легнаха гладни.

На другия ден младият мъж се вдигна в зори и почна да поръчва на постелката, върху която лежеше гладната му невеста:

— Слушай, постелко — рече той, — аз отивам да ора, а ти наготви обяд, половината остави на жена ми, а другата половина донеси на нивата. Само гледай да не закъснееш, защото ще играе тояга по гърба ти.

Замина орачът на работа, а жена му си остана да лежи там, където я беше оставил. Като наближи обяд, тя се обърна към постелката:

— Ставай мари, постелко, не чу ли какво заръча мъжът ми? Наготви ядене, защото умирам от глад.

Постелката мълчеше.

— Мисли му, ако не сготвиш! — закани се невестата и се примъкна към огъня.

Вечерта орачът се върна намръзнал и гладен.

— Ти, постелко — викна той, — защо не ми донесе днес ядене? Трябваше да й напомниш! — обърна се той с укор към жена си.

— Думах й, мъжо, но тя си прави оглушки и не ме слуша — почна да се оправдава невестата.

Тогава гладният орач сграби постелката, метна я на гърба на невестата си и почна да я налага с тоягата.

— Олеле, мъжо — развика се невестата, — ти биеш постелката, а пък мене ме боли!

— Търпи, жено, търпи, аз я бия, за да те слуша — каза орачът и хубаво наложи постелката.

Пак си легнаха гладни. На третия ден се случи същото. На четвъртия ден галената дъщеря, като видя, че постелката пет пари не дава и не ще да сготви нищо на мъжа й, стана сама, запретна си ръкавите, разтреби къщата, свари едно гърне боб, сипа го в менчето, изпече една топла питка, премени се, бодна едно цвете зад ухо и отнесе яденето на нивата. Седнаха двамата младоженци и се нахраниха хубаво.

— Най-сетне постелката ме послуша и се залови за работа — рече мъжът, като свършиха яденето.

— Ами, послушала те е. Не се е мръднала. Само се въргаля край огнището.

— Ами кой наготви яденето?

— Аз.

— Тогава изхвърли постелката навън, когато си идеш вкъщи. Не искам очите ми да я виждат.

Вечерта младият орач, като видя, че къщата е разтребена и преметена, рече на жена си:

— Няма да позволяваш на постелката да се излежава край огнището, защото ще играе дървен господ.

— Да не съм луда да я пусна — отвърна невестата. — Ако влезе вкъщи, пак ще ме боли гърбът. Не искам да се мъча аз заради една мързелива постелка.

Заживяха си младите. Орачът работеше нивите, а невестата гледаше къщата. Не щеш ли, по едно време пристигна невестината

майка и се развика отдалеч:

— Дойдох, дъще, да видя как си поминувате. Добре ли си, носи ли те твоят мъж на ръце, дава ли ти ядене в устата, примъква ли те до огъня, отмъква ли те, когато ти стане горещо?

— Ах, майко, да знаеш какво се случи — почна да разказва невестата. — Тук имаше една проклета постелка, мързеливо нещо, ти казвам. Всеки ден мъжът ми я налагаше с една тояга и тя пак не разбираше от дума, ти казвам.

И невестата разправи всичко на майка си.

Майката кипна.

— Аха — рече тя, — значи той те кара да му готвиш и да метеш къщата му. Ами че тия ръчички за метла ли са, мамино чедо галено? Брей, на какъв човек попаднахме! Ти не бива да седиш повече в тая къща. Къде ти е прикята, дъще? По-скоро прибери всичко, що е твое, че да бягаме от тук.

— Къде ще идем, майко? — попита дъщерята.

— У дома. Аз ще се грижа за тебе тъй, както съм се грижила по-рано. Не съм съгласна да се трепеш тук.

Невестата, която беше свикнала да слуша майка си, прибра прикята си, направи голям вързоп, метна го върху гърба на майка си и потеглиха. Тъкмо излязоха навън, ей го насреща орача — връща се от нивата.

— Къде я водиш? — изправи се той срещу старата жена.

— Прибирам си я. Защо я караш да се трепе, тя не е научена да работи.

— Връщайте се по-скоро къщи, докато не съм дигнал тоягата — извика орачът и накара двете жени да се върнат назад.

Влязоха къщи.

— Слагай трапезата, че съм гладен като вълк! — обърна се младият мъж към жена си. — Сипи яденето в две паници и дай погачата!

Невестата покорно сипа яденето в две паници и търкулна една бяла погача. Мъжът пое погачата, разчупи я на две, подаде половината на жена си и рече:

— Яж!

— А на мене? — попита майката.

— На тебе ли? — обърна се към нея зетят. — За твоята златна уста, която учи дъщеря си да не работи, аз ще донеса нещо златно.

И като изскочи навън, орачът отиде в плевнята, напълни една торбичка със слама, отнесе я на майката, окачи я на шията ѝ, па викна:

— Яж!

Майката позеленя от обида, скочи, захвърли торбата и извика:

— Няма да ви стъпя вече! Тъй да знаете! — блъсна вратата и се втурна тичешком към своето село.

Когато се върна у дома, се провикна към мъжа си:

— Вземи дряновицата и върви да докараш тук дъщеря ми. Аз съм я учила живот да живее, а не да робува. По-скоро тръгвай!

Дигна се бащата и отиде при галената дъщеря. Разпита я как си поминува, и като разбра каква е работата, рече:

— Аз, дъще, дойдох да те прибера, но виждам, че ще бъде по-добре да останеш при мъжа си. Гледай си работата. Не се връщай у дома, защото ние с майка ти почнахме вече да стареем. Скоро ще умрем. Няма да има кой да те отмъкне от огнището и ще изгориш. Тежи ли ти работата?

— Не ми тежи, тате, нали съм здрава и млада.

— Тогава работи, чедо, шетай на работния орач и не слушай майка си. Иди сега да посрещнеш мъжа си, кажи му добър вечер и му помогни, додето разпрегне воловете и ги настани в обора.

Рипна невестата и изскочи навън. Орачът, като я видя, че е дошла да го посрещне, учудено я попита:

— Кой те научи да правиш тъй? Досега не си го правила.

— Баща ми — отвърна невестата, — той ни дойде на гости.

Орачът влезе вкъщи зарадван, здрависа се с гостенина, подаде му възглавница да седне, нахрани го хубаво, почерпи го, настани го в меко легло, а на сутринта метна на рамото му един кожух от лисичи кожи и го изпроводи сърдечно.

Старицата излезе да го посрещне на вратника и като видя кожуха, отдалече почна да се вайка.

— Леле, старче, какво е направил проклетият наш зет! На мене ми даде да ям слама, а тебе те е налагал тъй, че кожата ти е одрал!

ЕДНООКАТА

Имало някога една несвястна жена. Мъжът ѝ се трудел от сутрин до вечер, а тя се щурала насам-натам из двора без работа.

— Жено — казал веднъж мъжът, — вземи да ми ушиеш риза, че оголях.

— Не една, а пет ще имаш — отвърнала жената.

Грабнала цял топ платно, дето го била тъкала майка ѝ, излязла към гората, метнала платното върху една шипка и поръчала:

— Шипке, да ушиеш до утре на мъжа ми пет ризи!

Вятърът подухнал, вейките на шипката се навели надолу и изшумолели, като че отвърнали: „Хуубаво!“

Като се прибрала жената, по пътя край шипката минал пътник, видял бялото платно, взел го и си отишъл. На другия ден жената се изправила пред шипката:

— Шипко, готови ли са ризите?

Шипката мълчала.

— Къде ми дяна платното? — повторно попитала жената.

Шипката пак нищо не отговорила.

— Ще те науча аз тебе! — заканила се жената, грабнала една тояга и почнала да бие шипката.

Била я, каквото я била, след туй се затекла към къщи за търнокоп, че да я изкопае. Почнала да копае и както копала, попаднала на заровено гърне, пълно с жълтици. Навела се над гърнето, бръкнала, нагребала една шепа жълтици и си рекла:

— Брей, какво едро просо намерих!

Отнесла гърнето вкъщи и отдалече се провикнала:

— Мъжо, излез да видиш какво просо намерих — напролет ще храня с него пиленцата.

Мъжът излязъл и що да види — жълтици. Мигом решил да ги потули някъде, но не искал жена му да знае къде, защото се боял да не ги раздаде на съседите.

— Жено — рекъл ѝ той, — виждаш ли оня облак? Той ще донесе град. Като почне градушката, може да те утрепе, затуй най-добре ще бъде да те скрия.

— Скрый ме, мъжо, защото много ме е страх от градушка — уплашила се жената. — Къде ще ме скриеш?

— Ще изкопая един трап. Ти ще влезеш вътре, а отгоре аз ще метна рогозката. Там ще стоиш, додето мине градушката.

— Хайде — съгласила се жената.

Изкопал мъжът един трап. Настанил вътре жена си, метнал рогозката отгоре, насипал половин кринче ечемик и прикъткал кокошките. Те захванали да кълват ечемичните зърна, затракали с човките си, а на жената ѝ се струвало, че вали градушка.

— Брей, че силен град пада! — рекла си тя и надзърнала през една дупка да види колко едри са зърната.

Една от кокошките, като видяла лъскавото око, проточила шия и го клъвнала. Жената под рогозката останала с едно око. В туй време мъжът скрил гърнето с жълтиците в житницата.

Щом излязла от трапа, еднооката отишла на улицата и се похвалила:

— Изкопала съм едно просо — зърната му като колелца!

Съседите се досетили, че несвястната жена е намерила жълтици, отишли при съдията и му обадили. Съдията повикал мъжа и жената. Попитал най-напред жената:

— Какво е просото, дето си го намерила?

— А че жълто, зърната му като колелца.

Съдията извадил от кесията си една жълтица.

— Такива ли са?

— Същите.

— Ами кога ги намери?

— Когато падна големият град и изби твоето око и моето (съдията бил сляп с едното око).

— Видиш ли, съднико, колко ѝ стига умът, никакви жълтици не е намерила — обадил се мъжът.

Съдията повярвал на мъжа и ги пуснал да си ходят.

На другия ден, когато мъжът отишъл на нивата, в селото влязъл грънчар с кола грънци и почнал да вика:

— Грънци продавам, грънци!

Излязла еднооката и попитала:

— Как ги даваш?

— Пълно за пълно.

Жената грабнала едно кринче и влязла в житницата да го напълни със зърно. Като гребяла, тя напипала заровеното гърне и си рекла:

— Ех, че съм късметлийка! Намерих си просото. Ще дам на грънчаря просо наместо жито.

Напълнила кринчето с жълтици и го отнесла. Като видял парите, на грънчаря му светнали очите, той поел кринчето, изсипал всичките жълтици в торбата си и побягнал, като оставил и колата, и биволите, и грънците.

— Брей, че глупав грънчар! — засмяла се еднооката и смъкнала от колата всичките грънци. Наредила ги по колците на плета. За всичките грънци имало място, само за едно пукнато гърне нямало.

— Сторете му място! — провикнала се жената към наредените грънци.

Грънците не мръднали.

— Сместете се да му сторите място — ядосала се еднооката — или ще ви изпотроша!

Но тъй като грънците пак не мръднали, тя грабнала една тояга и ги изпотрошила всичките. След туй набучила пукнатото гърне на най-високия кол, седнала на двора и запяла.

СТАРИТЕ ХОРА

Един жесток цар измислил закон да бъдат погубени всички стари хора.

— Каква полза от тях — казал той, — нито орат, нито жънат, нито дърва секат. Само ядат хляб и се пречкат вкъщи. По-добре ще живеем без тях.

Запретнали се царските палачи. Всички стари хора минали под нож. Останал само един старец — баща на болярин. Дожаляло му на болярина да вземе главата на стария си баща, затуй го укрил на тайно място и го хранел скришом, без да знае никой.

Жестокият цар имал луд черен кон: ритал, хапел, скачал, хвърлял ездачите. Никой не можел да се приближи до него и да го укроти. В столицата живеела една лукава знахарка. Царят заповядал да я повикат в двореца и почнал да я разпитва как може да укроти лудия кон.

— Как ли? — отговорила знахарката. — Заповядай, господарю, на болярите си да усучат въже от пясък. Вържеш ли коня с въже от пясък, той ще стане кротък като овчица.

Царят се почесал по тила и повикал болярите си.

— Хей, боляри — викнал им той, — слушайте какво ще ви заповядам! Още утре да ми донесете едно въже от пясък. Ако дойдете в двореца без пясъчно въже, главите ви ще взема!

Прибрали се болярите с наведени глави. Никому не идвало на ум как може да се усуче въже от пясък. Между болярите бил и оня, който бил пощадил живота на баща си. Като се прибрал вкъщи умърлушен, старецът го попитал:

— Защо си кахърен, синко?

Боляринът му разправил какво иска царят.

— Туй ли е то всичко? Не бой се. Утре, като идете в двореца и царят рече „Къде е въжето?“ — ти му отговори: „Царю, готови сме да усучем въже от пясък, но не знаем какво трябва да бъде — дебело, тънко, жълто или червено, дай ни по-напред мостра“.

На другия ден, като чул умния отговор, царят преклонил глава и казал:

— Прави сте, трябва да ви дам мостра, но няма откъде да я взема.

И царят пожалил живота на всички.

Същото лято настанала голяма суша. Всичко живо изгоряло — и трева, и плод. Пресъхнали реките и кладенците. Житниците се опразнили. Не останало жито дори за семе. Уплашили се хората да не измрат от глад. Загрижил се и царят. Повикал пак болярите и им заповядал:

— Каквото щете правете и струвайте, но утре, като дойдете, искам да ми кажете откъде ще намерим жито за посев, инак главите ви ще взема.

Тръгнали си болярите сломени — не е лесна работа да се намери жито. Старецът видял, че синът му се връща и този път умърлушен, и попитал какво се е случило.

— Сега, тате — рекъл боляринът, — и ти не можеш ми помогна.

— Защо?

— Защото царят иска семе за посев, а никъде в страната няма жито.

— Не бой се, синко. Утре, когато се явите при царя, ти му кажи да заповяда на селяните да разровят всички мравуняци в царството. В мравуняците има много жито, събрано зрънце по зрънце от мравките.

И наистина, щом селяните излезли по кърищата и разкопали мравуняците — намерили във всеки мравуняк по една торбичка едро зърно. Царят останал много учуден и се обърнал към болярина, дето криел баща си, и го попитал:

— Кажи ми, кой ти даде този мъдър съвет?

— Не смея да кажа, господарю, защото ще ме погубиш.

— Няма косъм да падне от главата ти, кажи!

Тогава боляринът признал, че е укрил баща си и той го научил какво да каже за пясъчното въже и де има скрито жито.

Скоро излязъл нов закон: никой да не закача старите хора, а когато вървят по улиците — всеки да им сторва път.

КЪЩОВНИК

Било късна есен. Пожълтели тревите по поляните, листата по дърветата. Жеравите, поели път на юг, писукали високо над нивите...

— Мъжо, тръгвай да сееш, че зима иде! — подканила една чевръста жена ленивия си мъж.

— Натовари ралото, качи чувала със семето на колата и впрегни воловете, тогава ще тръгна.

Жената наринала от житницата пет кринчета жито в един чувал, натоварила чувала и ралото на колата и повела воловете към вратнята. Мъжът се качил на колата и потеглил към нивата. Когато стигнал, спрял под крушата, що била сред нивата, разпрегнал, похапнал и тогава захванал да оре. Изорал една бразда и изсипал всичкото жито в браздата, изкарал втора — заринал го с пръст.

— Свърших си работата — рекъл, — сега ще си полегна на сянка, защото слънцето напече много силно.

Изтегнал се под крушата. Една муха забръмчала над главата му и не му давала да заспи.

„Добре е тука — помислил си ленивецът, — ама да имаше кой да ме варди от мухите, много сладко щях да си почивам“.

Прозял се два-три пъти и заспал. Спал до залез. Кога се прибрал вечерта, жена му го попитала колко лехи е изорал.

— Две бразди изкарах — отвърнал той, — но утре ще стигна до крушата.

На другия ден се повторила същата история, на третия ден пак. Ядосала се жената. На четвъртия ден сама отишла да сее, а мъжът останал да шъта вкъщи. На тръгване му поръчала да изпере дрехите на реката, да набере една кошница от крушата на хармана и да варди пиленцата и квачката от сокола, който се виел цял ден над селото. И заминала.

„Сега е време да покажа на жената какъв съм къщовник“, помислил си мъжът и се заловил да шета. Най-напред изловил

всичките пиленца, взел здрав конец, навързал ги за крачетата, а края на конца вързал за крака на квачката.

— Де го сега соколът? Никакво пиле не може да открадне, защото са вързани! — рекъл той и сам се почудил на ума си.

След туй нарамил на една кобилица дрехите и отишъл на реката да пере. Щом спрял на брега, дошло му на ума, че е забравил да набере круши, пуснал дрехите във водата и се затекъл към къщи. Щом ленивият кривнал в улицата, към реката слязъл един скитник да пои магарето си. Той видял дрехите, които плавали по водата, и си рекъл:

— Я какъв армаган ми е донесла реката!

Озърнал се наоколо, видял, че няма никой, грабнал прането и побягнал. Хитроумният мъж, като стигнал вкъщи, най-напред взел паница просо да нахрани пилетата. Помамил квачката. Тук квачка, там квачка — няма квачка. Погледнал към небето и що да види — един голям сокол лети към планината, в ноктите си държи квачката, а под него висят и се полюшват навързаните пилета. Същинско детско хвърчило с опашка.

— Ама че я свърших! — затюхкал се мъжът и мръднал към хармана да набере круши. Крушата не била висока, но твърде бодлива, затуй къщовникът, като дигнал очи нагоре, почнал да се чеше по врата: „Наместо да се кача горе и да се бода, я да взема, че да отсека туй дърво и да оберва всичките круши!“

Речено — сторено. Грабнал брадвата, сякъл до пладне, отсякъл крушата. С трясък тя се строполила наред хармана. Къщовникът грабнал една кошница и почнал да бере. Но преди да напълни кошницата до половина, му текнало в главата, че е забравил дрехите на реката, оставил крушите и хукнал към брега. Ала там не заварил нищо.

— След толкова труд и тичане не е зле да подремна — рекъл си къщовникът и легнал под сянката на една върба. Спал, що спал — заварила го месечината. Станал, потъркал очи, прозял се и тръгнал към къщи.

Жена му го посрещнала с кобилицата:

— Къде са дрехите?

— Откраднал ги е някой.

— Къде са пилците с квачката?

— Навързах пилетата с връв за крака на квачката, но соколът ги дигна всичките.

— Ами крушата?

— Отсякох я.

— Ах, проклетнико, що си направил? Да се махаш от къщата — подгонила го жената с кобилицата — и да не се мяркаш хич пред очите ми, хич, хич, хич!

Изгонила го навън и заключила вратата. Цяла нощ вървял умникът по пътя, блъскал се в тъмнината и все си приказвал:

— Хич, хич, хич!

На разсъмване стигнал един мост. Тъкмо в туй време под моста имало двама рибари. Те ловели риба с мрежи. Когато нашият пътник се надвесил над реката, те вдигнали мрежите си и видели, че няма нито една рибка. Наведеният над реката мъж продължавал да си мърмори:

— Хич, хич, хич!

Рибарите кипнали, изскочили на моста и почнали да го бият.

— Защо ме биете? — развикал се той.

— Защото викаш „Хич!“. Друг път, когато срещнеш хора като нас, няма да викаш „Хич!“, а ще викаш „По пет-шест наведнъж! По пет-шест наведнъж!“.

И го пуснали да си върви. Тръгнал по-нататък къщовникът и си приказвал:

— По пет-шест наведнъж! По пет-шест наведнъж!

Не щеш ли, откъм близкото село се задали двајсетина души, облечени в черно. Те вървели мълчаливо подир една кола, в която имало ковчег. Карали мъртвец към гробището.

Умникът се спрял настрана и почнал да вика:

— По пет-шест наведнъж! По пет-шест наведнъж!

Като го чули, опечалените хора избухнали, дръпнали му един бой и му поръчали:

— Друг път тъй да не правиш! Когато видиш хора като нас, сними си калпака и почни да викаш „Вечна му памет!“.

Заминали опечалените към гробището, а нашият пътник слязъл още по-долу и стигнал второ село. Щом влязъл в селото, чул, че свирят гайди и бият тъпани. Задали се сватбари. Най-напред вървели гайдарите, подире им невестата и младоженецът.

Пътникът отдалеч почнал да вика:

— Вечна памет! Вечна памет!

— На кого викаш „Вечна памет“ бе, глупако? — ядосал се младоженецът и почнал да го бие. — На мене или на невестата? Друг път, когато срещнеш хора като нас, хвани си калпака, удари го о земята, почни да играеш ръченица и викай, колкото ти глас държи „Уха-ха! Иха-ха!“.

Измъкнал се пътникът от селото и поел по-нататък. Навлязъл в една долчина и видял, че насреща му иде кола с чергило. Пред колата вървели две неопитни буйни волчета, а под чергилото имало стотина паници, гърнета и стомни. Щом видял колата, нашият пътник се затекъл срещу волчетата, ударил калпака си о земята, почнал да играе ръченица и се развикал:

— Уха-ха! Иха-ха!

Младите добичета се подплашили, кривнали от пътя, обърнали колата и тя се прекатурила в един дол. Всичките грънци се потрошили. Грънчарите пипнали виновника за злополуката, цял час го налагали и му поръчали:

— Слушай, друг път, когато срещнеш хора като нас, не играй ръченица, ами отскубни малко тревица, иди към добичетата и думай: „Биче, биче, на! Биче, биче, на!“

Наложеният отминал, откъснал хапка трева от една ливада и видял край едно лозе две бабички. Седят на припек, приказват си и дремят. Пътникът протегнал ръка и поднесъл тревата към устата им:

— Биче, биче, на! Биче, биче, на!

Едната бабичка дигнала тоягата си и го ударила по ръката:

— Ние да не сме добичета, че ни подаваш трева бре, проклетнико! — викнала гневно тя. — Не те ли е срам? Друг път тъй да не правиш, ами като видиш баби като нас, наведи се, сними си калпака и дай да те попоцят.

— Добре — рекъл пътникът и продължил нататък.

Надвечер стигнал в трето село. Накрай село видял, че се давят две кучета. Боричкат се, лаят, ръмжат и се хапят. Цялата им свада била за един кокал. Без да мисли много, пътникът снел калпака си, навел се и мушнал главата си между настървените кучета. Едното куче му отхапало ухото. Запищял нещастникът, побягнал настрана и седнал. Откъснал един парцал от ризата си и превързал разраненото си ухо.

— Защо ти е вързано ухото? — попитал го един селянин, който минавал с коса на рамо.

Злополучникът му разказал всичко. Косачът прихнал да се смее.

— Не трябваше да си тикаш главата в устата на кучетата! Друг път видиш ли такова нещо, дигай тоягата и удрай! Не си тикай главата!

— Тъй ще направя! — рекъл си пътникът, станал и отминал нататък.

Пред една вратня видял две деца — играят с копчета.

— Ей сега ще ви дам да разберете! — заканил се той на децата, па измъкнал един кол от съседния плет и замахнал да ги удари.

Но тъкмо когато вдигал кола, от къщата изскочил бащата на децата, грабнал кола от ръцете му и му залепил една плесница.

— Ти луд ли си? — извикал бащата. — Какво са ти сторили децата, че си дигнал кол над главите им! Друг път, видиш ли деца, наместо да ги биеш, бръкни в джоба си, извади някоя пара, ако имаш, и кажи „На, рожби, да си купите по едно кравайче!“.

Прекошил селото злополучникът, излязъл вън. Край пътя видял една свиня — рови торището и грухти:

— Гру, гру, гру! Гро, гро, гро!

— Какво! — извикал умникът. — Грош ли? Грош ли искаш? Аз нямам в джоба си пукнато петаче, а ти искаш грош. На! — ритнал той свинята и отминал.

Когато се уморил да броди по света, скитникът си помислил, че жена му вече е забравила сторената пакост, прибрал се вкъщи и започнал да работи, както му е редът — разумно и упорито.

СЛЕПИЯТ И КУЦИЯТ

Тръгнали на път двама души: единият бил сляп, а другият — куц. Стигнали до една река и спрели на брега. Куцият рекъл:

— Стигнахме до дълбока река и няма да можем да минем отвъд, защото няма мост. За газене дума да не става. Аз имам само един крак, а ти нямаш очи. Речем ли да нагазим — ще се удавим в дълбокото.

Слепият се замислил. Подир малко попитал другаря си:

— Погледни хубаво и виж дали няма наблизо брод?

— Брод има хе долу, при завоя на реката, но там водата е бърза и трябват здрави крака.

— Заведи ме там! — казал слепият.

Куцият го хванал за ръката и го повел. Когато стигнали до речния брод, слепият рекъл:

— Аз имам два здрави крака, а ти имаш две здрави очи. Качи се на гърба ми и казвай къде да стъпвам. Аз ще те пренеса през реката.

Речено — сторено. Със съгласие и взаимна помощ слепият и куцият прегазили водата и продължили пътя си.

ИВАНКА И МАРИЙКА

Марийка беше кръгло сираче. Тя слугуваше в една голяма господарска къща. От зори до мрак се трепеше горката Марийка.

На обяд господарката ѝ даваше да яде сухи корички, а вечер трохички, сметени от трапезата. А господарската дъщеря Иванка се излягаше на пухени възглавници, лежеше до пладне и нищичко не пипаше.

Марийка реши да се махне от господарската къща и да побегне, където ѝ видят очите. Когато настана нощ, тя взе хурката, къделята, вретеното и тихичко се измъкна от господарския дом. Отиде в гората. Дълго вървя между дърветата. Най-сетне се умори много, седна до дънера на един стар дъб, сложи главата си на мекия мъх и заспа дълбоко.

Събуди се късно. Озърна се наоколо, но не видя жива душа. Само гласове на птички се чуваха в шумака. Дълго вървя Марийка в непознатата мълчалива гора. Най-подир зърна една дървена къщурка, покрита с мъх.

Приближи се до нея, отвори вратата и влезе. Вътре нямаше никой. Леглото разхвърляно, огънят угаснал. На поличката-наредени една до друга седем делви със завързани похлупаци. Нали не беше научена да седи със скръстени ръце, Марийка остави хурката си в къта, запретна ръкави и почна да разтребва. Подреди леглото, премете, накладе огъня, седна и надяна хурката си. Завъртя вретеното. От време на време тя поглеждаше към делвите, но не се реши да ги отвори.

По едно време, топур-лопур, пристигна стопанката на къщата — една стара рунтава мецана-и почна да ръмжи сърдито:

— Що щеш в моя дом?

Но като видя как всичко е ошътано, мечката се укроти, приседна до Марийка и започна да я разпитва защо е дошла в гората между дивите зверове.

Марийка ѝ разправи теглото си.

Мечката въздъхна и поклати глава.

— Ами туй нещо — попита тя — какво е?

И посочи с лапа къделята.

— Коноп — отвърна Марийка.

— Откъде го вземате?

— Сеем го.

— Как го сеете?

Марийка нагребва шепа пепел, от огнището, излезе навън и пръсна пепелта.

— Ей как го сеем! — рече тя.

— Сетне? — попита мечката.

— Сетне го скубем, топим го в реката, мъним го, решим го...

— Как го решите? — прекъсна я мечката.

Марийка протегна ръка и почна лекичко с пръсти да чеше мечката по козината.

Мечката зажумя и сладко задряма. Като се пробуди, тя рече на Марийка:

— Ти си много добро момиче. Аз бих те задържала да ми помагаш в къщната работа, но тук е гора, има много люти зверове. Страх ме е да не ти направят нещо лошо. По-добре е да се върнеш пак при хората. За награда ще ти дам една от моите седем делви. Избирай!

Марийка посегна към най-малката, но мечката ѝ даде най-голямата.

— Отвори я — рече тя, — когато си идеш у дома.

Марийка пое делвата, поклони се на мечката и си тръгна. Когато стигна в село, тя не отиде в господарската къща, а се прибра в полусъборената къща на баща си, където се беше родила. И нали беше страшно огладняла, тя дигна похлупака на делвата и мушна ръката си да гребне мед, но наместо мед извади шепа жълтици. Премалня от радост. Затече се към пазара и си накупи всичко, каквото ѝ трябва. И заживя човешки, като не забравяше сиромасите.

Научи се господарката ѝ за мечката делва, отиде на гости у Марийкини и дълго я разпитва как е спечелила цяла делва с жълтици. Марийка нищо не скри.

— И аз ще проводя моята Иванка да донесе още по-голяма делва — рече господарката, прибра се в къщи и почна да тъкми дъщеря си. Премени я, даде ѝ хурка с мека като коприна къделя и я заведе в гората.

Тръгна Иванка между дърветата и почна да кълне мечката, че се е пръждосала вдън гора. Като стигна до къщурката с мъховия покрив, ритна вратата и влезе вътре.

— Ох, че на лошо мирише! — рече господарската дъщеря и почна да тършува.

Отвори долапите, пъхна се под леглото, разхвърля дрехите, найсетне зърна делвите, стъпи на едно столче и протегна ръка. Тъкмо дигна похлупака и някой грозно изрева зад гърба ѝ:

— Стоой! Кой ти позволи да бъркаш в делвата ми?

Иванка изтърва похлупака, обърна се, видя мечката и цяла се разтрепера от страх. Сви се в къта и почна да мига.

Мечката изръмжа, озърна се, огледа разхвърляната къща, но нищо не каза. Разтреби, сложи всяко нещо на мястото му. Накладе огъня, седна край камината и повика Иванка при себе си.

Иванка приближи и надяна хурката си. Мечката втренчи очи в къделята и попита:

— Туй какво е?

— Вълна — отвърна Иванка.

— Откъде я имате?

— Стрижем я — троснато каза Иванка.

— Как я стрижете?

Иванка остави вретеното, откачи мечката ножица от стената, хвана рунтавата опашка на мечката и — швък! — отрязва половината.

— Ей как я стрижем! — извика тя. Но мечката подскочи, грозно изрева от болка, изправи се на задните си крака, хвана с предните си лапи Иванкината коса и почна да я скубе тъй, както Иванка скубеше косата на Марийка.

— Олелее! — писна Иванка.

— Вън! Вън! Вън! — заблъска я мечката. — Да се махаш от гората ми или ще те разкъсам на парчета!

Иванка изхвъркна навън, но се досети за делвата и се обърна назад.

— Делвата! — викна тя. — Дай ми делвата!

Мечката сне от полицата оная делва, която беше най-здраво захлупена, и я търкулна към Иванка. Господарската дъщеря я грабяса и хукна към село.

Вкъщи майка ѝ захълца от радост:

— Дай, умно чедо мамино, да видим какво имане носиш!

И като заключи вратата и пусна пердето на прозореца, господарката с разтреперани ръце отвори похлупака на делвата. Но отвътре рукнаха цял рой оси и подгониха двете зли жени. Почнаха да ги жият навсякъде: по ръцете, по страните, по носовете, по ушите. Така ги изпожилиха, че Иванка и майка и отекоха и станаха като бъчви. Цели три недели не посмяха да се покажат пред хората.

СМЕТКА

Един шоп с бял кожух и свински цървули отивал в града на пазар. На рамо той носел тояга, а на тоягата — кошница с яйца. Вървял по пътя и си приказвал високо:

— В кошницата има сто яйца. Ако ги продам по лев, ще получа сто лева. Ако ги продам по два лева, ще ми се съберат двеста. От пазара за тези пари ще си купя едно женско прасе. Ще го храня, ще си го гледам като писано яйце. То ще ми опраси дванайсет прасета. Като пораснат и те, ще почнат да се прасят, додето дворът ми се напълни с големи-големи свине. Ще ги откарам на пазара и ще ги продам. С получените пари ще си купя един хранен кон и нови дрехи — не ти е работа. Ще се пременя, ще яхна коня и все край къщата на Гана хубавицата ще се разхождам. Ще ме види Гана хубавица и ще рече: „Искам оня, дето е на коня“. Ще се оженим и тя ще ми роди едно момче — Богданчо. Ще отида на пазар, ще му купя ябълки и като се върна вкъщи, Богданчо ще се затече да ме посрещне: „Тате, какво ми носиш?“ Аз ще протегна ръка да го прегърна: „Ела ми, сине, ела, Богданчо, тате да ти даде една ябълка!“

И както се бил отнесъл, шопът протегнал ръце, изпуснал тоягата и кошницата с яйцата паднала на земята. Яйцата се строшили до едно. Навел се злочестият шоп над кошницата и почнал да търси здрави яйца. Край него минал един пътник.

— Побратиме — попитал шопът, — откога вървиш подире ми?

— Откакто почна да печелиш, додето загуби всичко, все подире ти съм вървял — отвърнал пътникът.

ТОРБА С ЖЪЛТИЦИ

Един старец отишъл в гората за дърва. Намерил едно кухо дърво, размахал секирата и тупа-лупа, съборил го на земята. Като се заловил да го цепи, в кухината му намерил една кожена торба, пълна с жълтици. Зарадвал се на късмета си, натоварил цепениците на колата, окачил торбата с жълтиците на ритлата и повел воловците към дома си. Вървял старецът и си мислел:

— Намерих аз парите, но гората не е моя. И кухото дърво не е мое. Отде накъде парите пък да са мои? Те са чужди. Ако съм човек на място, ще издиря стопанина им и ще му ги дам, защото от чужди пари прокопсия няма.

Не щеш ли, насреща му се задал един сиромас човек, дрипав до немай-къде, разтревожен, запъхтян.

— Откъде идеш, побратиме? — викнал сиромасът.

— От гората — отвърнал дърварят. — Защо питаш?

— Да си намерил нещо?

— Намерих — кимнал с глава старецът.

— Слава Богу! — зарадвал се дрипавият. — Аз, брате, имах само една юница, но ме натисна голяма сиромасия и реших да я продам. Отзарана я откарах на пазара, добра цена ѝ дадох, тръгнах си и де да знам как, по пътя съм изтърсил торбата с парите. Като луд съм тичал дотука. Къде е торбата ми?

— Ей там, закачил съм я на ритлата.

Сиромасът се втурнал към торбата. Бръкнал с две ръце вътре, нагребал жълтиците, погледнал ги, но мигом пак ги изтърсил в торбата като опарен.

— Не са мои — рекъл, — моите бяха бели, а тези са жълти.

— Чудно — замислено проговорил дърварят, — какви може да са тези, дето ги намерих?

— Крадени! — отсякъл сиромасът.

— Кой ги е задигнал?

— Крадците.

— А къде са крадците?

— В гората, къде другаде? — извикал сиромасът и хукнал понататък, да търси своята торба.

Старецът се прибрал у дома си и рано на другата сутрин метнал торбата с намерените пари на тоягата си, емнал пътя, че в гората — да търси крадците. В най-затънтените дебри забелязал светлинка. То било огън. Като приближил край огъня, заварил десетина души — надянали един овен на шиш — въртят го над жаравата.

— Добър ви ден! — поздравил старецът.

— Добре си дошъл! — отвърнал един от горските хора. — Ти, дядо, по каква работа ходиш?

— Тръгнал съм да търся крадците. Да не сте вие?

— Имаш грешка! Тука крадци няма — обадил се главатарят на горските хора.

— А вие какви сте?

— Ние сме хора хайдуту. Излезли сме в гората да закриляме сиромасите и да наказваме народните изедници. А ти поседни да си отпочинеш и да опиташ нашия овен! — поканил го главатарят.

Старецът подвил крак, нахранил се, благодарил на домакините и на тръгване попитал:

— Кажете ми, братя, къде мога да намеря крадците?

— В дворците, там са крадците! — отвърнал войводата.

Старецът се дигнал, излязъл от гората и се спуснал към големия град. Отишъл право в царския дворец. Влязъл вътре. Там заварил десетина големци, в позлатени дрехи облечени. Събрали се на съвет.

— Добър ви ден! — поздравил ги старецът.

— Ти какво търсиш тука? — гневно го посрещнал един брадат царедворец.

— Крадците търся.

— Какви крадци? — скочил на крака брадатият и от очите му започнали да изскачат искри.

— Ония, дето са задигнали ей тази торба. Аз я намерих в едно кухо дърво.

— Какво има вътре? — надникнал големецът.

— Жълтици.

— Жълтици ли? — посегнал брадатият. — Дай я тука!

И като пребарал торбата, той намигнал на другарите си и захванал да тика стареца към вратата.

— Ти, дядо — рекъл, — нямаш работа тука. Иди да търсиш крадците вън от царския дворец, защото ние сме най-честните. Додето намериш крадците, ние ще ти вардим парите. Тука те са на сигурно място. Точно подир една година ела да си получиш торбата.

Отишъл си старецът и цяла година ходил насам-натам да пита за крадците. Като се изтърколила годината, той пак похлопал на царските врати. А големците пак били събрани на съвет.

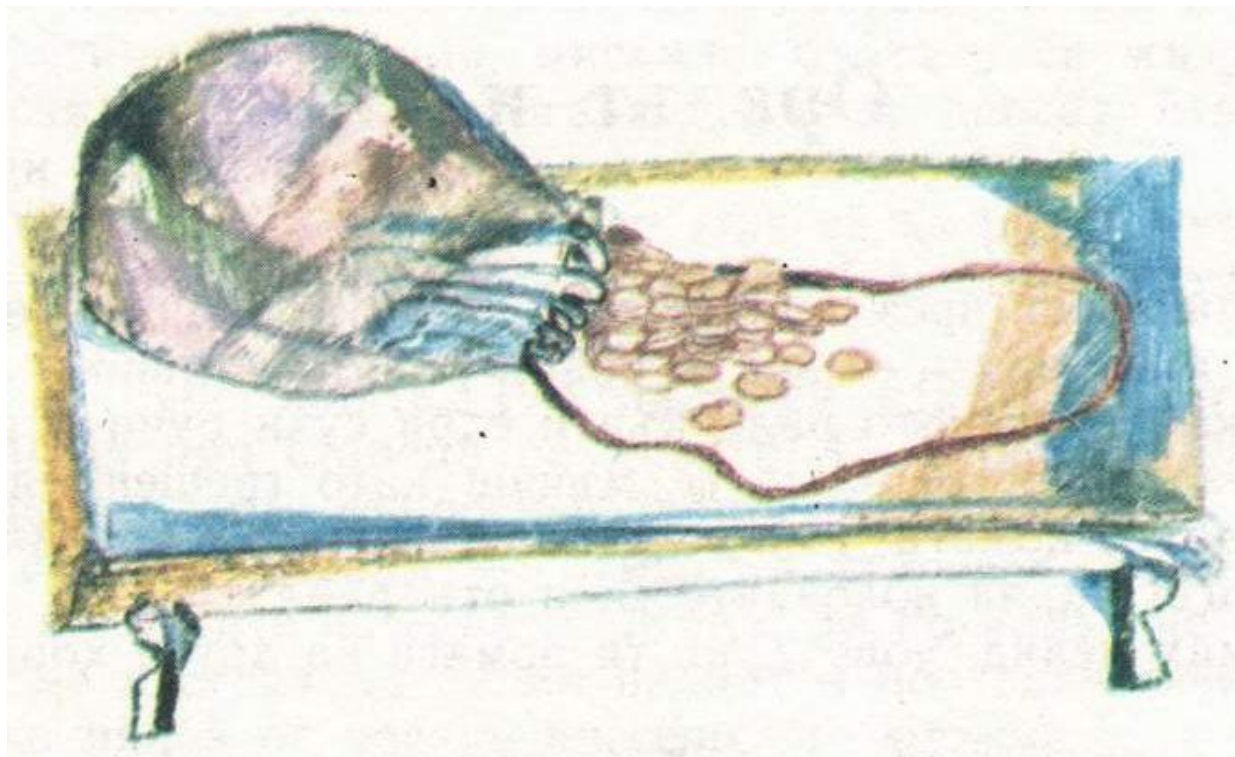
— Годината мина — рекъл им старецът, — върнете ми торбата с жълтиците.

— Годината мина, но ти, старче, закъсняя — дигнал се пак оня, брадатият. — Аз ти казах да се явиш тука след една година, а ти

пристигаш след една година и един ден. Значи просрочил си. Губиш торбата. Хайде, махвай се, че имаме работа.

Старецът излязъл въвн, почесал се по тила и режъл:

— Право ми казаха хайдутите. Тука са били най-опасните, ония, дето и крадат, и лъжат.

ОРАЧЪТ И ГЪСКИТЕ

Вървял един цар през нивите. В близката долчина видял старец, прегърбен и немощен — крачи подир ралото и пъшка. Спрял се царят, погледал как дървеното рало кърти едри сухи буци, и рекъл:

— Абе, дядо, ти защо се мъчиш като грешен дявол? Нямах ли си челяд да ти помага, ами си се прегърбил подир ралото?

Старецът спрял воловците си и отвърнал:

— Имам челяд, човече, но тя помага на други хора. Чуждите ниви работи.

„Не е глупав този старец“, помислил си царят и продължил да пита:

— Ами с двете как си — далеч или близо?

— С двете ли? Много съм близо.

— А с трийсет и двата?

— Хич ме няма. Останаха ми трийсет и два без дващсет и осем.

— Ами носят ли те двата коня? Вървят ли бърже и могат ли да теглят старата кола?

— Не ме питай за конете — отвърнал старецът, — те запряха. Мислих, мислих какво да правя, най-сетне реших да си намеря в гората още един кон. Сега три коня ми теглят колата, но тя скърца ли, скърца.

— Още едно нещо ще те попитам — зинал учуден царят от умните отговори на стареца, — вкъщи имам девет охранени гъски. Ако ти ги проведя, можеш ли ги оскуба?

— Охохооо! — поклатил глава старецът. — За тая работа ме бива. И десет да ми проводиш — няма да се посрамя.

Простил се царят с орача, тръгнал да си ходи, но след като направил две-три крачки, се обърнал назад и викнал:

— Каж ми, дядо, от какво имаш най-голяма нужда?

Старецът погледнал любопитния чужденец, мълчаливо дигнал нагоре двете си ръце, отпуснал им пръстите надолу и почнал да ги

тръска над сухата земя. Сетне замахнал с десницата си, описал едно голямо колело и подкарал воловците си.

Царят отминал и додето се прибере в двореца си, напругал ум да разгадае последния мълчалив отговор на стареца, но нищо не могъл да отгатне.

Щом влязъл в двореца, поръчал веднага да повикат деветимата му съветници, които били един от друг по-мъдри. Събрали се царските съветници.

— Водих — рекъл им царят — днес разговор с един прост човек — орач. Питах го за различни работи и той ми отговори. Искам да ми разтълкувате какво означават моите въпроси и отговорите на орача.

И царят разказал на съветниците целия разговор с орача. Замислили се царските съветници. Мислили, мислили, бърхтили си мъдрите глави, но нищо не могли да отгатнат. Тогава царят се ядосал, стрелнал ги с очи изпод вежди и рекъл:

— Един ден срок ви давам. Ако до утре не ми разтълкувате думите на стареца, ще ви натикам в тъмницата, а на вашето място ще сложа него!

Уплашили се съветниците. Глътнали си езиците. Дигнали се и деветимата, отишли при стареца на нивата. Почнали да му се молят:

— Разтълкувай ни царските въпроси и твоите отговори.

— Ще ви ги разтълкувам — отвърнал старецът, — но за всяка дума трябва да ми броите по една жълтица. За по-малко не си отварям устата, защото ме е страх да не ми паднат и последните четири зъба. И още едно: ако някой от вас ме пресече, ще млъкна.

Няма що — съветниците склонили и развързали кесиите си.

А умният старец започнал да им разказва надълго и нашироко, как си орал нивата, как пъшкал и проклинал ония, дето трупат сиромашията с тежки данъци, как се спрял непознатият пътник и почнал да го разпитва. Един от съветниците бележел всяка дума на стареца с чертичка. Съветниците стояли на тръне, като гледали как се умножават чертичките, но не смеели нищо да кажат на умния старец, защото се бояли да не млъкне.

Най-сетне орачът започнал да тълкува въпросите и отговорите:

— Отначало царят ме попита нямам ли челяд да ми помага, ами се трепя като грешен дявол. Отговорих му, че моята челяд помага на други хора, чуждите ниви работи. А то значи: имам дъщери само,

които са женени и работят нивите на мъжете си. След туй царят ме попита как съм с двете. Как съм, искаше да каже, с двете очи. Отговорих му, че съм близо, значи не виждам надалеч, късоглед съм. Как съм с трийсет и двата беше третият въпрос. Със зъбите как съм, питаше царят. Отговорих му, че имам трийсет и два без двайсет и осем. Само четири са ми останали. Ами как съм с двата коня — могат ли да теглят колата ми. Туй питане означаваше как съм с двата крака. Отговорих, че са запрели, но съм намерил в гората трети кон. Третият кон е тоягата, с която се подпирам. На тръгване величеството благоволи да ме попита от какво имам най-голяма нужда. Аз вдигнах нагоре ръцете си, провесих пръсти надолу и ги изтърсих, сетне описах с десницата едно голямо колело. Исках да му кажа, че имам нужда от пороен дъжд, който да напои земята, за да се роди ей такава голяма погача, но царят нищо не проумя и си отиде озадачен. Колкото до деветте гъски, които царят обеща да ми изпрати за скубане — трябва вече да сте се досетили, — гъските сте вие! Но защо не дойде и десетата, която също не можа да отгатне последния ми отговор?

Съветниците потънали в земята от срам, платили за всяка дума жълтица и си тръгнали с наведени глави. А старецът разпрегнал воловете и до вечерта броил жълтиците.

СТАРИЯТ ЕЛЕН И МАЛКОТО ЕЛЕНЧЕ

Старият елен поведе стадото си към високата планинска поляна, където растеше мека зелена трева. Той вървеше с уверени стъпки през старата букова гора, защото познаваше всичките долчинки и скатове, знаеше къде извеждат козите пътеки и по кои места ловците поставят засади и копаят дълбоки ями, за да падат в тях елените и сърните. Старият елен познаваше и всяка бука в гората, и гнездата на птичките беше запомнил, но той не знаеше, че на двайсет разкрача от бистрото кладенче вчера ловците бяха изкопали дълбока яма, покрили я бяха с клонки, треволяк и шума, така че, щом отгоре ѝ стъпи някое по-тежко животно, да се строполи в ямата. Той не знаеше още, че сред клонките на старата бука до кладенчето ловците бяха поставили засада и само цевите на пушките им се виждаха, насочени към ямата. Безгрижно и спокойно старият елен вървеше по пътеката, която водеше тъкмо към покритата яма, а подире му се беше навървило цяло стадо от елени, сърни и малки еленчета.

Когато стадото наближи кладенчето, най-малкото еленче, което ситнеше пъргаво най-отзад, превари другите, отиде при водача и викна:

— Стой, дядо, стой! Не води стадото по тая пътека.

— Защо? — изви глава към него старият елен.

— Защото тук някъде има прикрита яма и ловна засада.

— Откъде знаеш, мъниче недорасло? — с досада рече старият елен.

— Вчера, когато дойдох да си сръбна водичка от кладенчето, видях под разклонената бука захвърлени четири остри лопати, с които скоро беше копано.

— По какво разбра, че с тях е било копано?

— По влажната пръст, полепнала върху лопатите. Видях и четири пушки, изправени до дънера. Пушките бяха с по две цеви. А всички знаете, че пушките на ловците имат по две цеви. Ах, дядо, да

знаеш как се изплаших! Търтих да бягам към стадото. Сърцето ми щеше да се пукне от страх.

Старият елен поклати глава и рече:

— Дядо ти познава в тая гора всяка пътечка и всяка буболечка. Твоята уста още мирише на мляко, а искаш да учиш дядо си. Друг път да не си посмяло да ми даваш съвети, накъде да водя стадото, защото ще те бодна с рогата си. Ти навярно си сънувало нощес някакви пушки и влажни лопати. Върви на опашката — там ти е мястото!

И като вирна глава, старецът потегли важно напред, поклати рога и дори се затича право към скритата яма. Цялото стадо се втурна подире му.

Но щом наближи ручея, който изтичаше от кладенчето, се случи нещо страшно. Леката маскировка на ямата не издържа и старият елен се сгромоляса заедно с три тежки сърни в дълбокия трап. Цялото стадо се стъписа. И тъкмо в тоя миг запукаха пушки и още две сърни паднаха простреляни.

— Бягайте назад! — извика малкото еленче и се втурна между буките. Оцелелите сърни се обърнаха и полетяха подире му като хвърковати.

А в дълбокия трап старият елен си блъскаше главата и думаше:

— Главо моя горделива, от тебе тегля. Ако бях послушал умното еленче, сега нямаше да бъда в ямата.

ХИТРИЯТ КРЪЧМАР

Един хитрец отворил кръчма в някакъв град отвъд морето. От всички страни пристигали морни пътници и се отбивали в кръчмата да отпочинат и да сръбнат по едно вино. Отначало кръчмарят поднасял на своите гости вино, разрежено с малко вода, а по-късно, когато разбрал, че пътниците не са много придирчиви, започнал да им поднася вода, зачервена с малко вино. За една-две години той събрал цяла торбичка жълтици, затворил кръчмата и тръгнал да си ходи. В близкия пристанищен град богатият кръчмар си купил една маймунка — да му весели децата, качил се на кораб и потеглил. На обед се разположил в корабната гостилница и се нахранил хубаво, а на маймунката хвърлил два-три лешника. След като свършил яденето, ситият човек се изтегнал на палубата да подремне малко. Преди да заспи, си спомнил за жълтиците, извадил торбичката от пазвата си и я мушна под главата си — на сигурно място. Маймунката стояла клекнала край него и го следяла с умните си очи. Тя била гладна и щом видяла, че господарят ѝ скрил торбичката под главата си, с нетърпение зачакала, додето заспи.

Щом кръчмарят заспал, маймунката посегнала тихичко, измъкнала торбичката изпод главата му, бръкнала вътре и изкарала една жълтица. Почнала да я разглежда, ухапала я, но като разбрала, че не е за ядене, се ядосала, грабнала торбичката, завъртяла я над главата си и я хвърлила в морето.

Заспалият кръчмар се стреснал, скочил на крака и погледнал втрещен торбичката, която бавно потъвала във водата. Захванал да се удря с юмруци по главата.

— Защо ми трябваше тая проклета маймуна!

— Приятелю, не унивай — обадил се зад гърба му един селянин, който често пъти се бил отбивал в кръчмата на хитреца, — тия жълтици водата ти ги донесе и пак водата ги отнесе.

ОТ НЕБЕТО ПАДАТ КАМЪЧЕТА

Имало едно петле с червено гребенче. То било като другите петлета: опашката му — зелена, а ботушките — жълти. Ходело наперено из двора, само че било много плашливо. От всичко се бояло: от кучето с рунтавата опашка, от магарето с дългите уши, от куция котарак. Щом се уплашело от нещо, захващало да пляска с криле, да кукурига, целия двор вдигало на главата си.

Веднъж петлето си щъкало под черницата и кълвяло туй-онуй. Не щеш ли, подухнал лек ветрец и отронил едно черничево зърно от най-долното клонче. Зрънцето тупнало петлето по гърба. Че като се уплашило онова ми ти петле, че като се развикало:

— Олеле! Кой ме удари?

— От небето падат камъчета — пошегувал се вятърът.

— Кукуригууу! — изкрещяло петлето и търтило да бяга. Прехвъркнало през плетищата, над покривите, излязло въвн от селото. Там го срещнал Пат Патаран и го попитал:

— Защо си хукнало, Петленце?

— От небето падат камъчета! — отговорило задъхано петлето. — Бягай, защото камъчетата ще ни избият!

— Ама че работа! — гракнал Пат Патаран и се заклатил подир петлето.

То бяга, той бяга, то бяга, той бяга, додето срещнали Ежка Бежка Таралежка.

— Защо бягаш, Петленце? — навирил нагоре остроото си носле Таралежко.

— Питай Патарана! — отговорило петлето.

— Защо бягаш, Патаране? — обърнал се Таралежко към Патарана.

— От небето падат камъчета! — гракнал Патаран. — Бягай да бягаме, додето не са ни утрепали!

Навървили се и тримата: петлето с жълтите ботушки, Пат Патаран и Ежко Бежка Таралежко. Тичали, тичали тъй, че краката си

щели да изпотрошат.

Изневиделица напреде им изскочил Зайо Байо Дългоушко и преварил петлето:

— Защо бягаш, Петленце?

— Питай Патарана!

— Защо бягаш, Патаране?

— Питай Таралежка!

— Кажи, Таралежко, защо бягаш?

— От небето падат камъчета. Бягай и ти, додето не са те тупнали по главата.

Понадил се и заекът подире им. Станали четирима. Запомни ли ги? — Петльо с жълтите ботушки, Пат Пат Патаран, Ежко Бежко Таралежко и Зайо Байо Дългоушко. Втурнали се към гората. Тъкмо влезли в гората — и насреща им изскочила Кума Лиса Кокошарка.

— Защо бягаш, Петленце? — попитала Кума Лиса.

— Питай Патарана!

— Защо бягаш, Патаране?

— Питай таралежа!

— Защо бягаш, Таралежко?

— Питай Дългоушка!

— Защо бягаш, Дългоушко?

— Как да не бягам, когато от небето падат камъчета! Бягай и ти след нас!

— Олелеее! — плеснала с предните си лапички Лисана и се присламчила най-отзад.

Станали петима: Петльо с жълтите ботушки, Пат Пат Патаран, Ежко Бежко Таралежко, Зайо Байо Дългоушко и Кума Лиса Кокошарка.

Бягали, бягали, бягали, додето срещнали Кумча Вълча Средногорски.

— Защо бягаш, Петленце? — преварил Кумчо Вълчо петленцето.

— Питай Патарана! — отвърнало петлето.

— Защо бягаш, Патаране?

— Питай таралежа!

— Защо бягаш, Таралежко?

— Питай Дългоушка!

— Защо бягаш, Дългоушко?

— Питай Кума Лиса!

— Защо бягаш, Кума Лисо?

— Как да не тичам — отвърнала Лисана, — как да не бягам, когато от небето падат камъчета. Тръгвай и ти след нас!

— Аууу! — ревнол Кумчо Вълчо и търтил подир лисицата.

Станали шестима. Помниш ли ги? — Петльо с жълтите ботушки, Пат Пат Патаран, Ежко Бежко Таралежко, Зайо Байо Дългоушко, Кума Лиса Кокошарка и Кумчо Вълчо Средногорски.

Бягали, бягали, бягали, стигнали до мечата поляна. Там ги срещнала Баба Меца Кривогледа.

— Защо бягаш, Петленце?

— Питай Патарана!

— Защо бягаш, Патаране?

— Питай таралежа!

— Защо бягаш, Таралежко?

— Питай Дългоушка!

— Защо бягаш, Дългоушко?

— Питай Кума Лиса!

— Защо бягаш, Кума Лисо?

— Питай Кумча Вълча!

— Кажу, Кумчо, защо бягаш?

— Защото... защото и другите бягат — отговорил глупавият Кумчо Вълчо, тъй като бил забравил защо се помъкнал подир дружината.

— Хайде тогава да бягам и аз! — рекла Баба Меца Кривогледа и затрополила най-отзад.

Станали седмина: Петльо с жълтите ботушки, Пат Пат Патаран, Ежко Бежко Таралежко, Зайо Байо Дългоушко, Кума Лиса Кокошарка, Кумчо Вълчо Средногорски и Баба Меца Кривогледа.

Бягали, бягали, бягали, най-сетне стигнали до един дълбок трап и там спрели.

— Сега какво ще правим? — попитало петлето. — Искате ли да се върнем назад?

— Никакво връщане! — викнала Лисана. — Не сме тръгнали, за да се връщаме.

— Ами трапът? — гракнал Пат Патаран.

— Ще го прескочим! Хайде, Петленце, скачай първо ти, защото ти бяга най-отпред.

— Кукуруигууу! — провикнало се петлето, разперило крила, подхвъркнало и прескочило трапа.

Подире му размахал крила Пат Патаран. И той прехвъркнал отвъд.

Засилил се и заекът. Той направил такъв юнашки скок, че прехвърлил не само трапа, но и половината гора.

Дошъл ред на таралежа. Той нали има къси крачка, превъртял се два-три пъти, търкулнал се като кълбо и — бух! — в трапа.

— Тъй ли се прескача трап? — скокнала лисицата, колкото ѝ силите държат, но наместо отвъд и тя се намерила на дъното.

Подир нея се сгромолясал и вълкът, а Баба Меца направо се бухнала надолу с главата.

— Хубаво се наредихме! — спогледали се зверовете и захванали да мигат уплашено.

Минали три дни и три ноци. На четвъртия ден лисицата рекла:

— Гладна съм.

— И аз! — изръмжал вълкът.

— И аз! — изпъшкала мечката.

Само таралежът си мълчал.

— Кого да изядем? — попитал вълкът.

— Най-малкия! — отвърнала лисицата и погледнала към таралежа.

— Дръжте го! — ревнали трите звяра и се хвърлили върху бодливия таралеж.

Но Ежко Бежко изведнъж се свил на кълбо и настръхнал. Бодлите му щръкнали. Зверовете стоварили отгоре му лапите си, но мигом ги дръпнали назад.

— Олеле, той ме убоде! — заскимтяла лисицата.

— И мене!

— И мене! — изохкал вълкът.

Притихнали зверовете в дълбокия трап и цял ден не мръднали, но когато настъпила нощта, се нахвърлили един върху друг, грозно заревали, затракали зъби и се разкъсали един друг. Кой кого изял, никой не може да ти каже, защото било тъмно като в рог, но на другата сутрин таралежът видял, че в трапа няма нито вълк, нито мечка, нито лисица.

Останал сам таралежът и се замислил дълбоко: какво ще прави в този трап? Тъкмо в туй време две големи крила засенчили слънцето над него.

— Орел! — рекъл си таралежът и пак се наежил, но орелът му извикал:

— Не бой се, Ежко! Не съм дошъл да те грабна, а съм дошъл да ти помогна, защото си добър. Миналото лято ти изяде оная люта змия, която пълзеше по скалите към гнездото ми и се беше нагласила да ми изгълта орлетата. Сега пък аз ще ти се отплатя.

И като се спуснал, орелът сграбчил таралежа в ноктите си, изнесъл го от трапа и го пуснал внимателно върху тревата.

Ежко Бежко много се зарадвал и полека-лека се прибрал в дупката си.

А Петльо и Патаран, след като прескочили трапа, тичали още час, уморили се и си рекли:

— От небето вече не падат камъчета!

И се върнали в родното си село, а Зайо Байо Дългоушко останал в гората.

ДАРЕНИТЕ ГОДИНИ

През един суров зимен ден, когато дърво и камък се пукали от мраз, конят, волът и кучето отишли при човека и похлопали на вратата му.

— Кой хлопа? — попитал човекът.

— Ние сме: конят, волът и кучето.

— Какво искате?

— Искаме да влезем при теб да се постолим на твоето огнище. Ако не ни отвориш вратата, ще пукнем от студ.

Човекът отворил вратата и трите животни влезли вътре. Наместили се край камината, където бил напален буен огън, и хубаво се затоплили. Човекът бил гостолобив. Той отскочил в другата стая и от там донесъл храна за гостите си: за коня — едно кринче овес, за вола — трици, за кучето — една голяма порязаница хляб.

— Похапнете си! — подканил ги човекът, седнал и той до огнището и хванал с две ръце главата си.

Гостите се нахранили и попитали добрия домакин защо е кахърен.

— Защото ми се свършиха годините и трябва вече да умра — отвърнал стопанинът, — нали за всички са отредени еднакъв брой години — колкото на мравката, толкова на камилата, толкова и на човека.

Конят, волът и кучето се спогледали и почнали нещо да си шепнат.

— Слушай — обърнал се след малко конят, — ако си съгласен, да ти дадем от нашите години. Ние ще си запазим само по десетина. Повече не ни трябва.

— Как да не съм съгласен! — зарадвал се човекът. — Дайте тука да подпишем договор.

Подписали договор. И получил човекът остатъка от годините на коня, на вола и на кучето. Годините на коня той присъединил към младините си, затуй младите хора са буйни, необуздани и пъргави като

коне. Годиците на вола човекът прибавил към зрялата си възраст, затуй зрелите хора работят като волове, а годиците, взети от кучето, оставил за старостта. Затуй старците са малко избухливи и раздразнителни, но са домошари като кучето.

МАГАРЕШКИ СЪВЕТ

Двата работни вола влезли в обора капнали от дневния труд. Заварили магарето: хрупа прясно накосено сено в яслата и маха доволно опашка.

— Добър вечер, братко! — рекъл единият вол. — Как си?

— Отлично! — отвърнало магарето.

— Ти си едно щастливо магаре — със завист добавил волът и въздъхнал, — а пък аз съм един нещастен вол.

— Защо? — попитало магарето.

— Защото съм роден без късмет, цял ден тегля ралото, а вечер мъкна към село и колата, и ралото, и стопанина.

— Ако не искаш да се трепеш — рекло магарето, — престори се на болен. Легни на земята и почни да пъшкаш — и утре стопанинът няма да те впрегне.

Стопанинът бил до вратата и чул разговора между вола и магарето. Той нищо не казал, само се усмихнал и поклатил глава. На другия ден волът постъпил, както го било научило магарето. Тръшнал се на земята и захванал да пъшка. В обора влязъл стопанинът, поклатил глава и рекъл:

— Разболял се е добрият ми вол. Няма що. Ще впрегна на негово място магарето.

И си подострил остена.

Цял ден хитрото магаре теглило ралото и се спъвало в браздите. Вечерта се върнало в обора с увиснали уши. Болният вол лежал и преживял.

— Благодаря ти, братко! — рекъл той на магарето. — Ти си моят спасител. Обещавам ти цял живот да се преструвам на болен!

— Не ще можеш дълго време да се преструваш на болен! — викнало ядосано магарето.

— Защо?

— Защото днес чух как стопанинът рече на съседа: „Волът ми се разболя тежко. Ако не стане до утре, ще го закарам на месаря да му

тегли ножа!“

Волът се разтреперил. Цяла нощ не мигнал. А на другия ден се дигнал, преди да пропеят първи петли.

СТРАШНИ ЗВЕРОВЕ

Втурнало се магарето да бяга към гората. По пътя го срещнал старият овен и го попитал:

— Къде бягаш, приятелю?

— Бягам от хората.

— Защо бягаш?

— Защото не мога да трая повече — спряло се пред овена дългоухото. — До гуша ми дойде. Есен ли се зададе — хайде магарето ще прекарва кошове с ябълки от градината до вкъщи. Зима ли дойде — магарето да върви в гората за дърва. Пролет ли се запролети — пак магарето ще носи яйца в сандъци. А храна каква ми дават — знаеш ли? — магарешки бодили. Хвърлят ми ги и ми думат: „Яж, дано пукнеш!“ Тези мъки не са за мен. Реших да побягна някъде, където магаретата живеят без труд, и там да прекарам старините си. А ти накъде си тръгнал?

— Ох, братко, братко, и мен същата треска ме тресе — отвърнал овенът. — Сватба ли се зададе: „Дръжте да заколим овена, че да нагостим сватовете“. Гътне ли се някой да умре: „Овена ще заколим, за да направим помен за покойния“. Пристигне ли отнякъде приятел — пак към мен поглеждат: „Хайде да му теглим ножа, че да посрещнем нашия приятел“. Търпях, търпях, най-сетне викнах: „Стига вече съм брал страховете!“ — и се дигнах да бягам. Искаш ли да бягаме заедно?

— Защо не? Ще бягаме заедно и ще се браним един друг, ако някой ни нападне — с радост продумало магарето и потеглило подир овена.

Вървели, що вървели, срещнали в една долчинка лисицата.

— Къде тъй, приятели? — попитала ги тя.

— Бягаме.

— От кого бягате? — пак попитала хитрата любителка на кокошките.

Магарето и овенът ѝ разказали.

— Ох — въздъхнала лисицата, — ами и аз тъкмо от туй бягам, я. Щом чуя някъде сватбарски тъпан, сърцето ми изтръпва, защото зная, че сватбарите мислят само за едно: как да ми смъкнат от гърба хубавата кожица, та да ушият кожух на невестата. Искате ли ме с вас?

— Искаме те, Кумице — отвърнали двамата бегълци и лисицата се навървила подире им.

Вървели, що вървели, навлезли дълбоко в гората. Там срещнали едно петле. Крачи самъ под дърветата и се озърта.

— Брей — зарадвало се петлето, — най-послед жива душа в тая пуста гора. Къде сте тръгнали, приятели?

Магарето, овенът и лисицата му разказали откъде идат и защо бягат.

— А ти — попитали го те, — какво бродиш насам-натам в тая пуста гора!

— И аз като вас бягам — отговорило им петлето. — Бягам от къщи. И как да не бягам? Дете ли се роди: „Хванете петела да го заколим!“ Имен ден ли се зададе: „Хайде да сварим петела в тенджерата“. Кумът ли пристигне, пак: „Петела дръжете!“ Дали си отраснало, дали си пропяло, дали си зачервило гребена, никой не гледа — трябваш за трапезата. Вземете ме с вас! — помолило се то на тримата бегълци.

Станали четворица и потеглили нататък.

Вървели, вървели, стигнали до един кръстопът. На кръстопътя гледат вълча кожа.

Стъписали се и четворицата, но подир малко се престрашили, помирисали кожата, прескочили я и пак се върнали.

— Да я вземем! — рекъл овенът. — Тая кожа ни е късмет.

— Да я вземем, защо не, само че кой ще я носи?

— Аз ще я нося — обадило се магарето, — метнете я на гърба ми!

Метнали я на магарешкия гръб и продължили пътя си. Цял ден се лутали из гората. Надвечер стигнали до една пещера. Погледнали вътре — няма никой. Влезли. А в пещерата що да видят — в средата гори огън, над огъня върху железен триножник сложена голяма тенджера. В тенджерата къкри ядене. Насядали нашите пътници край огъня. Напекли се. Втренчили очи в тенджерата.

— Тука сме добре — рекли си те. — Като се върнат стопаните на пещерата, ако са добри хора, ще ни нагостят, ще преспим при тях и утре пак ще продължим пътя си.

Магарето натъпкало вълчата кожа със слама, изнесло я вън и я провесило под дървото пред входа на пещерата.

Но да видим сега кои са били стопаните на пещерата? Там живеели две семейства от вълци и мечки. Като наклали огън и сложили яденето да ври, те излезли малко на лов, додето гозбата им втаса. И не се минало ни много, ни малко — ето че се озовали пред дома си. Гостите, като видели що за домакини стоят напреде им — глътнали си езиците, вдървили се от страх.

— Добре дошли, скъпи гости! — изръмжали мечките и вълците.

— Добре заварили — отвърнали гостите с разтреперани гласове.

Най-старата мечка се разшетала — свалила тенджерата от огъня, сложила я на земята, донесла лъжица и поканила гостите:

— Вземайте лъжиците и почвайте да сърбате, не се срамувайте.

Гостите наобиколили тенджерата. Всички почнали да сърбат. Яли каквото яли, изпразнили я. Подир вечеря най-старата мечка се обадила:

— Вие, като идете откъм селата, трябва да знаете много хубави песни. Там стават чудни сватби и хора. Я хайде да ни попеете малко.

— Защо не — отвърнало магарето, — но според обичая най-напред трябва да попее старата домакиня.

— Да попея — отвърнала мечката, седнала на задните си крака, разперила нагоре предните си лапи и започнала с дебелия си глас:

*Само месо вкъщи дошло —
негонено, неканено —
охранено,
само влязло в тенджерата!...*

Бегълците, като чули тая песен, се спогледали и зъбите им затракали. Те разбрали за какво месо става дума в мечката песен. Поканили след това магарето и то да изкара една песен. Клетото магаре, никак не му било до песни, но нямало що да прави. Запяло и то:

*Я излез на двор, да видиш
що виси пред пещерата!
А излез на двор, да видиш
що виси пред пещерата!*

Като чули тия думи, мечките и вълците също се спогледали помежду си и накарали едно мече да излезе и да види какво има пред пещерата. Поръчали му — ако види нещо добро, да се върне и да им обади. Ако види нещо лошо, да бяга, да се не връща.

Мечето излязло боязливо и щом дигнало нагоре глава — облещило очи: под дървото пред пещерата виси обесен вълк. Изревало от ужас и търтило да бяга в тъмнината. Покачило се чак наврѣх планината. Вътре домакините почакали, почакали и проводили второ мече, но и то не се върнало. Почакали още малко домакините и бутнали едно вълче:

— Я излез ти да видиш що виси пред пещерата!

Вълчето също пропаднало. Така едно след друго излезли всичките мечета и вълчета и се загубили в тъмнината. Най-сетне старият вълк и старата мечка се дигнали да разберат къде се губят децата им. Гостите помислили, че вълкът и мечката искат да ги ядат. Скокнали и те. Овенът се затекъл да излезе вън и наместо да отвори вратата, затиснал я, без да ще, с рогата си. Мечката грозно заревала. Магарето почнало да си дере гърлото по магарешки, а петелът хвъркнал нагоре, кацнал на полицата и закукуригал с цяло гърло. Лисицата заскимтяла и се мушнала в една делва. Само опашката ѝ останала навън.

Най-подир овенът извил глава назад, да види що става, и освободил вратата, която се отворила, и домакините изхвъркнали навън. Когато зърнали обесения вълк, те се уплашили толкова много, че побягнали през девет гори в десета. Там спрели и почнали да си приказват:

— Брей — рекла мечката, — много страшно беше! Още не мога да дойда на себе си. Видя ли, Кумчо Вълчо, онова с червения гребен, като се хвърли на полицата и изкрещя: „Дайте ми въже и двамата да ги обеса на гредите!“

— А в туй време, Бабо Мецо — добавил вълкът, — видя ли как малкото с дългата опашка тичаше из пещерата да търси въже. По едно време се навря в делвата, да види дали въжето не е скрито там.

— Слава Богу, че отървахме кожата, опасни зверове ни бяха дошли на гости! — въздъхнала мечката и старите зверове тръгнаха към планината, да дирят челядта си в драките и хралупите.

А магарето, овенът и петелът разбрали, че в гората е по-страшно, отколкото в селото, и се прибрали пак при хората.

Лисицата пък останала в делвата.

ВЪЛКЪТ СИ Е ВЪЛК

Две ловни кучета подгонили един вълк в гората. Вълкът бягал, прескачал трапищата, мушкал се в храсталаците и кучетата хвърчали подире му, аха-аха — ще го хванат за опашката. По едно време вълкът се мушнал в шумака на една долчинка и търтил надолу. Кучетата загубили дирите му. Додето душили по земята да разберат къде се е дянал звярът, той излязъл от гората, затекъл се през една нива и право към орача.

— Скрый ме, братко! — замолил се вълкът. — Подгонили са ме две ловни кучета, а след тях иде и самият ловец с пушка. Отърви ми живота! Аз, макар че съм вълк, ще ти се отплатя.

— Къде да те скрия? — попитал орачът.

— Дето можеш! Ти си по-хитър, намисли!

Орачът се почесал по врата, поогледал се и протегнал ръка към колата, взел чувала, в който се гласял да събира круши, и рекъл:

— Влизай в тоя чувал!

Вълкът се намърдал в чувала, а орачът го завързал. Пристигнали кучетата, минали и заминали. Дошъл ловецът и попитал:

— Хей, побратиме, не видя ли един вълк?

— Не съм виждал — отговорил орачът, а в туй време вълкът сечел гвоздеи от страх и не смеел да шавне в чувала.

— Чудно — рекъл ловецът, — сякаш в земята потъна тоя звяр!

И заминал подир кучетата. Орачът развързал чувала и пуснал вълка да си ходи. Но старият вълк, щом изскокнал, озъбил се и захапал ръката на спасителя си.

— Какво правиш? — изненадал се орачът.

— Ще те ям!

— Защо! Нали те отървах от кучетата и от сачмите на ловеца?

— Глупав си бил — отървал си ме, а пък аз ще те изям, защото съм гладен.

Не щеш ли — тъкмо в туй време от гората излязла лисицата.

— Изяж го, Кумчо Вълчо — викнала тя, — нищичко да не остане от него! И цървулите му да изядеш!

— Защо да ме яде? — попитал орачът в недоумение. — Нали аз му спасих живота.

— Как си му спасил живота? — попитала хитрата лисица.

— Скрих го в чувала, додето отминат кучетата и ловецът.

Лисицата прихнала и захванала да се друса — ще умре от смях.

— В чувала? Не вярвам. Такъв голям вълк да влезе в чувал? Лъжеш, орачо!

— Не лъжа — рекъл орачът и се обърнал към вълка: — Тъй ли беше?

— Тъй беше — обадил се вълкът.

— Как? Не, не мога да хвана вяра. Я да видя!

— Гледай — ядосал се вълкът и се намъкнал в чувала, за да покаже на лисицата, че може да влезе целият.

— А ти — обърнала се лисицата към орача — какво направи, когато вълкът влезе в чувала?

— Вързах чувала с въжетото.

— Как?

— Ей тъй.

Орачът здраво вързал чувала.

— Какво чакаш? Вземи сега секирата и удрай! — каза лисицата на орача и си тръгнала към гората. Преди да влезе в гъсталака, се обърнала и заръчала: — Довечера искам от теб една патица!

— Ела, Кумичке, две ще ти дам! — весело викнал орачът и почнал да бие тъпана.

НЕБЛАГОДАРНАТА МЕЧКА

Един селянин отишъл в гората за дърва. Тръгнал между дърветата и намерил една яма, два човешки боя дълбока. В ямата — мечка. Върти се назад-напред и ръмжи. Чака да дойде ловецът, който е изкопал ямата, за да я прибере.

— Какво правиш тука, Мецано? — попитал дърварят.

— Строполих се като къорава надолу с главата и не мога да изляза. Моля ти се, дърварко, помогни ми да се измъкна. Ако ми помогнеш — ще ти дам каквото искаш.

— Как да ти помогна? — замислил се дърварят.

— Спусни ми една стълба в ямата — подсетила го мечката, — по нея да изляза.

— Абе, аз стълба нямам, но ще ти подам ритлата на колата — отвърнал дърварят и спуснал ритлата на колата в дълбоката яма.

Мечката внимателно почнала да се катери нагоре по ритлата и излязла навън. Отървала кожата.

— Казвай — рекла тя на дърваря, — какво искаш да ти дам, задето ми спаси живота?

— Нищо не искам — отвърнал дърварят, — не е голяма работа, една ритла съм ти подал.

— Без нищо не може — рекла мечката. — Ще вземеш нещо. В хралупата, където живея, имам три делви мед. Ела да ти дам едната.

„Защо да не го взема?“, рекъл си дърварят, закрачил подир мечката и прибрал делвата. Като си тръгнал, мечката му поръчала:

— Този мед е само за тебе. Ти ще си го ядеш. Няма да даваш никому от него. Ако дадеш на жена си или на децата си, свършено е с тебе, ще те изям. Тъй да знаеш.

Нямало що. Насякъл селянинът дърва, натоварил колата, наместил най-отгоре делвата и се прибрал у дома. Децата му го посрещнали на вратника и щом зърнали делвата, почнали да подскачат.

— Тате, какво ни носиш в делвата?

— Нищо няма — отвърнал дърварят, — делвата е празна.

И като разпрегнал воловете, внесъл делвата в зимника, потулил я на едно тайно място и почнал да си яде скришом от меда. Не щеш ли — децата го усетили и захванали да му се молят:

— Тате, дай и на нас от онуй нещо, дето си го скрил в зимника!

Селянинът си помислил тъй: „Не е хубаво аз да ям мед, а децата ми да се облизват. Ще им дам и те да хапнат, че каквото ще да става“.

Слязъл в зимника, изнесъл делвата и казал на децата:

— Ще ви дам да си хапнете мед, но по-напред излезте навън и погледнете дали някой не се навърта край къщата.

Децата излезли навън и скоро се върнали:

— Няма никой, тате, само маминият сукман се чернее под стряхата. (А то било мечката, която всичко видяла и всичко чула.)

Изяли децата меда. Облизали делвата. Бащата дигнал празната делва и я понесъл пак към зимника, но мечката го преварила и почнала да ръмжи:

— Е, дърварю, каква ни беше думата? По-скоро върви на реката да се изкъпеш!

— Защо? — попитал селянинът.

— Защото ще те изям!

Бре, ами сега! Селянинът изтръпнал от страх, но немало що да стори: тръгнал към реката, а мечката — подире му. Върви селянинът и сълзи текат от очите му. Изневиделица насреща му изскочила лисицата.

— Защо плачеш? — попитала тя селянина.

Селянинът ѝ разправил всичко от начало до край. Лисицата го изслушала внимателно и поклатила глава:

— От цялата история само едно нещо не мога да повярвам.

— Кое? — попитал дърварят.

— Не ми се вярва, че мечката може да ходи по стълба.

— Мога — изръмжала Баба Меца, — и по дърветата мога да се катеря, и по стълба мога да ходя.

— Аз, додето не видя с очите си, няма да повярвам.

— Тогава да вървим! — провикнала се мечката. — Аз ще ти покажа мога ли, или не мога.

— Къде да вървим?

— В гората.

Отишли тримата в гората и щом стигнали до вълчата яма, мечката извикала:

— Едно, две, три!

И се бухнала в ямата.

— Тичай по-скоро за ритлата! — извикала мечката на дърваря.

— Ти остави ритлата, ами донеси секирата, за да се разправиш по дърварски с тая неблагодарна мечка! — обадила се хитрата лисица.

— И чуй какъв съвет ще ти дам: отсега нататък, видиш ли мечка стръвница, паднала в яма, да не ѝ подаваш стълба!

МЕЧКАТА И ДЪРВАРЯТ

Един дървар, като минавал край някакъв голям трънлив храст, чул шумолене. Надникнал в клонака и що да види — едно малко рунтаво мече се заплело в тръните, напруга сили, скимти, ръмжи, но не може да се измъкне. Дърварят посегнал, откачил тръните, освободил уплашеното мече, помилвал го по главата и го пуснал да си ходи. А мечката била наблизно върху съседната канара. Тя видяла всичко, свлякла се от канарата — и право при дърваря. Като я видял, оня си глътнал езика от страх, но Мецана дигнала нагоре предната си лапа, успокоила го и проговорила с човешки глас:

— Не се бой, нищо лошо няма да ти сторя. Аз видях как помогна на мечето ми, разбрах, че си добър човек, и реших да се побратимя с тебе. Искаш ли?

— Как да не искам — отвърнал дърварят, — кой бяга от посестрима като тебе!

Тогава мечката се изправила на задните си крака, разтворила предните си лапи и братски прегърнала дърваря. Според обичая дърварят трябвало да я целуне по муцуната, ала щом си доближил устата, лъхнала го тежка миризма и той се стъписал.

— Какво? Защо се дърпаш? — учудено го попитала мечката.

— Много на лошаво ти миришат устата, на мечовина — отвърнал дърварят.

Мечката се докачила от тези думи, отпуснала се на земята, помълчала малко и викнала:

— Удари ме, побратиме, по врата с острието на секирата си!

Дърварят се слисал:

— Що думаш — рекъл, — де се е чуло и видяло побратим да дига секира срещу посестримата си!

— Удряй! — грозно изръмжала мечката. — Или ще те одера!

Дърварят нямало що да прави. Дигнал секирата и ударил мечката. Рукнала кръв от раната. Без да погледне човека в очите, мечката се обърнала назад и се мушна в гъсталака. Изчезнала.

Минали години. Дърварят много пъти ходил из гората, но никъде не срещнал посестримата си. Веднъж, като се въртял под дърветата, изведнъж отнякъде изскочила мечката. Познали се двамата, поздравили се и заприказвали. От дума на дума стигнали до удара със секирата.

— Разгеле, побратиме — рекла мечката, — я виж какво е останало от раната, дето ми отвори.

Дърварят поразровил козината на врата ѝ, но не намерил дори белег.

— Нищо не е останало! — рекъл той.

— Видиш ли, побратиме, раната отколе заздравя и я забравих, но лошата дума, дето ми я каза тогава, няма да я забравя, докле съм жива.

И като поклатила тъжно глава, мечката си тръгнала.

ГОРАТА И СЕКИРИТЕ

По горския път се задала една кола, натоварена с нови секири, току-що излезли от ковачницата. Младите дръвчета, които растели покрай коловозите, се разтревожили, зашумели с листа, захванали да си шепнат.

— Какво има? — попитал един стар бук, който се бил разположил навътре в гората.

— Свършено е с нас! — отвърнали дръвчетата.

— Защо?

— Защото в гората пристигнаха секири.

— Я вижте — поръчал букът — има ли при тях от нашите.

Дръвчетата се взрели към колата и отвърнали:

— Няма.

— Не бойте се, като е тъй — рекъл букът. — Клонче няма да падне от вас, докато дървото не стане съюзник на желязото. Страшно щеше да бъде, ако гората беше дала на секирите топоришки!

КУМА ЛИСА И КУЧЕТО

Вървяла Кума Лиса през гората и си хортувала:

— Ах, че съм хубава лисичка! Какви очи имам! Ясно светят, всичко виждат. Ами крачката ми? То не са крачка, а вретенца. Като вихър ме носят през гората, сякаш не стъпват на земята. Ами ушенцата ми? Всичко чуват, нищо не пропускат. Но най ми е хубава опашката. Ей такава една лекичка и мекичка, същинска копринена къделя.

Тъкмо в тоя миг изскочило изневиделица едно ловно куче и — ав! — връхлетяло отгоре й.

Хукнала Кума Лиса да бяга към дупката си, а кучето — подире й. Тя бяга, то бяга, тя бяга, то бяга — аха, да я настигне. Но не смогнало. Бързите лисини крачета надбягали кучето. Мушнала се лисицата в дупката си, скрила се вътре, а кучето клекнало пред дупката и там притихнало.

— Ще почакам — си рекло, — може да излезе.

Като си поела дъх, Кума Лиса попитала крачката си:

— Крачка, мои краченца, вие що думайте, когато ни гонеше кучето?

— Ние — отвърнали в един глас четирите лисини лапички — думаме: „Беж, Лиске, да бягаме! Беж, Лиске, да бягаме!“

— Мили какини крачета! Кака ще ви изплете чорапки! — обещава им Кума Лиса и продължила: — Ами вие, какини очички, що думайте?

— Право, Лиске, в дупката! Право, Лиске, в дупката! Тъй думаме — отвърнали очичките.

— Мили какини очички, кака ще ви купи очила! — вrekла им се лисицата и се обърнала към ушите си: — Ами вие, какини ушенца, що думайте?

— Още малко, Кума Лиске! Още малко, Кума Лиске! — отвърнали те.

— Мили какини ушенца, кака ще ви купи обички! — обещава лисицата и извила глава към опашката си: — А ти, опашке, що

думаше?

— Дръж, куче, опашката, дръж, куче, опашката! Тъй думах — отговорила опашката.

Че като кипнала оная ми ти лисица.

— Какво? — изврецяла тя. — Гръм да те удари! Тъй ли се дума! Чакай да те дам на кучето за наказание!

И без да мисли много, Кума Лиса си подала опашката навън.

Кучето тъкмо туй чакало. Хвърлило се, захапало опашката и започнало да я тегли навън.

Лиса теглила навътре, кучето навън. Тя навътре, то навън, додето най-сетне я измъкнало и я сдавило.

ЮНАЧНОТО ПЕТЛЕ

Яхнал дребното си магаре, дядо Пешо се връщал от пазар. Клатушкал се и нещо си тананикал. Като стигнал до дървения мост над крайселската река, той смахмузил магарето да мине по-бързо и го подканил:

— Дий, Марко-о!

Засилило се дядовото Пешове магаре, но додето претопурка през моста, подковата на левия му заден крак се закачила на един чеп и се откъртила. Залъщяла върху моста като сребърен полумесец.

Тъкмо в туй време откъм летния царски дворец се задала една позлатена колесница, теглена от два черни коня с червени звезди на челата и опашки до земята.

— Царската колесница минава! — рекъл старецът и отбил магарето си да стори път.

Конете префучали покрай него. Искри изскачали изпод копитата им. Старецът извърнал глава и се загледал подир конниците, които препускали подир колесницата.

Не щеш ли, позлатената колесница спряла изведнъж на самия мост. Нейната вратичка се отворила, отвътре се подаде една глава с корона и нещо заповядала на най-близкия конник. Конникът скочил на земята, навел се, взел нещо и го подал на протегнатата навън ръка. Подир малко и колесницата, и конниците кривнали на завоя и изчезнали от очите на стареца.

— Какво ли намериха на моста? — проговорил озадачен дядо Пешо и подкарал магарето си. Но то се олюляло и закуцало.

Дядо Пешо слязъл от самара, прегледал краката на магарето и като разбрал, че едната подкова я няма, поклатил глава, натъжил се и повел Марка към къщи. Като стигнал в тясното дворче на къщурката си, той извадил от пазвата си едно вързопче с дребни пари, преброил ги, видял, че няма да стигнат за нова магарешка подкова, и тежко въздъхнал:

— Къде ще се дяна с този окуцял Марко?

Дядо Пешо имал едно юначо петле с жълти ботушки и с оскубана опашка. То се изправило пред своя стопанин и рекло:

— Защо въздишаш, дядо Пешо? Горе главата! Аз видях кой отнесе подковата на нашия Марко. Да не ми е името Петлю Пешев, ако не ти я донеса!

И напереното петле тръгнало към царския дворец. Вървяло, вървяло, стигнало до една река без брод и без мост. Спряло се на брега и се замислило: как да мине отвъд? Мислило, чудило се, най-сетне си рекло:

— Абе аз защо ли се чудя?

И като се навело петлето с оскубаната опашка, проточило шията си, отворило гърлото си и захванало да пие. Цялата река пресушило и минало на другия бряг.

Продължило по-нататък. Навлязло в една зашумена гора. Изведнъж напреде му изскочил един лъв и се озъбил:

— Хей ти, дете ходиш на два крака, кой ти позволи да влизаш в моята гора? Връщай се или ще те изям!

— Ще ми изядеш опашката! — отвърнало петлето. — Я се махай от пътя ми!

Лъвът разтворил устата си.

— Абе ти — кипнало петлето — няма ли да се махаш? И като проточило шия, то клъвнало лъва и го глътнало. Късно вечерта петлето с оскубаната опашка стигнало до царския дворец, прехвъркнало в градината, кацнало върху един клон тъкмо пред отворения прозорец, където спял царят. На стъклената масичка до царската глава лъщяла подковата на дядовото Пешово магаре.

— Кукуругууу! — изкукуругало петлето и запляскало с криле.

Царят се стреснал и облещил очи.

— Кой смее да нарушава царския ми сън? — грозно изревал той.

— Аз — отвърнало петлето.

— Какво искаш?

— Подковата!

— Не я давам! Тя ми е късмет! — отвърнал царят, грабнал я от масичката и я мушнал в пазвата си.

Тогава петлето повторно и още по-силно изкукуругало.

— Докога смяташ да кукуругаш? — попитал царят.

— Цяла нощ ще пея и няма да те оставя да спиш, ако не ми дадеш подковата.

— Тъй ли? — заканил се царят и плеснал три пъти с ръце.

Мигом в покоите му нахълтали деветима царедворци и паднали на колене.

— Какво ще заповядаш, господарю?

— Първо: заповядвам да напалите голямата пещ, дето печете хлебовете за цялата ми войска! Второ: заповядвам да хванете онова петле и да го хвърлите живо в пещта!

Както заповядал царят, тъй направили царедворците. Опалили голямата пещ и когато жарта станала до колене — хвърлили дядовото Пешово петле вътре.

Но петлето не се уплашило. Щом стъпило върху въглените, то запяло и рекло:

— Водолей, водолей, всичката вода разлей, въглените угаси и петленцето спаси!

Додето изрече тези думи, цялата река рукнала навън и заляла пещта. Угасила въглените.

На сутринта петлето изскочило живо и здраво и цял ден се разхождало в градината под прозореца на разлютения цар. А вечерта, щом владетелят заспал, то повторно закукуригало.

— Пак ли? — скокнал царят. — Ще те науча аз тебе! И заповядал на царедворците си да го хвърлят в зверилницата, където било пълно е гладни вълци и постали лисици.

Щом се намерило в зверилницата, петлето, наместо да си глътне езика от страх, отворило клъвката си и викнало:

— Лъвчо, лъвчо мил и драг, покажи, че си юнак!

Лъвът изскочил навън и на бърза ръка издушил всичките вълци и лисици.

На третата нощ петлето пак закукуригало пред отворения прозорец на двореца. И царят се предал, защото никой не можел да излезе наглава с такова юначно петле. Извадил подковата от пазвата си, надянал я върху шията на петлето и креснал:

— На ти подковата, па се махай от главата ми!

Петлето си тръгнало към село да зарадва натъжения дядо Пешо, а лъвът останал в зверилницата.

СЪРНАТА И ЛОЗАТА

Цял ден ловците преследвали една сърна. Надвечер подгоненото животно изскочило от гората и се мушнало в едно зашумено лозе. Скрило се под най-кичестата лоза и там притихнало. Ловците минали покрай лозето, дълго се озъртали насам-нататък и като не видели нищо, праметнали пушките си през рамо и си тръгнали. Но преди да отминат, нетърпеливата сърна се изправила на задните си крака и захванала стръвно да хрупа ягоридите и ластарите на лозата.

Единият от ловците дочул шумолене, обърнал се назад и видял, че връхчетата на лозата се клатят. Мигом смъкнал пушката си, прицелил се, гръмнал и повалил лакомата сърна.

— Тъй ти се пада! — проговорила старата праскова, която стояла над лозето като квачка с разперени криле. — Наместо да благодариш на лозата, задето ти спаси живота, ти се нахвърли да кършиш ластарите и плодовете ѝ.

ВЪЛКЪТ И НЕГОВИТЕ ЖЕРТВИ

Влязла овцата в една кръчма и като обърсала очите си, рекла на кръчмарина:

— Дай ми една паница вино!

Кръчмаринът наточил тригодишно вино. Вдигнала овцата паницата, изпила виното и си поръчала пак:

— Още една паница!

— Защо пиеш толкова много? — попитал я старият кръчмарин.

— Тежко ми е на душата — отвърнала овцата.

— Какво има?

— Нощес вълкът се вмъкнал в кошарата и изял баща ми — стария овен. Няма го вече виторогия ми баща. Само звънецът му остана.

— Пий тогава, ще ти олекне — посъветвал кръчмаринът овцата. Дял ден пила овцата и като се натарелянкала, излязла навън и почнала да блее с пресипнал глас.

— Защо блееш? — попитала я козата.

— Пияна съм.

— Недей пи много, защото не е хубаво.

— Как да не пия — отговорила овцата, — мъка ме дави, нощес вълкът изяде добрия ми баща.

— Ами къде отиваш сега?

— В гората.

— Какво ще правиш там?

— Ще се боря с вълка. Ако го надвия, ще му смъкна кожата от гърба и ще я дам на цигуларите да си направят тъпан. Тъпанът ще тумка, пък аз ще играя хоро.

Очите на овцата светели от гняв.

— Да дойда и аз, моите рога са остри! — рекла козата.

— Не ми трябваш — отвърнала овцата, — аз сама ще се разправя с вълка.

Излязла пияната овца от село, поела към гората. Срећнала овчарското куче.

— Нека дойда и аз с тебе — помолило се кучето. — Лятос вълкът изяде двамата ми братя. Аз му имам зъб. Додето се бориш с него, аз ще се хвърля на гърба му и ще го ухапя за гърлото.

— Гледай си работата — казала овцата, — моят гняв е толкова голям, че с един удар ще го поваля на земята!

Отишла овцата сама да се бори с вълка и той я одрънкал.

Отишла подире ѝ козата, за да отмъсти за другарката си, и вълкът закусил с козе месо.

Дигнало се овчарското куче, навлязло в гората да дири вълка и да го пита защо е изял братята му, но вече не се върнало.

А вълкът се разхождал из гората, гледал към селото, което димяло, в снега, и си думал:

— Дано не се сетят някога да излязат срещу мене всичките овце, всичките рогати кози и всичките зъбати овчарски кучета тогава гората ще ми стане тясна!

ОРАЧЪТ И МЕЧКАТА

Един селянин орал нивата си край гората. Изневиделица от гората излязла една мечка и се упътила към орача.

— Чичо — изръмжала мечката, — искаш ли да орем заедно?

— Защо да не искам — отвърнал селянинът, разпрегнал единия вол и на негово място зажеглил мечката. Почнал да я боде с остена, за да върви по-бързо. Цял ден орали. Набраздил нивата.

На другия ден мечката рекла:

— Хайде пък сега да посеем жито!

— Да посеем — отвърнал орачът и докарал от житницата си един чувал зърно. Почнали да сеят. Орачът пръскал житото, а мечката влачела трънената грапа.

Преминала зимата, настанала пролетта, пекнало лятото. Орачът отишъл в гората, намерил съдружницата си в мечката дупка и викнал:

— Бабо мецо, нашата нива узря, ела да си поделиме житото, нали сме съдружници.

— Ида! — изскочила мечката и се навървила подире му.

Като стигнали на нивата, мечката се изправила, разгледала правите жълти стръкове, изкривените надолу натежали класове, дълго се чудила какво да вземе и най-сетне отсякла:

— Аз ще вземе долното, а пък ти — горното!

— Тъй да бъде! — зарадвал се селянинът и поженал храната. Навързал житото на снопи, овършал, го, отвял го и направил от житото една малка купчина, а от сламата изкамарил голяма купа.

— Малката купчинка е моя, а голямата купа за тебе — рекъл той на мечката и пренесъл зърното в житницата си.

Мечката приближила до купата и захванала да рови сламата. Ровила, ровила и като не намерила нито едно зърно, тежко въздъхнала:

— Излъга ме ти, но до лято аз ще взема горното, а пък ти — долното!

— Тъй да бъде, няма да се караме, нали сме съдружници — усмихнал се селянинът и се прибрал в къщи.

Дошла втората пролет. Орачът впрегнал мечката, изорал нивата и посадил картофи. Щом заесенило, мечката се развикала:

— Горното е мое!

И почнала да скуби картофените стъбла. До едно ги изскубала. А орачът изровил картофите, прибрал ги в чували и ги натоварил на колата си.

— Пак ме излъга! — кипнала мечката, изправила се на задните си крака, разперила големите си лапи и посегнала да сграби съдружника си — ще го яде. Той се дръпнал уплашен.

Тъкмо в тоя миг измежду храстите подаде муцунката си една лисица. Мечката съзряла лисицата й си помислила: „Защо да не изям и лисицата? Няма да ми дойде много.“

— Повикай лисицата при нас! — заповядала тя на селянина. Селянинът се провикнал:

— Кумичке, кумичке, я ела насам!

— Не смея — отвърнала лисицата.

— Защо? — попитал селянинът.

— Защото ме е страх от мечката. Мечката се вдървила и тихичко проговорила:

— Кажи й, че не съм мечка, а чер пън. Селянинът повторно се провикнал:

— Ела, кумичке! Туй дето го виждаш, не е мечка, а чер пън.

— Щом като е пън, мушни го в чувала! — казала лисицата.

А мечката се обадила тихичко:

— Мушни ме в чувала!

Селянинът изтърсил картофите от едина чувал и наврял вътре мечката надолу с главата.

— Ха сега — добавила лисицата — завържи чувала с въжетото. Върза ли го здраво?

— Вързах го! — отвърнал селянинът.

— Ха сега пък вземи секирата и бухни мечката по главата! Селянинът грабнал секирата и — тупа-лупа — утрепал мечката.

След туй поканил лисицата да се качи на колата, откарал я в село и я пуснал в курника — да си избере най-тлъстата кокошчица за награда.

БАБАТА И МЕЧКАТА

Отишла една баба втората за дренки. Тъкмо се покачила на дряна — и мечката под дряна.

— Слизай, бабо! — изръмжала мецана.

— Защо да сляза? — попитала бабата.

— Да те изям!

— Олелеее! — завайкала се бабата. — Недей, мецано, ме яде, защото съм дърта и жилава, ами ела довчера у дома на гости. Аз си имам три дъщери. Първата е Мекушка, втората е Якушка, а третата — Веченка. Която си избереш — нея изяж.

Излъгала се мечката и оставила бабата. Като си напълнила торбичката с дренки, бабата се прибрала в къщи и заключила вратата. Настъпила нощта. По едно време пристигнала мечката и се провикнала:

— Дай ми, бабо, Мекушка! А бабата се обадила отвътре:

— Мекушка си е меко постлала и си е сладко заспала!

— Дай ми, бабо, Якушка! — захлопала мецана.

— Якушка е яко вратата заключила! — отвърнала бабата.

— Дай ми, бабо, Веченка, или ще те изям! — изревала мечката.

— Не можеш, защото не ходи вече баба самичка в гората за дренки — рекла бабата и угасила светлинката.

А мечката си повлякла опашката към гората.

ЧОВЕКЪТ И ЛЪВЪТ

Тръгнал лъвът гордо между зверовете горски.

— От мене по-голям юнак няма на земята! — провикнал се той.

— Не се хвали — обадила се една стара куца мечка, която била някога ударена с дърварска секира, — има и от тебе по-голям юнак.

Лъвът скокнал и се озъбил:

— Казвай кой!

— Човекът — отвърнала мечката.

— Къде е той? Искам да го срещна и да премеря сили с него — извикал лъвът.

— Иди в полето — там ще го намериш.

Лъвът излязъл от гората и тръгнал през нивите, през градините. В една ливада видял да пасе кон, спънат с железни вериги. Приближил се до него и се провикнал:

— Хей, ти, дете пасеш трева, що си?

— Не виждаш ли що съм — отговорил конят, — кон съм!

— Ами кой те върза с тая верига?

— Човекът! — отвърнал конят. — Той ми е господар!

— Къде е човекът?

— Преди малко влезе в гората за дърва.

Лъвът се обърнал и тръгнал към гората. В една нива съгледал два вола, впрегнати в рало — стоят сред нивата и почиват. „Тези трябва да са човеци“, помислил си господарят на гората и се обърнал към тях:

— Хей, вие, дете теглите ралото, какви сте?

— Волове сме.

— Ами какво правите сега?

— Почиваме. От заранта сме впрегнати.

— Кой ви впрегна в този дървен хомот?

— Човекът — отговорили воловете.

„Брей, помислил си лъвът, не е шега да имаш работа с човека!“, и продължил пътя си. Влязъл в гората. Вървял, вървял — стигнал една

полянка. На полянката видял кола с дърва, а пред колата — два големи черни бивола.

— Какво сте вие? — попитал лъвът.

— Биволи сме.

— Кого чакате?

— Човека чакаме да дойде и да ни впрегне в колата, че да му откараме дървата.

— А той?

— Той ще седне на колата и додето ние теглим тежките дърва, ще свири със свирка.

— Къде е човекът? — попитал лъвът.

— Ей го хе, зад ония дървета — копае яма, за да падат в нея зверовете горски.

Лъвът се упътил към човека. Човекът в туй време тъкмо бил привършил ямата и я засипвал с шума. Силният звяр изръмжал зад него. Човекът трепнал, обърнал се и изтръпнал от страх: „Лъв? Ами сега?“ Озърнал се наоколо за помощ — няма никого. Веднага му се мярнала в главата щастливата мисъл: „Със сила не мога надви това страшилище, но ще опитам с ум“.

— Защо си дошъл при мен? — попитал човекът.

— Дошъл съм да си премерим силите — отвърнал лъвът.

— Как ще ги мерим?

— Ще се преборим.

— Добре — казал човекът, — но преди да се преборим, хайде да се надскачаме — да видим кой ще скочи по-далеч.

— Съгласен съм — отвърнал лъвът, — почвай ти първи!

Човекът се отдалечил десетина разкрача, засилил се към ямата и скочил тъкмо пред нея. Отбелязал с камък мястото, дето скокнал, и се дръпнал настрана.

— Скачай сега ти! — обърнал се той към лъва.

Лъвът се отдалечил двајсетина разкрача, засилил се и нали е много по-пъргав от човека, надскочил го, но бухнал право в дълбоката яма.

Тогава човекът утрепал царя на зверовете със секирата си и от кожата му си направил дебели цървули.

МАГАРЕ И КОН

Магарето и конят тръгнаха на воденица. Магарето се влачело едвам-едвам, защото на гърба му били натоварени два чувала жито, а охраненият кон препускал празен и бодро цвилел.

— Ох! — изпъшкало магарето. — Колко много тежат пустите му чували! Задъхвам се. Ако падна — ще умра. Моля ти се, кончо, помогни ми! Кажи на стопанина да прехвърли единия чувал на твоя гръб.

Но конят си правел углушки и пет пари не давал за своя претоварен другар.

На едно каменисто място магарето се препънало, строполило се на земята и издъхнало под чувалите.

Тогавя стопанинът на двете животни наместил магарешкия самар и чувалите върху конския гръб, шибнал коня с камшика си и го подкарал напред.

Конят се превил под тежкия товар, въздъхнал, извил глава към магарето и рекъл:

— Ех, братко, ако бях послушал молбата ти, сега щях да нося само един чувал жито.

И захванал да преплита краката си.

ЛОЗАРЯТ И КОСЕТО

Напекло топлото мартенско слънце. Закапали весело капчуците. Стопанинът грабнал ножицата и се провикнал към косето:

— Хайде, косе-босе, тръгвай с мене да подрежем лозите!

— Не мога — отвърнало косето, — защото си имам работа: гняздо вия.

И отлетяло за сламчици.

Зашумял развигорът над хълмовете. Избуяли новите ластари на лозите. Бръмнали пчелите по градините. Стопанинът нарамил мотиката и погледнал към гняздото на косето:

— Тръгвай, косе, с мене — да прекопаем лозето!

— Дума да не става! — отвърнало косето. — Аз тъкмо сега съм захванало да снасям яйца!

И се накокошинило в гняздото.

Затрещели юнските гръмотевици. Проливни дъждове окъпали земята. Стопанинът нагърбил пръскачката и пак викнал на косето:

— Косе-босе! Хайде да пръскаме, че маната може да изгори гроздето.

— Върви сам! Не виждаш ли, че аз тука пиленца мътя! — отвърнало косето и притихнало в гняздото.

Гъсти буренаци заглушили лозите. Грижовният стопанин наточил косера си и попитал косето:

— Няма ли, косенце, да дойдеш с мене да оплевим лозето?

— Няма! — отвърнало косето. — Сега пък ще уча пиленцата си да хвърчат.

Настъпила есента. Кехлибарени гроздове натегнали под лозите. Стопанинът подкарал кораба към лозето.

— Къде си, косе-босе? — провикнал се той.

— Тук! — изчуруликало косето.

— Хайде да берем грозде!

— Ида! — пръпнало косето. — Почакай само да повикам пиленцата си. Всички ще береме!

ЛЪВЪТ И ЛИСИЦАТА

Натежали годините на стария лъв. Почнал да гони с голяма мъка жертвите си. Не можел вече да си хваща плячка. Повлякъл се гладен из гората. Дълго мислил как да си изкара прехраната и решил да си помогне с измама. Прибрал се в пещерата си и надал рев:

— Братя и сестри — вълци, мечки, елени, зайци и лисици, елате да ме видите, защото е настъпил последният ми час! Отивам си!

Полъгали се горските зверове и се навървили един след друг към лъвската пещера. Там старият лъв ги посрещал със силни удари и ги простирал на земята. Много доверчиви зверове издъхнали под лапите му.

Най-подир се задала и лисицата.

— Как си, господарю — надникнала тя отвън, но вътре в пещерата не влязла.

— Ох—изпъшкал лъвът, — зле съм. Няма да ме бъде. Влизай по-скоро, додето не съм хвърлил топа.

— Благодаря за поканата, господарю, но аз не смея да вляза вътре.

— Защо? — учудено попитал лъвът.

— Защото гледам, че всичките стъпки на зверовете, които са дошли преди мене, са насочени навътре към пещерата. Който е влязъл при тебе — навън не е излязъл. Сбогом, господарю!

И хитрата лисица побягнала здрава и читава.

СЪНЯТ НА ВРАБЧЕТО

Заспало сивото врабче в гнездото си сред посърналата есенна шума на дърветата и сънувало чуден сън.

Пролетна градина. Високи тихи дървета ронят цвят. По белите клони на дърветата кацат дивни птички. Пъстрокрили, с жълти коремчета, с червени крачка, със зелени шийки, златни главици и очи, бистри като елмази. Въздъхнало сиромашкото врабче и си рекло наум:

— Ех, колко несправедлив е този свят! Тия птички носят дивна премяна, да им се ненагледаш, а пък аз ходя в сива просяшка перушина. И аз искам да мязам на шарените птички. Нали съм като тях — и крилца си имам, и човка, и крачета...

Додето изрече тия думи, една невидима ръка нашарила и него.

Полетяло врабчето към кладенчето, кацнало на едно клонче и се огледало. Сърцето му трепнало от радост, като видяло, че и то е писано и шарено като хубавите птички в градината. Но додето се нарадва, над главата му надвиснала страшна беда. Една змия извила глава и отворила уста да го налапа. Изтръпнало от ужас врабчето, подхвъркнало нагоре и кацнало на най-високото клонче. Додето се опомни, дошла друга напаст и писък огласил хубавата градина. Всичките птици се пръснали в гората. Врабчето погледнало надолу и видяло, че под дървото стои ловец с пушка и се гласи да гръмне.

— Майчице — изпищяло то, — защо ми беше тая шарена премяна! Всеки враг ме вижда отдалеч. Що ми трябваше да се перча? Ако си бях с врабешкото кожухче, никой нямаше да ме забележи в шумака.

Вдигнало се да отлети и се стреснало. Като видяло, че всичко е било само сън, подскокнало и разтворило крилца. Отишло в дола, окъпало се, кацнало на един лешник да се изсуши и зачуруликало весело:

— Чик-чирик! Чик-чирик!

ВРАБЧЕТО СИ ИСКА ЗЪРНОТО

Сивото врабче кацнало върху един плет и почнало да си ниже герданче от мънистени зрънца. Както нижело, изтървало едно зърно. Зърното паднало в тръните, търколило се някъде и се загубило.

— Хей, плет — изчуруликало врабчето, — дай ми мънистеното зърно или ще кажа на огъня да те изгори!

— Кажи му де! — отвърнал плетът.

— Огънчо — хвъркнало врабчето над огъня, — изгори плета!

— Не ща — отвърнал огънят. — Докато си имам сухи букови дървета, много ми е притрябвало да горя трънливия плет и да се бода на тръните му.

— Ще кажа на реката да те угаси!

— Кажи ѝ де! — отвърнал огънят.

Врабчето литнало над реката и зачуруликало.

— Речице, моля ти се, угаси огъня!

— Ами — отговорила реката, — много ми е притрябвало да гася огън. Додето си имам тия гладки камъчета, които сега броя, що ми трябва да се паря с огън?

— Ще кажа на бивола да те изпие! — заканило се врабчето.

— Кажи му де!

— Биволчо, изпий реката! — кацнало врабчето върху единия рог на бивола.

— Как не — отвърнал биволът, — аз се напасох с такава росна трева, че ако сръбна и вода — ще ми се надуе коремът и ще се пукне.

— Тогава ще кажа на вълка да те изяде.

— Кажи му де! — рекъл биволът.

Врабчето отишло при вълка в гората.

— Вълчо — помолило го то, — ела да изядеш бивола.

— Какво приказваш — отговорил вълкът, — додето има такива крехки агънца, що ми трябва жилаво биволско месо!

— Ще кажа на овчаря да насъска кучетата и те ще ти разкъсат кожата!

— Кажи му де! — обърнал се вълкът.

— Овчарко — викнало отдалече врабчето, — проводи кучетата да изядат вълка!

— Дордето имам в торбата си мек хляб, защо ми трябва да провождам кучетата да си трошат зъбите с кораво вълче месо — отговорил овчарят.

— Но аз ще кажа на мишките да ти изгризат торбата!

— Кажи им де!

— Мишки — надникнало врабчето в една миша дупка, — излезте да изгризете кожената торба на овчаря!

— Додето си имаме зърно в житницата, торба няма да гризем — отговорили мишките.

Тогава врабчето заплакало. Видяла го една котка и го попитала:

— Защо плачеш, врабченце? Я млъкни! Недей натъжава котешкото ми сърце.

— Ще млъкна, ако изядеш мишките.

Изведнъж котката се хвърлила върху мишките, мишките — върху торбата на овчаря, овчарят насъскал кучетата си подир вълка, вълкът подгонил бивола, биволът се навел да изпие реката, реката потекла към огъня, огънят запалил единия край на трънения плет, плетът се уплашил и за да не изгори, намерил мънистеното зърно и го дал на врабчето. Врабчето се зарадвало много, кацнало на едно клонче, весело зачуруликало и всички се укротили.

ВРАБЧЕТО И ЛИСИЦАТА

Някога врабчето и лисицата били големи приятели. Където тръгнала лисицата, и врабчето подире ѝ.

— Врабченце, братче — рекла веднъж лисицата, — хайде да работим заедно.

— Какво ще работим? — попитало врабчето.

— Има какво. Ще посеем жито. Задружно ще си го пожънем и каквото получим, ще си го разделим по братски. Искаш ли?

— Искам, Кумичке.

Посели жито. Пораснало житото, вързало клас, узряло. Дошло време за жътва. Една сутрин врабчето и лисицата отишли да жънат. Но щом напекло слънцето, лисицата, която била много мързелива, почнала да хитрува.

— Врабченце, братче, ти жъни, пък аз ще ида на оня хълм да подпирам облака да не падне, защото, падне ли — отиде ни хубавото житце!

— Иди, Кумичке — рекло врабчето и се навело само да жъне.

Лисицата се изкачила на хълма, клекнала да подпира облака, който тъкмо тогава се задавал от планината. А врабчето жънало, жънало, цялата нива пожънало, прибрало снопите, направило харман.

— Ела, Кумичке, да вършеем!

— Ти вършей, врабченце, братче, пък аз ще подпирам и днес облака, защото, нали знаеш, ако падне — отиде ни хубавото житце!

Врабчето приготвило диканята, впрегнало воловете, овършало житото, отвяло го и повикало лисицата.

— Ела, Кумичке, да разделим зърното!

— Ида! — затекла се лисицата.

Грабнала кринчето и почнала:

— На тебе, врабченце, едно кринче зърно, а на мене две кринчета, защото аз върших по-тежка работа: подпирах облака.

Врабчето прибрало своето жито, преглътнало и си отишло.

— Защо си нажалено? — попитало го кучето.

Врабчето му разказало как го била излъгала лисицата. Тогава кучето се дигнало ядосано.

— Аз ще я науча! Заведи ме в лисината житница!

Врабчето го завело. Кучето влязло в житницата и се заровило в зърното.

На другия ден лисицата влязла в житницата си и почнала да пълни един чувал да ходи на воденица. Както гребяла, открила едното ухо на кучето, помислила, че е подлога от цървул, и го ухапала. Тогава кучето скокнало, сдавило я и на бърза ръка я удушило.

ХИТРИЯТ ПЕТЕЛ

Гащатият петел разперил криле, дигнал се, кацнал на плета и почнал да кукурига с цяло гърло. От съседната горичка подаде муцуната си Кума Лиса.

— Добър ден! — викнала тя. — Чух те, като кукуригаше. Чудно пееш. Само не зная дали можеш да пееш тъй, както пееше някога баща ти.

— Че как пееше баща ми? — попитал петелът.

— Той стъпваше на плета на единия си крак, затваряше едното си око и почваше много силно да кукурига. Чуден певец беше.

— И аз мога тъй! — рекъл петелът и като се изправил на един крак, затворил едното си око и изкукуригал.

— Ами можеш ли — попитала го хитро лисицата, — като стоиш на един крак, да затвориш и двете си очи и тъй да пееш?

— Мога — отговорил петелът и затворил очите си, но щом ги затворил, лисицата подскокнала и го сграбчила.

Отнесла го в горичката, стъпила върху него и се нагласила да го яде.

— Ех — въздъхнал петелът, — едно време майка ти не правеше тъй.

— Ами как правеше? — попитала лисицата.

— Тя, кога хванеше петел, преди да го разкъса, имаше обичай да си прочете молитвата. Набожна лисица беше тя.

— Аз съм също като майка си! — рекла лисицата и веднага наумила да си прочете една молитва. Дигнала набожно двата си крака нагоре, затворила си очите и зашепнала.

Петелът тъкмо туй чакал. Щом лисицата го пуснала, той пръпнал, подхвъркнал бърже и кацнал на съседното дърво.

— Гръм да те убие, надхитри ме! — рекла лисицата, облизала се, преглътнала и заминала гладна в гората.

СПРАВЕДЛИВА ПОДЯЛБА

Лъвът, магарето и лисицата тръгнаха на лов. Подгонили зверовете горски. Лисицата си пъхала носа в гъсталаците, откривала изплашените животни, лъвът ги събарял с тежки удари, а магарето мъкнело поваления дивеч на гърба си. Вечерта тримата ловци спрели пред пещерата на лъва. Горският цар погледнал лакомо натрупания дивеч и заповядал на магарето да направи подялбата. Добродушното магаре разпределило най-добросъвестно плячката на три еднакви купчини и рекло:

— Господарю, избирай сега оная купчина, която ти хареса. И трите са еднакви.

Лъвът изгледал магарето с ярост, скочил, хвърлил се върху него и го разкъсал.

— Направи нова подялба! — обърнал се той към лисицата. Хитрата лисица, като видяла какво се случило след първата подялба, събрала трите купчини дивеч на едно място, откъснала едно крилце от врабче, отнесла го настрана и рекла:

— Господарю, смятам, че най-справедливата подялба е тази, която направих: за тебе всичкия дивеч, а за мене — крилцето на врабчето.

— Кой те научи да постъпиш тъй хитро? — попитал лъвът.

— Тъжният край на магарето! — поклонила се лисицата, захапала крилцето и побягнала.

ХИТРАТА ЛИСИЦА

Петелът с червения гребен си ровел на торището и там си изкарвал прехраната. Веднъж, като пъпрел, той намерил една парица и тръгнал към пазара да си купи нещо за кълване. Срещнала го мечката:

— Къде, Петльо?

— На пазар съм тръгнал.

— Заведи и мене.

— Да те заведа, но трябва да ти кажа, че на пътя има дълбок трап — не можеш го прескочи, защото си много тежка.

— Ами, не мога. Какви големи трапове съм прескачала, кога ме подгонят ловците!

— Тръгвай тогава.

Упътили се двамата. Ето насреща им един вълк.

— Къде отивате? — попитал вълкът.

— На пазар отиваме — отговорил петелът.

— Вземете и мене — почнал да се моли вълкът.

— Да те вземем, Вълчо, но ей там на пътя има трап. Не можеш го прескочи.

— Ами, не мога. Колко съм ги прескачал, когато ме подгонят овчарските кучета.

Взели и вълка. Продължили пътя си. Срещнала ги лисицата, наредила се и тя подире им.

Вървели, вървели, стигнали до трапа. Петелът разперил криле, полетял и прехвъркнал отвъд. Засилила се подире му мечката и — туп! — в трапа. Втори се засилил да прескочи вълкът, но и той се строполил долу. Паднала и лисицата.

Петлето отишло самичко на пазар, а другарите му останали в трапа. Минал ден, минали два, налегнал ги глад.

Най-напред се обадила лисицата:

— Гладни ли сте?

— Иска ли питане! — отговорила мечката.

— Тогава, хайде да си баем-който е най-сладък, него ще изядем.

— Хайде! — изръмжали вълкът и мечката. — Почни ти да баеш!
Лисицата клекнала, повдигнала нагоре предните си крака и
почнала да бае:

*„Лиса опашатка —
никак не е сладка,
Кумчо Вълчо див —
много е горчив.*

*Меца медунка —
ех, че е сладунка!
Дръж, кумчо,
да я изядем!“*

Хвърлили се двамата върху мечката, започнали да я давичкат, додето ѝ видели работата. Свършили я за два-три дни. Полежали, полежали, пак огладнели. Но лисицата, нали е хитра, скрила едно от мечите черва под мишницата и като огладняла, извадила червото и започнала да го яде.

— Какво ядеш, кумичке? — попитал вълкът.

— Пробих си кожата и си вадя черва.

— Дай и на мен от тях!

— Не ти давам, защото и ти си имаш. Пробий си кожата и вади!

Вълкът захванал да си дера кожата с нокти, но спрял, защото го заболяло.

— Не мога — рекъл, — пробий я ти!

Лисицата почнала да го дера стръвно.

— Ох, боли! — развикал се вълкът.

— И мене ме болеше, но търпях.

Пробила лисицата кожата на вълка и той умрял. Изяла и него. Полежала, полежала и пак почнала да огладнява. Стой в трапа, гладува и гледа нагоре. По едно време видяла, че едно косе лети над трапа.

— Косенце-босенце, помогни ми да изляза от трапа. Ако ми помогнеш, ще те заведа в една гора. Там има едно хубаво дърво. На него ще свиеш гнездо и ще си измътиш пиленца.

— Как да ти помогна? — попитало косето.

— Хвърляй камъчета, додето се напълни трапът, и аз ще изскоча навън.

Косето почнало да кълве с човката си камъчета и да ги пуска в трапа. Хвърляло, хвърляло, хвърляло и най-сетне напълнило трапа с камъчета. Когато лисицата се измъкнала, завела косето в гората и му показала дървото. Косето си свило гнездо, снесло си яйца, измътило си пиленца и запяло. Чурулика и весели рожбите си. Лисицата, като подушила пилетата, клекнала под дървото и се замолила:

— Косе, братче, я ми пусни едно пиле, че е дошла на гости майчицата ми — да я нагостя.

— Как тъй? — рекло косето. — Аз не си давам рожбите!

— Тогава ще отсека дървото и като падне гнездото, ще ти изям всичките косенца! — заканила се лисицата и замахнала с опашката си, както дърварят замахва със секирата си.

Косето се уплашило и пуснало долу едно пиле.

На другия ден лисицата дошла пак, излъгала косето, че пристигнал кумът ѝ на гости, и му взела още едно пиле. На третия му взела третото пиленце. В гнездото останало само едно. Косето викнало да плаче. Плаче, та се дере, цялата гора намокрило със сълзи. Дошъл един гарван и го попитал защо плаче. Косето му разправило какво се е случило.

— Не бой се — рекъл гарванът, — не си давай пилето, защото лисицата не може нищо лошо да ти стори. Тя замахва да отсече дървото с опашката си, а опашката ѝ не е секира!

Отлетял гарванът, дошла пак лисицата.

— Косе-босе, дойде ми на гости вуйчо лъв, пусни последното пиленце да го нагостя.

— Няма да го пусна!

— Тогава ще отсека дървото!

— С какво?

— Ще видиш с какво!

И лисицата замахнала с опашката си.

— То не е секира, а опашка! — изчуруликало косенцето.

— Кой ти каза, че не е секира? — ядосала се лисицата.

— Гарванът.

— Аз ще го науча него — заканила се лисицата и отишла на един кръстопът. Легнала, престорила се на мъртва. Дошъл гарванът да кълве

леш. Приближил до лисицата, протегнал шия и клъвнал най-напред
окоето ѝ. Лисицата примряла от болка, почнала да врещи, а гарванът
отлетял.

РАКЪТ И НЕГОВИТЕ СИНОВЕ

Старият рак събрал в дълбокия речен вир своите малки рачета и като ги изгледал бащински, засукал си мустаците и рекъл:

— Рачета осмокрачета, рачета кривокрачета! Чуйте съвета на стария си баща: досега, чеда мои, всички ходехме назад — рачешката. Отсега нататък вие трябва да вървите напред с главата, както вървят рибите, жабите и водните змии.

Тогава се обадило най-малкото раче, което не било глупаче:

— Може, татенце, ще послушаме твоя мъдър съвет, но ти се молим да ни покажеш как се ходи напред. Ние сме мънички и не знаем.

Старият рак, който през целия си живот бил ходил само назад, изпаднал в голямо затруднение, тъй като не знаел как се ходи напред. Но за да не бъде накърнено бащиното му достойнство, решил да накаже своите рачета и почнал да ги щипе. Рачетата се разпищели и побягнали към бързея рачешката.

И останали неуки до ден днешен.

ПАТИЛА

Един гладен вълк излязъл от гората и тръгнал към село да търси нещо за хапване. До бистрия ручей видял една овца — пасе сам-самичка. Наоколо нямало жива душа: нито овчар, нито кучета. Вълкът се затекъл към овцата.

— Овчице — рекъл той, — добре, че те намерих, инак щях да умра от глад. Ела на отсамния бряг да те изям!

— Щом като си решил да ме ядеш, няма що, изяж ме — отвърнала овцата, — но виждаш каква съм мършава. Само кожа и кокали. Нищо няма да разбереш от мене. По-добре почакай до пролетта. Аз ще обагна едно бяло агне. Ще си го охраня хубаво. А ти ела на Гергьовден. Повикай ме! Щом чуя гласа ти — ще изведа агънцето да си го изядеш. То ще бъде толкова тлъсто, че ще има да ме поменуващ, додето си жив.

— Не е лошо нещо тлъстото гергьовско агънце — рекъл вълкът, облизал се и оставил овцата. Преди да влезе пак в гората, се обърнал и викнал:

— Ами как ще те извикам, като не ти зная името?

— Името ми е Патила! — блейнала овцата и побягнала към село, а вълкът влязъл в гората.

Минала зимата, дошла пролетта. Тъкмо на Гергьовден вълкът се изтърсил пред кошарата и викнал:

— Патило, хей, Патило, излез!

А Патила се била притулила сред стадото с агнето си и се обадила:

— Ако не бях патила, не бих се сред стадото скрила!

Кучетата подушили вълка и го прогонили.

ГЛАДНИЯТ ВЪЛК

Един гладен вълк тръгнал да търси плячка. Накрай полето заварил стар кон да пасе трева. Вълкът приближил до него и му казал:

— Хей, кончо, дошъл съм да те изям!

— Може — отвърнал конят, — само че баща ти едно време не правеше тъй.

— Ами как?

— Щом намереше кон за ядене, старият вълк най-напред се навеждаше да извади със зъби подковите от задните му крака, за да не си строши някой зъб, когато ухапе подкованите крака. Сетне разкъсваше коня.

— Добре де — рекъл вълкът, — и аз мога като баща си. Дай да ти извадя подковите!

И като минал зад коня, отворил уста да ухапе желязната подкова. Тогава конят се засилил, рипнал и с двата си крака ритнал вълка право в зъбите. Вълкът примрял от болка и се търкулнал на земята, а конят побягнал. Като се съвзел от болките, вълкът се дигнал и тръгнал към овчарските кошари. Край реката видял два овена — тлъсти и витороги, да хрупат тревица под върбовите сенки.

— Хей, овни, дошъл съм да ви изям! — викнал вълкът.

— Знаем, че ще ни изядеш, Вълчо, но баща ти едно време не правеше тъй.

— Ами как?

— Когато найдеше два овена край реката, клякаше до някой дълбок вир и казваше на овните да се отдалечат на сто разкрача. „Ха сега, провикваше се той на овните, тичайте насам! Който дотърчи порано, него ще изям пръв!“

— Добре де, и аз ще направя тъй — рекъл вълкът и клекнал на брега до един вир.

Овните се отдалечили, втурнали се към вълка и го бухнали с рогата си. Вълкът се преметнал презглава, цамбурнал в дълбокия вир и без малко щял да се удави. Като мокра кокошка се измъкнал на брега,

поотърсил се, поизсъхнал на слънцето и се озърнал: от овните нямало помен. Въздъхнал глупавият вълк и слязъл към нивите. В най-високите жита заварил старо магаре — тъпче пшеницата.

— Бре, сине магарски — викнал вълкът, — защо правиш пакост на хората? Лягай на земята да те изям!

— Ох, Кумчо Вълчо — затекло се насреща магарето, — добре, че дойде, от заранта те диря под шумка и камък. Моят стопанин дигна голяма сватба. Чуваш ли тъпаните и гайдите в село? Моят стопанин се жени, но си няма кум. Затуй ме проводи да те намеря и да те поканя кум да му станеш. Приготвил е за теб едни печени агнета, едни дарове, дете никой не ги е виждал.

Вълкът много се зарадвал.

— Води ме — рекъл той, — по-добър кум от мен няма да намериш.

— Какво ще те водя? Ти не бива да си изморяваш краката. Качвай се на гърба ми да те нося.

Вълкът яхнал магарето и тръгнали. Като влезли в село, селяните вдигнали страшна олелия: „Вълк! Вълк!“, развикали се те. Грабнали кой каквото намери — тояги, вили, секири, и се втурнали към госта от гората.

— Виждаш ли какъв народ иде да те посрещне? — обадило се магарето.

— Виждам, но защо идат с тояги, вили и секири?

— Такъв им е обичаят.

Наближили селяните, че като се развъртели — тупа-лупа, — смазали вълка от бой. Едва се измъкнал жив. Побягнал вдън гора, взел един камък и почнал да си удря главата.

— Главо, главо — думал той, — от тебе тегля!

КОТАРАН

Лисицата срещнала котака и му рекла:

— Котаране, искаш ли да се оженим?

— Искам, Лиске — отговорил котаракът, — само че, като се оженим, как ще те храня?

— Как ли — заговорила хитрата лисица. — Всяка нощ ще идвам под дърветата, дето спят кокошките. Ти ще се катериш по дърветата, ще плашиш заспалите кокошки, те ще падат на земята, пък аз ще ги хващам. От всяка кокошка ще ти давам по едно крилце. Може ли?

— Може.

Оженили се. Тръгнала лисицата из гората да се похвали на мечката, на дивата свиня и на вълка:

— Да видите какъв мъж си наидох. Котаран. Опашката му като кросно, ноктите му като игли, а очите му светят като два въглена.

— Покажи ни го! — почнали да й се молят зверовете.

— Ще ви го покажа, но трябва да го поканите на гости и да му приготвите хубаво ядене.

— Лесна работа — рекли зверовете, — ти само ни го доведи.

Лисицата отишла за котака, а зверовете приготвили ядене. Вълкът донесъл едно агне, мечката — цяло гърне с мед, а дивата свиня — варени царевичи. Минало, що минало — ето я лисицата, пристига.

— Иде! — викнала тя запъхтяна.

— Иде ли? — трепнали зверовете. — Весел ли иде, или ядосан?

— Ядосан, скрийте се! По-скоро!

Мечката и вълкът бърже се покатерили на едно дърво, а дивата свиня се заровила в шумата. Котаракът пристигнал. Не щеш ли, една шумка паднала върху ухото на дивата свиня и тя мръднала ухото си. Котаран помислил, че е мишка, и с един скок се хвърлил върху свинята. Свинята пък помислила, че котаран иска да я изяде, изревала и се втурнала да бяга. Котакът, като чул рева, уплашен се метнал на дървото.

— Загинахме! — прошепнала мечката на вълка. — Ще ни изяде!
— и преди котакът да стигне до тях, мечката и вълкът скочили долу и се утрепали.

Тогава лисицата се заловила да ги яде, а на котака дала едно ухо и една опашка — ухото от мечката, а опашката от вълка.

КЛАН, КЛАН, НЕДОКЛАН

Старият паток излязъл въвн от селото да се поразходи покрай реката и да си глътне две-три рибки от бързея. Като минал моста, проточил шия, опулил едното си око, погледнал към Дядо-Медарковата воденичка и видял, че нещо дими. (А то димяло торището на воденичаря.)

— Гааа — отворил уста глупавият паток, — тая работа не е хубава. Какво ли се е запалило?

— Бре-бре-брех — обадила се една жаба от водата, — не виждаш ли, че се е запалила земята?

— Земята ли — още повече зяпнал патокът, — земята ли, казваш, гори? Тогава какво чакам? Трябва да бягам!

— Какво ча-ка-ка-каш! Бре-бре-брех! — продължила жабата.

Старият паток разперил крила, изпънал крака назад и се понесъл над воденичката, над върбалаците, към дъбовата гора. Разтреперан, кацнал на една горска полянка.

— Добре си ми дошъл — изскочила от един храст лисицата, — защо трепериш?

— Остави се, Кумичке, още не мога да дойда на себе си.

— Какво се е случило?

— Какво ли — земята гори. Хайде да бягаме, докато не е стигнал огънят до нас!

— Хайде! — рекла лисицата и поела между дърветата по една козя пътека.

Патокът се затекъл подире й.

Бягали, бягали, додето стигнали леговището на вълка.

— Защо бягате? — надигнал се вълкът.

— Бягаме, защото земята гори отзаде ни! — отговорил патокът.

— Може ли и аз да бягам с вас? — подскочил вълкът.

— Тръгвай! — отвърнала лисицата.

Навървили се тримата. Бягали, бягали, стигнали до мечото кладенче. Мечката тъкмо си миела очите.

— Стойте! — изръмжала Мецана.

— Не можем да стоим, защото земята гори зад нас! — викнали в хор бегълците.

— Олеле! — ревнола Мецана и търтила пред всичките.

Вдън гората уплашените зверове намерили един козел с дълга брада, ей такава.

— Бягай, Козльо, да бягаме! — викнала мечката.

— Защо?

— Земята е пламнала отзаде ни!

— Олеле! — затреперил козелът и затропал след другите.

Бягали, бягали, бягали, най-сетне се уморили и спрели да си починат.

— Ах, че съм гладна. Яде ми се прясно месо — обадила се мечката. — Кого ще изядем, Кумичке?

— Кого ли, хайде да изядем козела — побързала да каже лисицата.

— Защо мен? — почнал да мига козелът и се стъписал.

— Защото имаш брада, а ония, които имат брада, са стари и непотребни.

— Хвани го за ухото и ми го доведи! — заповядала мечката на вълка.

Но щом вълкът посегнал да захапе ухото на уплашения козел, той дигнал предното си копито към небето и рекъл:

— Гледайте, гледайте, от небето падат печени агнета!

Трябва да ви кажа, че козелът много обичал да лъже.

Всички вперили очи нагоре. В туй време козелът се мушнал в гората и офейкал. Тичал, тичал, без да си поеме дъх, додето стигнал в едно село. Намърдал се право в поповата кошара. Като го видял, попът рекъл на ратая си:

— Дошъл ни е гостенин с брада. Станахме двама брадати. Утре ще идеш на ливадата да го напасеш хубаво.

Дигнал се ратаят рано на другия ден и откарал козела на ливадата. Цял ден лакомият гостенин стъргал зелена трева и пил бистра вода от поточето. Като се прибрали вкъщи, попът погалил козела по брадата и го попитал:

— Доволен ли си, Козльо, от пашата?

— Ами — отвърнал лъжливият козел, — как мога да бъда доволен, когато твоят ратай ме натири в трънаците и камънаците, а той отиде да играе с другите ратаи. Не съм видял тревица, не съм сръбнал водица. Тежкъл на моята душица!

— Да се махаш от очите ми! — викнал ядосан попът и прогонил ратая.

На втория ден попът проводил дъщеря си да пасе козела. Поръчал ѝ да го откара там, където расте най-крехката тревица. Козелът щял да се пукне от ядене, но когато вечерта попът го попитал доволен ли е, поклатил глава:

— Дума да не става. Дъщеря ти цял ден си игра с другите попски дъщери, а мене натири в трънаците и камънаците. Не съм хапнал тревица, не съм сръбнал водица. Тежкъл на моята душица!

— Да се махаш и ти от къщата ми! — викнал попът гневно и прогонил дъщеря си.

На третия ден проводил попадията да пасе козела. Вечерта козелът пак започнал да се оплаква:

— Твоята бабичка цял ден си игра с другите бабички, а мене натика в трънаците и камънаците. Умирам за тревица и за водица!

— Вън — викнал попът и подгонил попадията.

Гонил я до края на селото.

На четвъртия ден самият поп нахлупил калимавката си и отишъл да пасе козела. Откарал го на ливадата и цял ден му показвал къде тревата е най-крехка и най-сочна. Като се прибрал вкъщи, попът се скрил зад кошарата и попитал козела с преправен глас:

— Козльо, доволен ли си от попа?

— Как мога да бъда доволен — отвърнал козелът, — когато дядо поп цял ден си игра с другите попове, а мене натири в трънаците.

— Аха, такава ли е работата? — ревнол попът. — За тая лъжа заслужаваш да те заколя, да ти одера кожата и да те опека в пещта!

И като грабнал един нож, попът се втурнал да коли козела. Но нали му било причерняло пред очите, не видял, че вместо с острието взел да коли козела с гърба на ножа. Клал го, но не могъл да го заколи, драг го, но не могъл да го одере. Хванал го за рогата и го помъкнал към пещта да го опече. Тогава козелът рекъл:

— Дядо попе, преди да ме метнеш в пещта, виж какво пада от небето.

— Какво?

— Едно печено агне.

— Де го? — извърнал очи нагоре попът и пуснал рогата на козела.

Козелът туй чакал. С един скок прехвърлил плета и търтил да бяга към гората. Той бяга, попът бяга подире му, той бяга, попът бяга подире, додето стигнали до мечката дупка. Мушнал се козелът в дупката. Попът също си наврял главата и налетял да влезе вътре, но козелът го посрещнал с рогата и заврещял:

*Клан, клан, недоклан,
дран, дран, недодран,
печен, печен, недопечен,
яден, яден, недояден!
Рогата ми — игличени,
зъбите ми — тесличени.
Дето бодна — кръв потича,
дето хвана — месо късам!*

— Брей, че лют звяр! — рекъл попът и се дръпнал назад. — Ще те науча аз теб.

И отишъл да повика мечката. Като научила, че козелът е влязъл в дупката ѝ, мечката се разлютила много и затрополила надолу.

— Вън! — ревноала тя и си навряла главата, но козелът я посрещнал с рогата си и подхванал пак:

*Клан, клан, недоклан,
дран, дран, недодран...*

Мечката се дръпнала назад и отишла да повика вълка.

— Де е тоя? — попитал вълкът.

— Наврял се е в дупката ми!

— Ей сега ще го хвана за ухото и ще го измъкна! — заканил се вълкът и се втурнал в дупката, но козелът го блъснал с рогата си и

почнал да врещи:

*Клан, клан, недоклан,
дран, дран, недодран,
печен, печен, недопечен...*

— Олеле, мале — дръпнал се вълкът, — щеше да ме утрепе!

— Що да чиним сега? — попитала мечката. — Къде ще спя довечера, ако козелът остане в дупката ми? Помогнете ми! Кой ще го прогони?

— Аз ще го прогоня! — пристигнал един бръмбар и влязъл в мечката дупка.

Почнал да бръмчи.

— Зън! Вън!

— Зън! Вън!

Но козелът не мърдал. Тогава бръмбарът се наврял в ухото му и почнал да го гъделичка. Козелът се завъртял и заподскачал:

— Моля ти се, остави ме, излез от ухото ми, защото имам гъдел!

Но бръмбарът не го оставил, додето не го изкарал навън. Щом си показал главата, попът се хвърлил и го хванал за брадата.

— Сега вече ще ти тегля ножа! — светнали очите на попа.

— Стой, дядо попе, този козел е мой! — изръмжала мечката.

— Аз ще го изям! — почнал да вие вълкът.

— И аз! — обадила се отнякъде лисицата.

Попът се развикал:

— Да се махате от главата ми, защото виждате ли ножа!

Скарали се зверовете горски с попа. Почнали да му дърпат расото.

— Чакайте — обадил се козелът. — Не се карайте, ами чуйте какво ще ви науча. Ако ме изядете всички, няма нищо да разберете, защото всекиму ще се падне по една мръвка. Най-добре ще е да се отдалечите на сто разкрача и да се затичате към мен. Който пристигне най-напред, той ще ме изяде.

— Добре! — отвърнали зверовете. — Дядо попе, отмери сто разкрача!

Попът закрачил надолу по пътя, а зверовете потеглили подире му. Козелът почакал малко, докато зверовете се отдалечили на сто разкрача, и хукнал към планината.

— Дръжте го! — провикнал се попът.

— Ние вече не можем го хвана — обърнала се мечката към попа, — ами тебе ще изядем, дядо попе!

— Защо? — попитал попът и брадата му затреперила.

— Защото сме гладни! — щракнал със зъби вълкът.

Попът рекъл да си послужи с лъжата на козела.

— Изяжте ме — рекъл той, — но най-напред вижте какво пада от небето. Знаете ли какво? Падат печени агнета!

— Тая вече я чухме! — изръмжала мечката, изправила се на задните си крака и сложила двете си лапи върху раменете на попа.

Попът онемял от страх и паднал на земята.

На другия ден дърварите намерили в гората само една калимавка.

ДЯДО И ВНУЧЕ

Живееше един много стар човек. Очите му недвиждаха, краката му не държаха, ръцете му трепереха. Когато ходеше, пристъпяше едва-едва и се подпираше с патерица. На трапезата разливаше чорбицата върху коленете си, преди да я поднесе до устата. Снаха му веднъж рече на мъжа си:

— Не мога да го търпя този старец. Не го искам на трапезата.

— Той ми е баща, какво да го правя?

— Ей там под стълбата съм му постлала едно скъсано чердже.

Там да яде.

Синът, който беше отстъпчив човек, махна с ръка:

— Прави, както знаеш.

И снахата намести свекъра си под стълбището, където лежеше кучето. Блъсна пред него една дървена копанка, изсипа му в нея яденето и му подаде лъжицата.

Старецът преглътна два-три пъти и очите му се насълзиха, но нищо не каза. Внучето му видя дядовите сълзи и се замисли. Въздъхна дълбоко и излезе на двора. Намери един върбов чукан и почна да го дълбае с теслата.

— Какво правиш? — попита го баща му.

— Копаня дълбая — отвърна момчето.

— Защо ти е?

— За да храня в нея мама и тебе, когато остарееете.

Бащата прехапа устни и разказа всичко на жена си. Майката се засрами, прибра свекъра си вкъщи, преоблече го и вече си го гледаше чистичък.

ЯРЕБИЦАТА И ЛЕНИВИЯТ

Една яребица си направила гнездо сред нивата на най-мързеливия селянин. Снесла яйца и измътила три яребичета. Расли пиленцата и порасли. Започнали да излизат от гнездото, разтваряли крилца, но още не можели да летят, защото били немощни. Лятото обagriло нивата с жълта боя. Натезалите класове почнали да ронят зърно. Една сутрин стопанинът пристигнал на нивата, погледнал и се почесал по врата.

— Време е да прибера зърното. Утре ще повикам приятелите си да пожънем. Когато продам житото, ще им се отплатя.

Едно от яребичетата, което било наблизо, чуло тия думи на стопанина и се затекло при майка си:

— Мамо, да бягаме по-скоро, защото стопанинът отиде да вика приятелите си. Утре ще жънат нивата. Отиде ни гнездото!

— Не бойте се, деца — изчуруликала яребицата, — ние от тука няма да мръднем, докато стопанинът не се запретне сам да си пожъне нивата. Бъдете спокойни, щом очаква други да му свършат работата.

На другия ден селянинът пак пристигнал и пак се почесал по врата.

— Моите приятели не дойдоха, но аз ще повикам роднините си да пожънат житото.

Яребицата пак рекла:

— И тоя път, деца, бъдете спокойни.

Подир три дни ленивият селянин пристигнал ядосан и се заканил:

— Брей, никой не идва да пожъне тая нива, ама аз ще взема да я запаля, че каквото ще да става.

Като чула тая закана, яребицата припнала и извикала на малките яребичета:

— Бягайте, рожби, да бягаме, защото тоя мързелив човек може да го направи!

ВЕРЕН СТРАЖ

Остаряло кучето, което вардело стадото на двама братя овчари в планината. Отслабнали му очите, изпадали му зъбите, запрели му краката.

— Туй куче — рекъл по-малкият брат — вече не е за нас. Не може да се опре на вълците. Някоя нощ зверовете ще се вмъкнат в кошарата и ще ни издушат овцете.

— Какво да го правим? — попитал по-големият брат.

— Ще му вържа аз утре заран един камък на шията — заканил се първият — и ще го бутна в дълбокия вир над воденицата. Сетне ще сляза в селото и ще намеря друго — по-младо и по-яко.

А кучето в туй време подслушвало. Като разбрало какво го чака, изтръпнало, повъртяло се насам-натам като щуро и решило да побегне. Изоставило стадото и хукнало към гората. В най-големия пуцинак го срещнал сивият вълк.

— Къде бягаш, братовчеде? — спрял го вълкът.

Овчарското куче му разказало неволята си. Като го изслушал, вълкът поклатил глава:

— Неблагодарни хора са стопаните ти — рекъл той, — но аз ще ти помогна да останеш в кошарата. Слушай какво ще направим. Ти се върни пак при овчарите и легни под яслите. Довечера, като притъмнее, аз ще пристигна, ще прескоча оградата, ще грабна една овца, ще се спусна към гората, но няма да бягам презглава, а ще потичвам едвам-едвам. Ти пък почни да лаеш, колкото глас имаш, дигни олелия, додето изскочат навън овчарите. Сетне бягай подире ми. Накрай гората аз ще ти дам овцата непокътната. И да видиш какво ще стане.

Вечерта, щом овчарите се прибрали и легнали да спят — вълкът грабнал виторогия овен на стадото и го помъкнал към гората. Бре, че като лавнало старото куче, всичко живо събудило и — беж подир вълка. Сивият горски звяр на два-три пъти се поспирал, додето го настигне немощното куче. По едно време овчарите чули давене, ръмжене, тракане на зъби и когато стигнали до гората, заварили своето

старо куче запъхтяно, овена — непокътнат, а вълка го нямало — побягнал.

По-големият брат помилвал кучето по главата и рекъл на по-малкия:

— Видя ли какъв юнак излезе! А пък ти искаше да го давиш...

— Аз го гледах как се влачи, и си мислех, че с него е свършено — замислено отвърнал по-малкият и подкарал напреде си овена.

Като стигнали кошарата, овчарите дали на кучето за награда цяла копаня суроватка.

Минало лятото. Рукнали есенните дъждове, задухали зимните виелици. През една тъмна нощ кучето усетило, че някой дращи по вратата. Отворило я с предния си крак и що да види? Пред него клекнал сивият вълк — измършавял, грохнал, само кожа и кокали.

— Тук ли са овчарите? — попитал вълкът.

— Няма ги. Отидоха на сватба. Ще женят по-малкия.

— Моля ти се, дай ми едно агне, защото умирам от глад.

— Дума да не става — отвърнало кучето. — Ако ти отнесеш тая нощ агне от стадото, знаеш утре какво ме чака: камък на шията. Но аз не съм забравило добрината, която ми стори, и за да ти се отплатя — казвам ти: иди в селото на сватбата. В готварницата има седем печени агнета. Тая вечер им теглиха ножа. Кое то щеш — него изяж!

— А как ще вляза? — попитал вълкът и сладко преглътнал.

— Лесна работа. Готварницата е затворена с дървено мандало. Натиснеш ли с крак дръжката му — вратата сама се отваря. Само че трябва да ти кажа още нещо: под полицата има две дървени ведра, пълни с вино. Не пий вино, защото може да те сполети беда. Хайде сега слизай в село!

Затекъл се гладният вълк надолу и — право в къщата на овчарите. Лесно я намерил, защото там свирели гайди и думкали тъпани. Приближил се крадешком до готварницата, изправил се на задните си крака, погледнал през прозорчето: вътре няма никой. Само печените агнета наредени в големи тави — едно до друго. Бутнал с крак мандалото, открехнал вратата, влязъл вътре и на бърза ръка опердашил две агнета. След като се заситил, сивият вълк, наместо да бяга, клекнал над едното ведро — да опита виното. Сръбнал малко — усладило му се. Захванал да лочи, додето направил главата. Станало му весело. Олюлял се назад-напред и надал силен вълчи вой.

Сватбарите, които били в къщата, наскочили от трапезата, грабнали кой каквото намери, и хубаво наложили гърба на пияния гостенин. Смазан от бой, сивият вълк едвам се завлякъл в планината при кучето и му рекъл:

— Аз те отървах от камъка, дете щяха да ти го нахлузят на шията, а ти ме проводи в село да ме пребият. Но аз няма да оставя тая работа току-тъй. Ще се бия с тебе. Отивам да повикам съюзниците си.

— Щом като не можем да се спогодим — ще се бием! — отвърнало кучето.

На другия ден вълкът събрал всичките горски зверове — мечки, лисици, зайци, таралежи, и ги повел срещу противника си, а кучето изкарало на бойното поле само една котка и една гъска, защото други домашни животни в кошарата нямало.

Вълчите съюзници се наредили в боен строй накрай гората и вперили очи. Вълкът поръчал на заека да се покатери на едно дърво и да гледа идат ли враговете. По едно време заекът се развикал от върха на дървото:

— Идат! Идат!

— Кой води войската им? — попитал вълкът.

— Най-напред крачи едно мустакато чудовище със светнали очи. Размахва си сабята и вика: „Ей така ще ги сечем! Ей така! Ей така!“

(То било котката, която си мяткала опашката наляво и надясно.)

— А подир чудовището? — попитала мечката.

— Подир него тича нещо по-страшно и само вика „Така, така, така!“.

(А то било гъската, която винаги си грачи: ка, ка, ка!)

— А най-подир? — извикала лисицата към заека.

— Най-подир тича един опитомен лъв.

— Бягайте, като е тъй, да бягаме, защото косъм няма да остане от нас! — ревнола мечката и се врътна на назад.

Подире ѝ се навървили и другите горски зверове. А заекът се хвърлил от дървото, дигнал лапички и се предал.

Мечката влязла в една нива с висока, току-що изкласила ръж. Както бягала, класовете я удряли отзад и горката Мецана, додето излезе от нивата, изгубила ума и дума. Вълкът кривнал настрани и се пързулнал по един сипей, подгонен от съборените камъни, които го

удряли по кълките. Преметнал се презглава. Насмалко щяло да му се пукне сърцето.

Най-сетне съюзниците спрели да отдъхнат на една тиха горска полянка.

— Страшна работа — рекла Мецана. — Едвам отървах кожата. По едно време, като зачаткаха подире ми ония ми ти куршуми — същинска градушка. Добре, че кожата ми е яка, не можах да я пробият.

— Ами аз какво изпатих! — въздъхнал вълкът. — Кучето ме настигна на един сипей и почна да събаря цели канари отгоре ми. Изпотроши ми кокалите. Хей, братя, да знаете, че отсега нататък няма да мина край кошарата му!

ОПИТОМЕНИТЕ ВЪЛЦИ

В една вълча дупка млад овчар намерил три вълчета без зъби и ги отнесъл в кошарата си. Постлал им мекичко, настанил ги край огнището и започнал да ги храни с овче мляко. Всяка събота ги къпел, за да ги отърве от бълхи.

Веднъж в кошарата пристигнал старият баща на овчаря. Като видял вълчетата, старецът извикал:

— По-скоро да махнеш тия зверове, защото, пораснат ли — ще издушат стадото!

— Не бой се, тате — усмихнал се младият овчар, — аз тия вълчета ще ги направя верни кучета. Те ще ми бъдат много признателни и за доброто, което им правя, не само няма да посегнат на овците ми, но и ще ги вардят по-добре, отколкото ги вардят сегашните ми кучета.

— Сине мой, вълкът си е вълк! — поклатил глава бащата.

Минала една година. Малките вълчета станали големи вълци. Зъбите им наедрили, вратовете им надебелели.

— Те ще ми вардят занаяд стадото! — си рекъл овчарят и за да не дава хляб на кучетата си, замахнал с тоягата и прогонил вън от кошарата верните пазачи на стадото.

Но през една тъмна нощ, когато овчарят заспал дълбоко, трите опитомени вълка нападнали стадото, издушили всичките овце, метнали на гръб по един овен и побягнали в гората.

На сутринта овчарят, като видял какво се е случило, горко заплакал.

— Тъй ми се пада — рекъл той, — защото не послушах мъдрия съвет на баща си.

УМНИЯТ КОЗЕЛ

През един горещ летен ден Кума Лиса погнала дългоухия заек и го гонила до градинския кладенец. Щом стигнал кладенеца, заекът се засилил и прехвърчал като птица над него. Кума Лиса мигом решила да направи и тя заешки скок, но наместо отвъд — тупнала в кладенеца. Кладенецът бил дълбок и лисицата не смогнала да се измъкне. Затънала до шия в студената вода и затреперила. По едно време откъм гората се задал брадатият козел, умната глава. Върви към кладенеца, брадата си поклаща, рогата си върти.

— Какво правиш там? — надникнал козелът в кладенеца.

— Къпя се в прохладната вода. Градинарят ми е приятел, а пък слънцето пече много — отвърнала лисицата.

— А водата става ли за къпане? — попитал козелът. — Не е ли мокра?

— Чудо! — извикала лисицата и си потопила главата.

— И аз ще скоча при теб — рекъл козелът.

— Скочи, но внимателно, да не размътиш кладенеца!

Брадатият козел се бухнал надолу с главата и цамбурнал в кладенеца.

Кума Лиса заврещяла:

— Ай, ай, ай! Цяла ме изцапа! Напръска ми кожухчето с кал! Тъй ли се скача?

— Ами как? — попитал козелът.

— Ще ти покажа, ако ми помогнеш да изляза от кладенеца. Изправи се на задните си крака!

Козелът се изправил, а Кума Лиса започнала да се катери по гърба му, по рогата му, докато се измъкнала от кладенеца.

— Сбогом, глупчо! — размахала лапичката си лисицата.

— Как тъй, аз съм умна глава! — оскърбил се козелът.

— Ако беше умна глава, нямаше да си сега в кладенеца! — извикала Лисана и побягнала.

Козелът останал в кладенеца и стоял три дни. На четвъртия пристигнал градинарят, вързал го за рогата с едно въже и го измъкнал навън.

ВЪЛКЪТ И КУЧЕТО

- Какво е туй куче? — попитал овчарят.
 - Вълча порода — отговорил продавачът.
 - Дали ще ми пази стадото от вълците?
 - Цяла глутница да излезе насреща му, пак ще я прогони.
- Овчарят купил кучето и го отвел в кошарата си.

Една нощ пристигнал вълкът и грабнал най-хубавата овца. Метнал я на гърба си. Кучето лавнало и се втурнало да гони крадеца. Вълкът навлязъл в тъмната гора и кучето потънало подире му. Цяла

нощ овчарят чакал пазача на своето стадо. Сутринта кучето се върнало уморено, натежало и не яло цели два дни.

Подир десетина дни вълкът пак се появил и грабнал още една овца. Кучето го подгонило едва когато грабителят бил въвн от кошарата. Отново вълкът навлязъл в гората и кучето се мушнало подир него. И като се върнало в кошарата, пак не яло два дни.

Съмнение влязло в главата на овчаря.

— Чакай да видя — рекъл той — къде ходи и какво прави моят верен пазач?

А когато вълкът грабнал трета овца и кучето се затекло след него, овчарят тръгнал тайно подире им между дърветата. И що да види? На една поляна вълкът спрял и пуснал овцата на земята. Кучето дотърчало запъхтяно. Мирно и кротко горският звяр и пазачът на стадото разкъсали овцата и си я изяли. След туй се изтегнали на тревата и задремали.

— Така ли ми пазиш стадото? — рекъл на себе си овчарят и се прибрал.

На другия ден той вързал своето куче с един синджир и го отвел вдън гората, там, където нощем се чувал вой на вълча глутница. Завързал го о едно дърво и го оставил там.

През нощта пристигнала глутницата и най-напред върху вързаното куче се хвърлил неговият съдружник — вълкът.

ЧОВЕКЪТ, ЗМИЯТА И ЛИСИЦАТА

Цял ден газил рибарят в реката и хвърлял мрежата си, но торбичката му била празна. Не могъл да хване нито една рибка. Надвечер, тъкмо когато си прибирал мрежата и се канел да си ходи, зад гърба му се изправил един непознат човек — пътник, и рекъл:

— Чакай, не прибирай мрежата. Хвърли я още един път на мой късмет. Каквото извадиш — ще бъде мое. За хвърлянето ще ти дам една жълтица.

Рибарят бързо надиплил мрежата и я хвърлил в най-дълбокия вир. Изтеглил я полека и когато я стоварил на пясъка, в краката на чужденеца се търкулнала една делва с тясно гърло и желязна запушалка.

Рибарят се навел, дигнал делвата и рекъл:

— Тежичка е. Трябва да е пълна със злато. Да я отворя ли?

— Няма да я буташ! Делвата е моя. Вземи си жълтицата и ми дай късмета! — викнал пътникът.

— Тях, аз нямам късмет и това си е — почнал да се тюхка рибарят, подал делвата, взел жълтицата и си тръгнал умърлушен.

Пътникът стиснал делвата с две ръце, озърнал се наоколо, слязъл под моста, потулил се и захванал да клати запушалката. Ръката му треперела. Сърцето му биело силно. С голяма мъка измъкнал желязната запушалка и надникнал с едно око в делвата. Тъкмо в тоя миг нещо вътре зашумоляло и от делвата се измъкнала дълга змия със зелени очи, засъскала, метнала се върху рамото на пътника, увила се около шията му и почнала да го души. Пътникът изгървал делвата.

— Стой! Какво правиш? — извикал уплашеният човек. — Защо ме душиш?

— Защото съм дала клетва да удуша първия човек, когото видят очите ми. Оня, който ме затвори в делвата, беше твой брат. Бях се свила в кесията му и си живеех добре, но един ден той поиска да се отърве от мен, натъпка ме в делвата, запуши гърлото ѝ с желязна запушалка и ме хвърли в дълбокия вир. Три години съм лежала на

речното дъно. Какво съм претеглила, няма да ти разказвам. Щях насмалко да умра от глад. Там, в делвата, се заклех да удуша първия човек, който се мерне пред очите ми. Ти си първият.

— Но аз съм твой спасител. Ако не бях дал жълтицата на рибаря, щеше да останеш завинаги на речното дъно. Не си права.

— Как да не съм права? Ако не те удуша, ще наруша клетвата си!
— рекла учудена змията.

— Хайде да попитаме първите трима, които срещнем по пътя. Ако те кажат, че имаш право да отнемеш живота на своя спасител — удуши ме. Но ако кажат, че не си права — ще слезеш от шията ми. Съгласна ли си?

— Съгласна съм — отвърнала змията.

Тръгнал пътникът, а змията останала на шията му, само малко поотпуснала пръстените си. Най-напред срещнали един стар кон. Той едвам пристъпял. Ребрата му се брояли.

— Ето първия — рекъл пътникът. — Разкажи му как стои работата.

Змията проточила глава към коня и почнала:

— Аз се бях наместила в една кесия и си живеях добре, но братът на тоя човек ме измъкна от кесията, натъпка ме в една делва с желязна запушалка и ме търколи на речното дъно. Цели три години съм прекарала в делвата свита на кълбо. Когато най-сетне ми причерня пред очите, се заклех да удуша първия човек, който се мерне напреде ми. Този човек изкара запушалката на делвата. Той е първият. Ти какво ще кажеш: имам ли право да го удуша, или нямам?

— Удуши го! — отсякъл конят.

— Защо приказваш тъй? Какво лошо си видял от човека? — попитал пътникът.

— Какво ли — ще ти кажа! — отговорил конят. — Родих се в едно село. Стопанинът ми беше сиромаш. Когато пораснах, той ме продаде на един чорбаджия. Додето бях млад, чорбаджията не даваше прашина да падне отгоре ми. Двамина ратаи ми шетаха. Решеха ми гривата, пояха ме с бистра вода, даваха ми да ям бял ориз и жълта пшеница. Чорбаджията никъде не ходеше без мен. Но щом позастарях, той си купи друг кон, по-млад от мен, и заповяда да ме впрегнат в една талига. Почнах да влача дърва от гората, чували с брашно от воденицата, пясък и камъни за новата къща на чорбаджията. Много

години се трепах. Ратаите често пъти забравяха да ми хвърлят стиска сено в яслата. Най-сетне краката ми запряха. Веднъж, като влачех талигата, натоварена с картофи, се препънах и паднах. Чорбаджията ме видя, поклати глава и поръча на ратаите си: „От него вече кон не става. Теглете му ножа!“ Ратаите ме разпрегнаха и отидоха да си точат ножовете. Тогава аз се измъкнах на улицата и търтих да бягам. Едва отървах кожата. Разбра ли сега какво зло съм видял от човека?

Пътникът навел глава и тръгнал нататък със змията на шията си. Вървял, що вървял, срещнал едно куче. Змията засъскала към кучето, което тичало слепешката.

— Чакай — викнала тя, — искам нещо да те попитам.

— Питай по-скоро, защото бързам — отвърнало кучето.

Змията му разказала какво се случило, и го попитала има ли право да удуши своя спасител.

— Удуши го! — изръмжало кучето. — Аз имам зъб на човека.

— Какво зло ти е сторил човекът? — попитал пътникът, който мъкнел змията на шията си.

— Голямо зло. Някога аз бях галено кученце. Живеех в богатски дом. Стопанката на къщата ме къпеше в същото корито, където къпеше децата си. На шията ми бяха вързали герданче с позлатено звънче. Всички ми се радваха, милваха ме и ме държаха на коленете си, когато сядаха на трапезата. Научиха ме да се изправям на задните си крака и ми ръкопляскаха, когато заставах с вирнати нагоре лапички. Но щом се поотърсих и станах голямо куче, ме изгониха на двора. Почнаха да ме хранят с остатъци от трапезата. Денем и нощем седях до пътната врата и вардех да не влезе някой крадец и да задигне нещо. Годиците вървяха. Остарях и едното ми око ослепа. Стопанката, която някога ме държеше на ръце, викна: „Не мога да търпя туй сляпо куче. Прогонете го вън!“ И ме прогониха. Затвориха под носа ми пътната врата, която бях вардил през целия си живот. Дълго скитах насам-натам и щом надникнех в някоя чужда къща, почваха да викат „Ухаа! Дръжте да го пребием това чуждо куче!“ и хвърляха камъни подире ми. Като огладнях здравата, се върнах пак при къщата, където бях прекарал целия си живот, намерих вратата отворена и се вмъкнах в двора. Упътних се към кухнята. Щом ме видя, стопанката настръхна и викна: „Няма ли кой да ме отърве от туй куче?“ Синовете ѝ изскочиха навън и

грабнаха по едно дърво. Почнаха да ме налагат. Счупиха ми ребрата. Едвам се измъкнах от двора.

— Сега къде отиваш? — попитала змията.

— Отивам да се удавя в дълбокия вир. При хората вече няма живот — отвърнало кучето и отминало.

— Видя ли? — каза змията и позатегнала обръча около шията на своя спасител.

— Почакай да попитаме и третия. Да видим той какво ще рече — рекъл отчаяният пътник и поел по-нататък.

Ето че насреща им се задала една лисица. Пътникът разперил ръце срещу нея, за да я спре. Лисицата помислила, че ѝ обещава десет кокошки, колкото са пръстите на ръцете му, и спряла.

— Какво има? — попитала тя.

— Мен ме хвана един човек — започнала змията, — натъпка ме в една делва, запуши делвата с желязна запушалка и ме хвърли на речното дъно. Там аз...

— Чакай — пресякла я лисицата. — Лъжата трябва да бъде с мярка. Как е възможно такава голяма змия да се намести в една малка делва? Не вярвам.

— Истина е, така беше — намесил се човекът.

— Може да е било тъй, но аз не вярвам, докато не видя с очите си. Къде е делвата?

— Остана под моста.

— Хайде да идем да видя как може толкова голямо нещо да се вмести в една делва.

Върнали се пак на моста. Намерили делвата.

— Хайде сега влез в делвата! — рекла лисицата.

— Добре — отвърнала змията, развила се от шията на човека, тупнала на земята и се намъкнала в делвата, но главата ѝ останала да стърчи над гърлото.

— Видя ли, че съм права — викнала лисицата, — за главата ти няма място.

— Има! — отговорила змията и главата ѝ се смъкнала в делвата.

Лисицата се обърнала към човека и му прошепнала:

— По-скоро слагай желязната запушалка!

Човекът бързо запушил гърлото на делвата и зачукал желязната запушалка с един камък.

— Хвърли сега делвата в дълбокия вир и вече да нямаш работа със змия!

Човекът грабнал делвата и с всичка сила я хвърлил в дълбокия вир.

— Благодаря ти! — рекъл той на лисицата.

— А десетте кокошки! — попитала лисицата.

— Какви ти десет кокошки, всичките кокошки в селските курници са твои. Когато огладнееш, заповядай! — отвърнал човекът.

Оттогава лисицата всяка нощ спохожда курниците и задига кокошките, защото смята, че са нейни.

ОВЧАРЯТ И НЕГОВАТА ЖЕНА

Върху една стара круша паднал гръм и запалил синора. Пламнали лозините, къпините и трънаците. Разбягали се зайците, които се криели в трънаците, отлетели птичките от гнездата си, в пламъците останала само една отровна змия — пепелянка. Тя се гърчела в огъня и жаловито съскала. Наблизо минал един овчар. Змията, като го видяла, почнала да писка:

— Моля ти се, овчарко, направи ми една добрина: спаси ме от пламъците на огъня!

— Защо да не помогна на тази змия? — си рекъл овчарят. — И тя душа носи.

И като мушна дългата си тояга в огъня, викнал на змията:

— Мини по този мост!

Змията бързо се усукала около овчарската тояга и се измъкнала от пламъците, но щом наближила ръката на овчаря, наместо да тупне на земята, запълзяла нагоре по ръкава му и се увила около шията му.

— Ах! — извикал уплашен овчарят. — Тъй ли се отплащаш за доброто, което ти сторих? Право казват хората: на зла круша — зъл прът.

Но змията допряла главата си до ухото му и рекла:

— Аз съм тежко обгорена и не мога да пълзя. Отнеси ме в планинската пещера, където живее моят баща — старият синорник. Той е господар на всичките змии в тая земя. Като му разкажа какво добро си ми направил — ще те награди богато. Хайде!

— Ами кой ще ми пази стадото? — попитал овчарят.

— Не бой се за стадото. Там, където има огън, вълци не смеят да наближат. Докато гори синорът — вълци няма да дойдат.

Тръгнал овчарят към планинската пещера. Помъкнал змията. Когато наближил усойната пещера, змията му рекла:

— Баща ми има много злато и скъпоценни камъни. Той ще иска да ти напълни торбичката с имане, но ти му кажи, че не ламтиш за

съкровища, а искаш само едно: да разбираш езика на птиците и животните. Послушай ме, няма да сбъркаш.

Стигнали пещерата. Входът ѝ бил затворен с вратник, изплетен от змии. Пепелянката захванала да съска и змиите, щом я видели, почнали бързо да се разплитат. Сторили ѝ път.

Старият синорник, с коронка на главата, като видял дъщеря си, пролял сълзи от умиление.

— Къде се губиш, дъще? — попитал той.

Пепелянката му разказала всичко за гърма, за пламналия синор и за милостивия овчар.

Синорникът се обърнал към овчаря:

— Ти си избавителят на моята дъщеря. Казвай каква награда искаш — злато, сребро или скъпоценни камъни.

— Искам — отговорил овчарят — само едно нещо: научи ме как да разбирам езика на птичките и на животните. Друго не ми трябва.

— Не бива да искаш такова нещо — поклатил глава загрижено синорникът, — защото, ако кажеш някому какво си приказват птиците или животните, мигом ще умреш. Откажи се!

— Не се отказвам. Дай ми тая награда или прощавай. Ще си отида и без награда!

— Тъй не бива! Не мога аз да изпроводя без награда спасителя на дъщеря ми — извикал синорникът. — Отвори си устата!

Овчарят си отворил устата. Старият синорник навирил нагоре главата си и духнал три пъти в отворената овчарска уста.

— Сега — рекъл той — ти ще разбираш езика на всяка птица, на всяко животно и на всяка буболечка. Но внимавай добре и пази тайната!

Овчарят се простил с главатаря на змиите, поклонил се на дъщеря му, пепелянката, и излязъл от пещерата. Змиите, които пазели пещерата, мигом се заплели, направили жив вратник и затворили входа. Като вървял през гората, овчарят напъргал слух, чувал гласовете на птиците и разбирал всичко, което си приказвали помежду си. Радостта му била много голяма, защото проумявал и думите на песните им. Когато стигнал до нивата, където бил оставил стадото си — синорът бил вече изгорял.

Седнал овчарят под едно дърво и се поизлегнал върху дънера му — да се отмори. В туй време долетели два черни гарвана. Те кацнали

върху най-горния клон и се заговорили на своя гарвански език.

— Виждаш ли тоя овчар? — изгракал по-старият гарван. — Той пасе чужди овце и се храни с просеник. Лежи си сирوماхът под дървото и не знае, че на два разкрача от него има цяла делва с жълтици.

— Що щат тия пари там? — попитал вторият.

— Преди сто години трима души разбойници превариха един търговец, утрепаха го, взеха му парите и ги заровиха под голямата круша. Аз тогава бях малко гарванче като теб. Стоях пак на този клон и гледах. Заровиха жълтиците тримата разбойници, заминаха пак по обир и вече не се върнаха. Трябва да са ги утрепали някъде.

Като чул тия думи, овчарят скочил, затекъл се към дома си и подир малко се върнал с един търнокоп. Започнал да копае, изкопал делвата, напълнил си торбичката с жълтици и слязъл в село. Купил си цяло стадо овце, издигнал си нова къща, задомил се и казал сбогом на сиромашията.

Един ден някогашният овчар си спомнил за своите другари, които пасат стада в планината и се хранят само с просеник.

— Жено — рекъл той, — замеси една бяла погача, разточи вита баница и заколи най-хубавата кокошка. Довечера ще имаме гости.

— Кого смяташ да поканиш на вечеря?

— В планината имам трима добри приятели — овчари. Сиромаси хора. Цяла година ходят подир овците на своите чорбаджии и за труда си получават само сух просеник. Нека похапнат хубаво на моята трапеза. И те са хора.

Запретнала се домакинята и приготвила вечерята, а той отишъл в планината и поканил старите си другари.

— Идете, братя, у дома. Жена ми е приготвила добра вечеря. Нахранете се хубаво и се отбийте да се видите с домашните си. За нищо не берете грижа.

— А кой ще пази стадата ни тази нощ? — попитали овчарите.

— Аз ще ги пазя.

Овчарите слезли в селото, а пазачът прибрал стадата и легнал в кошарата. Кучетата дремели между овците. По едно време от гората се навървили пет-шест големи вълка. Наближили оградата на кошарата и почнали да си говорят:

— Хайде да грабнем по едно агне! — предложил най-гладният.

— Да грабнем, но между овците лежат злите овчарски кучета. Много са опасни, по-добре да не ги закачаме! — обадил се друг вълк.

— Елате, братя вълци — дигнало се едно от младите овчарски кучета, — изберете си най-охранените агнета. Ние ще мълчим, ако ни обещаете, че в гората ще изядем агнетата заедно. И ние искаме да си похапнем агнешко месо.

Между кучетата имало и един стар пес само с два зъба в устата.

— Дума да не става! — скочил песът и козината му настръхнала. — Додето стоят тия два зъба в устата ми, не ще позволя косьм да падне от вълната на агнетата.

И почнал да лае толкова силно, че вълците се уплашили, подвили опашки и побягнали пак в гората.

На другия ден, когато се върнали овчарите от село, оня, дете им вардел стадата, поръчал да вържат по един камък на шиите на младите кучета и да ги издавят в дълбокия вир. Да оставят живо само старото куче с двата зъба. Овчарите го попитали каква вина имат кучетата, но той отсякъл с ръка:

— Не ме питайте, то си е моя тайна. Повярвайте ми, че го правя за добро — и се прибрал в село.

Овчарите изпълнили поръчката му. Останали само с едно старо, но вярно куче.

Прибрал се стопанинът вкъщи и рекъл на жена си:

— Искаш ли да се поразходим до лозето?

— Искам — отвърнала жената.

Оседлал той жребеца и кобилата, помогнал на жена си да се качи на кобилата, а той яхнал жребеца. Потеглили към лозето. По пътя кобилата изостанала надире. Конят се обърнал и почнал да я хока:

— Бързай, мари, защо изоставаш? Както се влачиш, до довечера няма да стигнем лозето.

— На тебе ти е лесно, но питаш ли мене? — изпъшкала кобилата.

— Защо?

— Защото ти носиш само един човек, а пък аз нося трима: господарката, нейното неродено бебе и моето неродено конче.

Като чул тия думи, стопанинът почнал високо да се смее.

— Защо се смееш? — попитала го жена му.

— Не мога да ти кажа — отвърнал той.

— Моля ти се, кажи ми.

— Не бива.

— Защо не бива?

— Защото, ако ти кажа — ще стане нещо лошо.

— Да става, каквото ще! Аз искам да ми кажеш, защото съм ти жена и трябва да зная всичките ти тайни. Ако не ми кажеш, ще се хвърля в дълбокия вир, дето овчарите тая сутрин издавиха кучетата.

Нямало що да прави бедният човек и склонил да ѝ каже тайната вечерта, като се върнат вкъщи. Разходили се до лозето, набрали една кошница грозде и обърнали конете назад. Върнали се вкъщи. Жената пак го подхванала:

— Казвай сега защо се засмя, когато отивахме към лозето!

— Почакай малко да изкопая един трап! — отвърнал мъжът, изкопал една яма, човешки бой дълбока, и легнал в нея.

Тъкмо в туй време от кошарата пристигнало старото куче с двата зъба. Като разбрало какво ще става, легнало до трапа и почнало жално да вие. Жената влязла вкъщи, отчупила половин хляб и го хвърлила на кучето, за да млъкне. Кучето продължило да вие, без да помирише хляба. Тогава петелът дотърчал от буницето, заловил се да кълве хляба и закъткал кокошките. След като изкълвал хляба, подскокнал на плета, плеснал с криле и почнал да кукурига.

— Какво ти е толкова додраздало? Не виждаш ли, че нашият стопанин лежи в трапа и се гласи да мре? — укорило го старото куче.

— Нека мре, щом като не може да се разбере с жена си. Аз имам четирийсет жени — ярки и квачки, и мога да кажа, че всичките ме слушат. Когато намеря някъде зърна за кълване, ги викам и те да кълват, затуй ме уважават. А пък нашият стопанин не може да се разбере с една жена. Защо не ѝ каже, че ще умре, ако издаде тайната?

Като чул думите на петела, стопанинът скочил, измъкнал се от ямата и рекъл на жена си:

— Слушай, жено, щом ти кажа тайната, която зная — свършено е с мен.

— Какъв е този трап? — попитала жената.

— Този трап ще бъде моят гроб.

— Ах, мъжо, мъжо, какво щяхме да направим! Мълчи, мъжо, мълчи! Не искам да ти зная тайната, само бъди жив и здрав! — викнала жената и го накарала по-скоро да зарине ямата.

ЛИСИЦАТА И ВОДЕНИЧАРЯТ

Една лисица надула два меха — напълнила ги с въздух, вързала ги, метнала ги на гръб и тръгнала. Преди да излезе, поръчала на своите две лисичета:

— Рожби опашати, тая нощ ще бъдете сами, лягайте в дупката, затворете си очите и спете! Да не сте посмели през нощта да излезете навън, защото, светне ли месечината — по гората тръгва халата. Щом ви зърне, ще ви налапа — и туйто.

— А ти, мамо, къде отиваш с тези празни мехове? — попитало по-малкото, по-хитрото.

— На воденица отивам. Брашънце ще донеса. Утре ще ви омеса бяла погача. Ако ми се пречне някое воденичарско пиле, ще ви донеса по едно крилце.

Тръгнала лисицата към воденицата, а двете лисичета легнали да спят. По едно време край лисичата дупка минала светулка. Светнала два-три пъти с фенерчето си и отминала.

— Каква ли е тази гадинка? — попитало по-голямото лисиче, по-глупавото.

— Светулка — отвърнало по-малкото, по-хитрото.

— Хайде да я хванем, че да ни свети нощем в дупката.

— Хайде!

Скокнали двете лисичета, измъкнали се навън и подгонили светулката между дърветата. Не щеш ли, през клоните се усмихнала пълноликата месечина и халата тръгнала на лов. Тя имала дворец от бял мрамор вдън гората, дето човешки крак не стъпва. Денем си спяла, а нощем излизала да яде малки зайчета и дребни лисичета. В тъмнината халата нищо не виждаше, затуй всяка нощ чакала да се яви месечината. Отдалеч зърнала двете лисичета, наежила се, зафучала, хвърлила се отгоре им, изяла ги и се облизала.

В туй време лисицата отишла при воденичаря, смъкнала от гърба си двата празни меха, сложила ги под прозореца и изпъшкала:

— Ох, тежко жито! Воденичарю, тая ноц да ми смелиш хляба! Оставям ти два чувала. Аз ще се върна пак. Отивам да си нагледам рожбите и пак ще дойда да си прибера брашното.

— Добре — отвърнал воденичарят.

Лисицата мръднала между колята, взела един остен от лесата на една биволска кола, отишла до прозореца, мушнала с остена меховете и ги пробила. Въздухът излязъл и кожените мехове спаднали. Поразходила се хитрата лисица насам-натам, легнала на топлото торище и заспала. Като се наспала хубаво, поразгледала дали не може да се вмъкне в заключения курник, но като разбрала, че не ще яде тази ноц пилешко месце, влязла пак във воденицата.

— Готово ли ми е житцето? — попитала тя воденичаря.

— Не е още. Къде са меховете?

— Ей там ги оставих, под прозореца.

Воденичарят отишъл до прозореца и се навел, но що да види — меховете празни.

— Брей, Кумице, някой ти е откраднал житото — рекъл той, — тух да се не види!

— Искам си житото! — заврещяла лисицата.

— Няма нищо в меховете. Какво да правя? — дигнал ръце воденичарят.

— Какво ли? — извикала лисицата. — Тука мливарите са стоварили много чували, нагребени от всеки чувал по една паничка, додето събереш два меха жито, инак ще те дам под съд!

— Добре — съгласил се воденичарят, нагребал жито от чуждите чували, смлял брашно за лисицата и я изпроводил с двата меха, натъпкани догоре.

Помъкнала лисицата брашното си към гората. Още било тъмно. Като влязла в дупката, тя не заварила своите лисичета. Оставила меховете и изскокнала навън. Най-напред съзряла светулката между дърветата и я попитала:

— Сестричке светулчице, къде ми са рожбиците?

— Изяде ги халата.

— Олелеее! Милите рожби опашати! — завайкала се лисицата. — Ще я науча аз как се ядат чужди лисичета — заканила се тя и затепала пак при воденичаря.

— Воденичарко братко — рекла му тя, — много съм ти благодарна за брашното. Искам да ти сторя едно добро.

— Какво добро?

— Ще те ожения за царската дъщеря.

— Че как ще ме ожениш?

— Аз си зная. Тръгвай подире ми!

Воденичарят се полъгал, стегнал си цървулите и тръгнал подир лисицата. Вървели, вървели, приближили града, дето бил големият дворец. Лисицата се спряла и рекла:

— Ти слез, скрий се под оня мост и чакай, пък аз ще ида в двореца.

Воденичарят се потулил под моста. Лисицата ударила през полето. Полето било пълно с овце, коне и крави. Като минавала край пастирите, сватовницата им поръчвала:

— Ако някой ви попита кой е владетел на тази стока, вий думайте: „Нашият господар Цървулан“.

Стигнала двореца. Влязла вътре. Посрещнал я самият цар. Той бил от вълчи род, затуй се имали с лисицата.

— Добре дошла, Кумице! Какво те носи насам? — зарадвал се царят.

— А че дошла съм да искам дъщеря ти — отвърнала лисицата.

— За кого?

— За нашия господар Цървулан.

— Богат ли е или не? — попитал царят.

— Стадата му са на брой толкова, колкото зърна има в един козлен чувал, пълен с просо. А дворецът му е целият от бял мрамор.

— Къде е сега този господар Цървулан?

— Оставих го под моста.

— Че какво прави там?

— Като идехме насам, връхлетяха ни разбойници и ни обраха. Взеха на господаря Цървулана златотъканите дрехи, гол го съблякоха. Затуй го е срам да дойде.

— Аз ще му проводя дрехи — рекъл царят и заповядал на министрите си да занесат под моста най-хубавите царски дрехи.

Пременил се воденичарят и пристигнал в двореца. Дигнали сватба. В златна кочия седнали младоженецът и невестата, а лисицата

насреща им. Потеглили. Воденичарят се навел и пошепнал на Лисиното ухо:

— Къде ще откараме невестата? На воденицата ли?

— Трай си! — отвърнала лисицата.

Като минавали през полето, царят попитал пастирите:

— Чия е тази стока, хей, пастири?

— На нашия господар Цървулан — отвързали пастирите.

— Блазе му — въздишал тихичко воденичарят.

Подир сватбарите крачели цял полк войници, да закрилят младоженеца и невестата по пътя. Биели барабани, полето ехтяло.

Като приближили гората, лисицата скочила от кочията и рекла:

— Вий карайте направо, пък аз ще ида да обадя в двореца, че пристигате.

Мушнала се вдън гората, дето човешки крак не е стъпвал, стигнала пред мраморния дворец на халата.

— Идат! — викнала тя.

— Кой иде? — попитала халата.

— Цял полк войници, не чуваш ли барабаните?

— Защо идат? — разтреперила се халата.

— Идат да ти одерат кожата!

— Хубава работа! Къде ще се дяна сега? — объркала се халата.

— Скрый се! — посъветвала я лисицата.

— Къде да се скрия?

— Влез в пещта! Аз ще донеса слама да те покривя. Никой няма да те види.

Халата се намърдала в пещта, лисицата донесла слама и затрупала страшилището. Сетне домъкнала разпалена главня и запалила сламата.

Халата се задушила и изгоряла в пещта. Пристигнали сватбарите пред мраморния дворец и заварили портите отворени.

— Че влизайте де! — поканила ги лисицата.

Влезли сватбарите, разгледали чудния дворец на господар Цървулан и останали смаяни.

Най-много се смаял Цървулан.

— Не ми е лош дворецът! — казал той и повел невестата по белоснежните стъпала.

Както и да е, към полунощ приключили сватбеното тържество. Прибрали се младоженците в най-хубавата стая на двореца. Натъркаляли се войниците в градината на двореца. Всички заспали. Щом захъркала царската дъщеря, воденичарят си спомнил за воденицата. Кой ще пусне водата? Кой ще смели брашното на хората? Без него нито един камък не ще се завърти. Тихичко се измъкнал от двореца и тичешком отишъл на воденицата. Додето съмне, смлял всичкото зърно на мливарите и ги изпроводил. Тръгнал пак към двореца, тихичко открянал вратата, за да не стресне княгинята, но тя вече се била събудила и го стрелнала със зли очи.

— Къде ходи тая нощ? — почнала да го подпитва.

— Ходих да си нагледам стадата.

— А защо ти е посипана главата с паспал, сякаш си воденичар?

— Такъв съм! — рекъл воденичарят и почнал да ѝ разказва всичко, както се било случило.

Че като се разсърдила оная ми ти царска дъщеря, че като се развикала, целият дворец дигнала на главата си. Прибрала си герданите, гривните, изскочила навън, накарала баща си да дигне войниците и всички потеглили към града.

— Какво направи? — попитала лисицата воденичаря.

— Нищо. Отървах се от едно живо кречетало.

— Щом като не можеш да лъжеш, ще умреш от глад — поклатила глава лисицата.

— Не бой се, Кумичке! Додето ми трака воденичката, за мен винаги ще има бял хляб.

ТРИМА ЛОВЦИ — ТРИ УМНИ ГЛАВИ

Три души, три умни глави решили да идат на лов. Нарамили по една бухалка наместо пушка, накитили си калпаците с пачи пера и тръгнаха. Ха, бре, де, бре — прехвърлили Балкана и слезли в Софийското равно поле. В полето видели една върба, а под върбата — поп с калимавка, но без брада — връзва с конопено въже шията на една гъска.

— Добър ден, дядо попе! — провикнал се първият ловец. — Защо си натиснал тая гъска?

— Ще я беся — отвърнал попът.

— Че какво ти е направила? — обадил се вторият ловец.

— Направи ми голяма пакост — почнал да разказва попът. — Тая нощ легнах да спя на двора, за да ми е хладина, а тя дошла, видяла ми брадата, помислила, че е трева, и я опасла.

— Не я беси, ами я дай на нас, ние ще я удавим в Искъра — рекъл третият ловец.

— Вземете я — ритнал попът гъската. — Удавете я, махнете я от главата ми.

Тримата ловци грабнали гъската, ударили към Искъра, намерили по-дълбочко място и я натопили във водата. Държали я, що я държали, помислили, че се е удавила, и я пуснали. Гъската бързо изскокнала над водата, плеснала с криле и прехвъркнала на другия бряг.

— Бре — обадил се първият, — не можахме да я удавим, малък е Искърът. Друг път, кога опаса брадата на попа, ще я занесем да я удавим в Черно море. Там има дълбока вода.

Тръгнаха нататък. Вървели, вървели, уморили се. Легнали край пътя да подремнат. Сложили бухалките си под главите, но преди да затворят очи, отгоре им налетели орляк мухи, почнали да се навират в носовете им и да ги хапят.

— Олеле! — викнал единият. — Ще ни изядат тия проклети мухи. Хайде да идем при оня поп с опасаната брада и да го попитаме

как да изгребим мухите. Той ще ни каже — веднъж вече ни мина думата пред него.

Вдигнали се тримата и пак се върнали при попа.

— Дядо попе — рекли му ловците, — дай ни ум какво да правим с тия пусти мухи, дето хапят и не оставят човека да подремне.

— Бийте! — отговорил попът. — Където видите муха, удрайте.

— С какво да удраме? — попитали умните глави.

— С бухалките, аз ви позволявам.

Тъкмо в туй време върху главата на попа кацнала една муха. Първият ловец, без да се замисли, дигнал бухалката си и бухнал попа по главата.

— Какво направи, бре! Защо удари попа? — развикали се другите двама.

— Попът даде позволение — отвърнал първият ловец и се почесал по врата.

Нямало що, почакали попа, додето дойде на себе си, и пак тръгнаха.

Поели към село Дървеница. Насред пътя видели една любеница.

— Що е това, бре? — навел се единият от тримата.

— Това е — отвърнал вторият — камилско яйце. Хайде да го измътим!

— Къде ще го мътим? — попитал третият.

— На припек.

Изнесли любеницата на Витоша и клекнали да я мътят. Редували се един след друг. По едно време първият, без да ще, бутнал любеницата и тя се търкулнала надолу в трънаците. Трите умни глави се развикали и търтили да я гонят. Ха, бре, де, бре — хлътнали в трънаците. Не щеш ли, от трънаците, дето била спряла любеницата, изскочил заек.

— От камилското яйце се излюпило едно камилче с дълги уши. Дръжте го! — викнал първият ловец.

— Стой! — рекли другите двама.

Но заекът побягнал и се скрил в гората.

Ловците се почесали по вратовете. Единият продумал:

— Чудно нещо! Кога се измъти туй камилче и кога му пораснаха толкова дълги уши. Трябва да го намерим.

— Как? — обадили се другите двама.

— Ще намерим секири и ще изсечем гората.

Речено — сторено. Намерили секири, запретнали се и почнали да секат гората. По едно време покрай тях минал пътник, яхнал кобила. Подире му припкало младо жребче. Пътникът спрял и попитал защо секат гората. Умниците му разказали каква е работата.

— Хубаво сте намислили — рекъл пътникът, като разбрал с какви хора има работа, — само че секирите ви не режат. Дайте ми ги. Ще ида у дома да ги наточа.

— А ние какво ще правим? — попитал първият ловец.

— Чакайте, докато ги донеса.

Ловците му дали секирите и седнали да чакат. Пътникът препуснал кобилата и вече не се върнал. Останало само жребчето му.

Единият от ловците се досетил.

— Този човек — рекъл — ни измами, но ние ще утрепем жребчето му!

— Как ще го утрепем?

— Ще натоварим на гърба му гащите и калпаците си и ще го подгоним. То ще се препъне, ще падне някъде по пътя и ще умре под товара.

Речено — сторено. Натоварили гащите и калпаците си, подгонили жребчето и то побягнало.

— Спукана му е работата! — засмели се трите умни глави.

И поели нататък гологлави и без гащи. Стигнали до малка речица. Видели на брега ѝ върба — стара, наведена към водата.

— Защо ли се е навела тая върба към водата? — попитал първият.

— Жадна трябва да е — отговорил вторият.

— Хайде тогава да я напоим! — предложил третият.

— Как? — попитал първият.

— Един от нас ще се хване за клоните ѝ, ще увисне надолу. Вторият ще се хване за краката на първия, третият — за краката на втория. Като натезим, тя ще се наведе още, клоните ѝ ще опрат до водата и върбата ще се напие.

Речено — сторено. Наловили се тримата, увиснали надолу, но върбата не мръднала.

— Хайде сега да си плюем на ръцете и да налегнем още по-силно! — викнал първият ловец.

Пуснали се и тримата, да си плюят на ръцете, и паднали. Цамбурнали във водата като жаби. Излезли мокри вир-вода и тръгнали да се сушат. Покачили се на лъкатишките скали. Под високите скали в ниското припаднала гъста бяла мъгла.

— Що е туй, бре? — попитал единият.

— Памук трябва да е — обадил се вторият.

— Я да се хвърлим на меко и да се отъркаляме! — рекъл третият.

— Защо да не се хвърлим? — казали другите двама.

И без да му мислят, тримата ловци се хванали за ръце, викнали „Ухаа!“ — и се хвърлили от високите скали. Паднали долу и се утрепали.

ЦАРЯТ С МАГАРЕШКИТЕ УШИ

Цар Траян имал магарешки уши, но ги криел под короната си. Никой не знаел, че негово величество е клепоух. След всяко бръснене тоз час влизал царският палач и погубвал злополучния бръснар, за да не разкаже никому за магарешките уши на царя. Два пъти седмично в двореца падали бръснарски глави. Намалял броят на бръснарите в Траяновото царство. Дошъл редът и на едно голобрадо бръснарче. То влязло в двореца разтреперано. Като обръснало царя и видяло ушите, момчето захванало плахо да се озърта. Царят го попитал:

— Ти, момче, имаш ли други братя?

— Нямам — отвърнало бръснарчето, — едничък съм на мама.

— Щом си едничък, ще те пощадя, но ми дай дума, че на никого няма да казваш какво си видял на главата ми. Кажеш ли някому — загубен си!

Момчето се врекло, че ще мълчи, и си отишло. Прибрало се в къщи живо и здраво, но оттогава насетне захванало да линее. Заприличало на суха вейка. Да го духнеш, ще падне. Тайната го мъчела. Затъжила се неговата майка, като го гледала как се топи, и му рекла:

— Кажи ми, сине, каква болка имаш на сърцето си.

— Не мога, майко, ти каза, защото съм дал дума да мълча пред хората. Проговоря ли — свършено е с мене.

Тогава умната майка научила момчето си да иде в гората, да изкопае един дълбок трап, да се наведе и три пъти да изговори онова, що му тежи на сърцето.

Както го научила майката — тъй сторило бръснарчето. Като изкопало трапа, то коленичило и до три пъти извикало:

— Цар Траян има магарешки уши!

— Царските уши са магарешки!

— Нашият цар е клепоух! И заринало трапа.

Изведнъж му олекнало. Тръгнало си весело към дома.

Минало, що минало, и на мястото, където копало момчето, поникнала свирчовина. Веднъж селските воловарчета видели свирчовината, отсекли си пръчки, направили си свирки и ги надули. Тогава свирките заговорили с човешки гласове:

— Цар Траян има магарешки уши!

— Царските уши са магарешки!

— Нашият цар е клепоух!

Бре! До вечерта новината се разнесла по цялата страна. Узнал самият цар и заповядал да му доведат бръснарчето. То му разправило какво се е случило. Тогава клепоухият сам си издялал една свирка, надул я, чул думите ѝ, па си рекъл:

— Няма вече полза от криене. И си открил магарешките уши.

ПАТАРАН И ЦЪРВУЛАН

Веднъж Хитър Петър погнал с тоягата си един заек. Заекът бягал към поляната и Хитър Петър хвърчал подире му. Гонитбата траяла цял ден. Най-сетне пред дългоухия бегач се изпречила река Вит. Без да мисли много, заекът се хвърлил да я прескочи. Но река Вит прескача ли се? Заекът паднал сред реката и се удавил. Хитър Петър спрял запъхтян на брега, посъзвел се и се почесал по врата.

— Брей — рекъл си той, — ама че дълъг път изминах! Замръкнах по чужди краища.

Тръгнал край брега, слязъл надолу и влязъл в едно село. Спрял пред вратнята на една хубава къща и си рекъл:

— Тук навярно живеят заможни хора.

Почукал. Показала се млада жена със запретнати ръкави.

— Какво дириш, чичо?

— Диря подслон за нощуване.

— Влез — поканила го жената, — у нас ще спиш.

Хитър Петър влязъл. Невестата му изнесла стол да седне пред къщи, додето се върне мъжът ѝ от нивата. Хитър Петър седнал. По едно време усетил миризма на варена птица. Надникнал да види какво готви невестата, и се ухилил: над огъня в една тенджерата къкрела голяма патка.

— Ех, че вечеря ще падне — рекъл си Хитър Петър и често-често обръщал очи към вратнята да види дали не си иде стопанинът.

В туй време невестата, която шътала край огъня, си помислила: „Този чужденец ми се вижда много гладен и морен. Ако му сложа напреде патката, ще я излапа, додето се усетим. Я да скрия тенджерата, та утре, като си замине, ще я изядем двама с мъжа ми“.

Дигнала сварената патка с тенджерата и я захлупила с една паница на полицата.

— Захлупи я с паничка, за да бъде топличка — си рекъл Хитър Петър и се облизал като котарак, когато види прясна риба.

Затрополяла кола. Дошъл си орачът. Разпрегнал воловете, влязъл вкъщи.

— Гостенин си имаме! — викнала жената.

— Да е жив — отвърнал мъжът, — хайде по-бърже слагай да ядем, че умирам от глад.

— Ох — въздъхнала жената, — ами като не съм готвила нищо!

— Давай каквото има!

Невестата сложила на трапезата малко сух хляб и три глави лук. Орачът, нали бил гладен и не знаел, че има варена патка, гълтал лакомо. Хитър Петър ронел трошици, колкото да залъже глада си, чакал домакинята да сложи патката и се чудел на ума ѝ: защо почва с лук и разваля хубавата вечеря!

Но ето че орачът се нахранил и рекъл:

— Благодаря ти, жено, и тая вечер се нахранихме!

— Ние май че те прегостихме — обърнала се домакинята към Хитър Петра, — какво да правим, когато дойде късно и аз нищо не сварих да приготвя.

Тогава Хитър Петър разбрал, че жената е скрила патката от него, и рекъл:

— Стига ми. Добра беше вечерята.

— Хайде сега да спим, че утре рано ще ставаме! — казал орачът и влязъл във вътрешната стаичка. Домакинята постлала една черга край огъня за Хитър Петър, рекла му „Лека нощ“ и се прибрала при мъжа си.

Хитър Петър туй чакал. Бърже измъкнал патката от тенджерата, излапал половината, скрил другата половина в торбата си, напил се със студена вода и легнал да спи. На другата сутрин станал рано, видял край огъня цървулите на орача, мушнал ги в тенджерата, похлупил ги с една паница и седнал до огъня да стегне своите. В туй време от вътре се показал и домакинят.

— Добро утро! — рекъл той. — Къде тъй рано, побратиме?

— Ще си ходя — отвърнал Хитър Петър, — дълъг път ме чака. Ловец съм, трябва да ударя нещо и да го отнеса на чедата си.

— Че какъв си ловец, кога нямаш пушка?

— Аз гоня зайци с тояга.

Орачът се усмихнал под мустак.

— Има ги всякакви — рекъл той. — Ами как живее народът по вас?

— Добре е сега. Ние си имаме един град — Тенджерград го казват. Додето този Тенджерград управляваше Пат Патаран, за някои беше добре, а за други зле — смесена работа. Но откак в Тенджерград се настани цар Цървулан — много добре стана за сиромасите и за гладните. Хайде прощавай!

Селянинът не разбрал какви са тия управници на Тенджерграда.

Щом излязъл, Хитър Петър кривнал из върбалака край Вит и се загубил.

Станала подир малко и домакинята. Като видяла, че гостенинът си е отишъл, бърже се затекла към полицата, отхлупила тенджерата и що да види — наместо сварената патка вътре се мъдрели мъжовите й цървули. Разказала всичко на мъжа си. Той чак сега разбрал приказката на гостенина за двамата управници на Тенджерграда и рекъл:

— Пада ти се! От гостенин ядене никога да не криеш.

ДЯДО ПЕТКО И БАБА ПЕНА

Живели в едно село двама старци: дядо Петко и баба Пена. Те били вече стари хора, но животът им някак не вървял, не се разбирали и не си помагали един на друг.

Веднъж баба Пена сварила за вечеря бобена чорбица в гърнето. Седнали двамата старци, изсърбали я, останали много доволни.

— Аз сварих чорбата — продумала след вечерята баба Пена, — а ти се запрети да умиеш гърнето, че утре ще ми трябва за млякото на кравата.

— Не мога — отвърнал дядо Петко — да върша женска работа, измий го ти!

— Няма да го измия.

— Тогава нека стои немито.

Настанала нощ. Легнали си старците. Гърнето останало немито.

— Слушай — казал дядо Петко, — утре да станеш рано и да ми подвариш мляко да похапна попара, защото ще ходя в гората.

— Че в какво ще ти надоя мляко, когато гърнето стои немито? Ако го измиеш, ще ти надоя мляко.

— Абе аз няма да го измия — проговорил дядо Петко, — ами я да се обложим кой да го измие!

— Хайде — съгласила се баба Пена, — кажи какъв ще бъде облогът?

— Ще мълчим и двамата. Който продума пръв, той ще измие гърнето.

Млъкнали, заспали. Търколила се нощта, огряло слънцето. Тръгнали селяните на работа. Говедарят подбрал говедата да ги кара към поляната на паша. Заревала кравата на двора: няма кой да я издои и да я откара при говедаря.

Седят си двамата старци и мълчат. Надникнали съседите през плета да видят какво става в Дядо-Петковата къща, защо кравата стои още вързана и мучи, а по двора не се вижда жив човек. Влезли вътре и заварили старците — седят със скръстени ръце и мълчат като онемели.

— Какво се е случило, бабо Пено? Защо не доиш кравата? — попитала една от съседките.

А баба Пена дума не продумва.

— Дядо Петко, продумай ти! Защо мълчи баба Пена?

Но и дядо Петко нищо не отговорил, само поклатил глава като кон.

— Брей — завайкала се съседката, — тия старци май че са онемели, по-скоро тичайте за доктор! Игнате, хайде, моето момче, иди повикай доктора!

Малкият Игнат се затекъл за доктора. А докторът живеел на горния край на селото. Додето Игнат отиде да го повика, хората почнали да се разотиват: един бърза на нива да ходи, други — на пазар, трети имал работа вкъщи. Останали само двама души при онемелите — една бабичка и попът.

Попът също се дигнал да си ходи и поръчал на бабичката:

— Ти, бабо, ще стоиш тука и ще гледаш да не се случи нещо лошо с немите, додето пристигне докторът.

— Не мога, дядо попе.

— Защо не можеш?

— Защото днес никой не работи даром. Ако ми платиш, ще стоя.

— Аз ли да платя? Ти къде си виждала поп да плаща?

И като се огледал наоколо, попът видял една скъсана престилка, окачена на стената.

И посегнал да откачи престилката.

Тогава баба Пена скочила и се развикала:

— Как, ти искаш да дадеш престилката ми на тая мързелана, ами аз какво ще препаша?

Като чул дядо Петко, че жена му проговорила, дигнал се и казал:

— Ето, бабо, ти проговори първа и загуби облога. Хайде сега измий гърнето!

Като разбрали защо дядо Петко и баба Пена били онемели, попът и бабичката поклатили глава и сърдите напуснали къщата.

МЪДРИ ДУМИ

Един сиромаш човек се хванал на работа в една ковачница и се трудил цели двайсет години. Най-сетне решил да си ходи и рекъл на ковача:

— Дай да си оправим сметките, защото трябва да си ида у дома и да видя какво е станало.

Ковачът го помолил:

— Аз свикнах с теб, както бащата свиква с чедото си. Постой още някоя и друга година! Ти ми беше дясната ръка в ковачницата.

— Не мога — отвърнал работникът, — когато тръгнах от село, оставих младата си невеста. Тя ми се закле да ме чака двайсет години. Ще си ходя вече, защото, ако и тая година не се върна, невестата ми ще напусне къщата ми.

— Тръгвай, щом като е тъй — рекъл ковачът, — но ела по-напред да ти броя парите.

Отвел ковачът работника в една потайна стая, отключил едно сандъче и изкарал от вътре три жълтици.

— Ти ми беше верен човек, затуй искам да ти платя добре. Но аз не съм богат. С чука и наковалнята човек не може да спечели много пари. Тук съм скътал три жълтици. Вземи ги и трите. Не са много, но знай, че ти ги давам от сърце. Ако някога ти потрябвам, пак ела. Готов съм да ти отстъпя и ковачницата си.

Работникът се навел и прибрал трите жълтици. Простил се с ковача и тръгнал към село. Както вървял по пътя, настигнали го трима пътници — двама по-млади, с цървули, а третият, старец с побеляла глава, щъпукал по чехли. Младите попитали работника откъде иде, каква работа е вършил и колко е спечелил. Работникът се разговорил с тях, а старецът мълчал, нищичко не продумвал, само от време на време, като слушал какво си приказват птичките по крайпътните клончета, се усмихвал под мустак.

— Какъв е този мълчалив старец? — попитал ковашкият работник.

— Баща ни е — отвърнали двамата млади мъже.

— Ами защо се усмихва под мустак?

— Той разбира езика на птиците и навярно слуша какви смешни работи си хортуват ония пилци, дето са кацнали по клоните над пътя.

— Ами защо мълчи? — повторно попитал работникът.

— Защото за всяко отваряне на устата трябва да му се плаща.

— Колко взема?

— За две-три думи иска жълтица.

Работникът с трите жълтици в джоба си помислил: „Аз съм беден човек, няма да осиромашея повече, ако дам на този брадат човек една жълтица. Поне ще го чуя какво приказва“.

Извадил от джоба си една от трите жълтици и я подал на стареца.

Тогав старецът си отворил устата и продумал:

— Мътна вода да не газиш!

И пак млъкнал.

Продължили пътя си. Работникът вървял подир стареца, гледал как се подпира на една чепата тояга, и си мислел: „Чуден старец! Гласовете на птиците разбира и за всяко отваряне на устата взема жълтица. Какво ли ще каже, ако му дам и втората жълтица?“

И пак бръкнал в джоба си.

Старецът поел втората жълтица и проговорил:

— Видиш ли някъде да се вият орли, иди да разбереш какво има!

И пак млъкнал. Работникът се почесал по врата и си рекъл наум: „Гледай какви думи казва! Колко пъти съм гледал орли да се вият, но никога не съм се отбивал от път да видя какво има. Я да дам и третата жълтица — каквото с една жълтица, такова и без нея“.

За трети път бръкнал в джоба си и подал последната златна пара.

Старецът я поел и продумал:

— Преди да сториш нещо, брой до двайсет и пет.

Повървели още малко четиримата заедно, спрели на един кръстопът и се разделили. Бащата и синовете поели нагоре, а ковашкият работник — надолу, към своето село. Стигнал до една река. Тя била дълбока и мътна. Влачела горска шума, дървета и грозно бучала. Работникът си спомнил първите думи на мълчаливия старец и не посмял да нагази мътната вода. Седнал на брега, измъкнал от торбата си хляб да похапне.

— Сетне — рекъл си — ще диря мост или брод.

По едно време по пътя затрополил конник. Пристигнал един търговец на бял кон.

— Хей, побратиме — викнал търговецът, — защо не минаваш отвъд?

— Не смея да газя мътна вода.

„Ей че дивак!“, помислил си търговецът и смушкар коня.

Конят се хвърлил в дълбоката вода. Силното течение повлякло и добичето, и търговеца надолу. В един въртоп търговецът изведнъж потънал и се удавил. Конят, като усетил, че му олекнало, се обърнал назад и се измъкнал на брега мокър вир-вода. Работникът отишъл, хванал коня, яхнал го, слязъл надолу край реката, намерил мост, минал отвъд и препуснал към село. Като минавал край една зашумена долчинка, видял, че над нея се вият три големи орела.

„Чакай да видя какво има в тая долчинка“, рекъл си конникът, слязъл от коня и се мушнал в шумака. На едно потулно място намерил двама мустакати хора — мъртви. До тях видял кожена торба с жълтици. Мъртвите били разбойници. През нощта били обрали някого, дошли в долчинката, да си поделят плячката, но не могли да се спогодят, измъкнали пищовите и се изпотрепали.

Нашият пътник прибрал торбата, мушнал в пояса си един от пищовите и продължил пътя си. Надвечер стигнал пред своята къща. Бутнал пътната врата, влязъл, скочил от коня, вързал го под стряхата и тръгнал към къщи. Преди да пристъпи вътре, рекъл си:

— Я да зърна през прозореца какво прави жена ми.

Прозорецът бил отворен. Вътре било светло. Насред къщи имало наредена трапеза. На трапезата седели двама души: жена му и един мъж — гърбом към прозореца. Като видял мъжа, ковашкият работник изтръпнал. Помислил си: „Каква невярна жена! Клетва даде да не се жени, додето се върна, а е прибрала чужд мъж в къщата ми!“

Измъкнал пищова и го насочил да гръмне и двамата. Но тъкмо в туй време му минали през ума думите на стареца, купени с последната жълтица: „Преди да сториш нещо, брой до двайсет и пет“.

— Ще броя до двайсет и пет — рекъл си, — сетне ще гръмна, те няма да побегнат.

Почнал да брой. Докато броял, мъжът, дето бил вътре, се обърнал към жената и рекъл:

— Мале, утре тръгвам да диря татя по света. Домъчня ми за него. Колко години минаха, откак е излязъл?

— Станаха вече двайсет години, сине. Когато баща ти замина, ти беше детенце на три месеца.

„Брей, какво щях да направя, ако не бях преброил до двайсет и пет!“, прехапал устни гостенинът и викнал през прозореца:

— Сине, жено, ставайте да ме посрещнете!

ДВАМА БРАТЯ ЮНАЦИ

Ние бяхме двама братя юнаци. Отидохме в гората за дърва. Насякохме дърва и седнахме да си починем. Тогава брат ми рече:

— Ех, сега, както сме огладнели, да има една бяла и пребяла погача, че да си я излапаме!

Додето изрече — не знам откъде доде и се търкулна пред нас една бяла-пребяла погача. Разчупихме я. Излапахме я двамата с брата.

— Ех, сега пък да има една бъклица вино, че да си го изпием! — повторно рече брат ми.

И още недорекъл — напреде ни се умъдри една бъклица с вино. Дигнахме бъклицата, изпихме я.

Очите на брата ми светнаха.

— Ех, де я сега мечката да се поборим! — рече той и още недорекъл, напреде ни се изправи една рунтава черна мечка.

Бре, ами сега? Какво да правим?

Аз имам две сърца. Едното вика: „Дръж!“, а другото вика: „Беж!“ Кое да послушам, кое да послушам?... „Я, рекох си, да послушам второто, дето вика «Беж!»“, и побягнах към къщи. Когато на другия ден отидох в гората да видя какво е станало — от брата си намерих един цървул, а от мечката — нито косъм.

ТОРБАТА С ЛЪЖИТЕ

Турският хитрец Настрадаин Ходжа дошъл от Анадола в българската земя да лъже народа. Тук лъгал, там лъгал, най-сетне стигнал в Хитър-Петровото село. Срецнали се двамината хитреци на улицата до плета на поповата къща. Настрадаин Ходжа попитал:

— Ти ли си Хитър Петър?

— Аз съм — отговорил Хитър Петър.

— За тебе съм чувал, че умееш майсторски да лъжеш.

— Тъй приказват хората — навел скромно глава Хитър Петър, — и за тебе съм чувал същото.

— Ами какво правиш тука? — попитал ходжата.

— Подпирам плета да не падне.

— Искаш ли да се надлъгваме? — предложил ходжата.

— Защо не. Само че сега не мога, защото съм забравил лъжите си вкъщи. Нося ги в една торба и когато не ми трябват, ги държа окачени на стената. Ако подложиш гърба си да подпираш плета, додето изтичам до вкъщи и си взема торбата с лъжите, ще се надлъгваме.

— Иди — казал ходжата, — ама бързай!

Хитър Петър кривнал надолу, влязъл в едно кафене и си поръчал кафе, а ходжата подложил гръб, подпирал поповия плет и чакал Хитър Петра. Чакал, чакал, додето мръкнало и притъмняло. Прибрал се ядосан.

На другия ден ходжата пак срещнал Хитър Петра и се развикал:

— Абе, Петре, ти защо не дойде вчера да се надлъгваме? Нали уж отиде да си вземеш торбата с лъжите, а не се вести никакъв. Ти май че се уплаши.

— Ходжа — отвърна Хитър Петър, — каква по-голяма лъжа искаш от тая, да те накарам цял ден да подпираш дядо-поповия плет и да чакаш торбата ми с лъжите?

Ходжата си прехапал устните. Кипнал, но нищо не казал.

— Да не си се разсърдил? — продължил Хитър Петър. — Хайде да се поразходим из гората, под сенчестите дървета, покрай мечите

медарници, додето ти мине, че тогава ще се надлъгваме.

Ходжата се съгласил и тръгнали. Излезли от село. Влезли в гората. Вървели полека и си приказвали.

— У нас — започнал да говори ходжата — греят две слънца. Имаме крилати магарета, а зайците снасят яйца в гнездата си по най-високите дървета.

— Хубаво лъжеш, ходжа — думал Хитър Петър, — но не ти вярвам.

— Нашата вода е суха — продължавал ходжата, — не я пием, а я режем с ножове.

— Тъй, ходжа, само че не ти вярвам!

Навлезли още навътре в гората. Превалило пладне. Огладнели.

— Да бяхме хапнали нещо — рекъл Хитър Петър.

— Какво да хапнем? — погледнал го ходжата.

— Не зная, наоколо нищо не виждам за хапване — озърнал се Хитър Петър.

В туй време се задал един чорбаджия с младо агънце на рамо.

— Вярваш ли, че мога да отнема туй агне? — попитал Хитър Петър.

— Не ми се вярва — отвърнал ходжата, — чорбаджията е едър мъж, не можеш го надви.

— Почакай малко — гледай и мълчи!

Хитър Петър се мушнал в шубраците, преварил чорбаджията и оставил едната си обувка на сред пътя. След туй се завтекъл бърже напред и на стотина метра оставил другата. Чорбаджията с агнето, като стигнал до първата обувка, ритнал я с крак и си рекъл:

— Добра обувка, здрава, но защо ми е само една!

Отминал нататък. Стигнал другата обувка.

— Я, още една обувка, ще се върна да взема първата — рекъл той, снел агнето от гърба си, оставил го на полянката и тръгнал назад.

В туй време Хитър Петър, който си бил прибрал първата обувка, изскочил от шубраците, грабнал агнето и другата си обувка и пак се върнал при ходжата. Ходжата се пукнал от яд, като гледал как майсторски лъже Хитър Петър. Както и да е, заклали агнето, наръшкали огън, опекли го и седнали да ядат.

— Ходжа — проговорил Хитър Петър, — искаш ли с лъжа да те прогоня от тук, преди да си хапнал една мръвка от агнето?

— Не можеш.

— Мога.

— Хайде да видим!

— Ей сега, почакай само да посолим печеното агне. Ей там, в долчината, има солена пръст — ще ида да донеса една шепа, ще поръсим с нея агнето и сетне ще те излъжа.

— Иди, но бързай, защото съм много гладен — отвърнал ходжата и почнал да си точи зъбите за печено агне.

Хитър Петър слязъл в долчината, потулил се и подир малко се развикал:

— Олеле! Не ме бий! Не съм аз! Олеле! Ходжата ти открадна агнето! Ей го хе, горе! Иди с него да се разправяш...

Ходжата, като чул тия викове, скокнал и си рекъл:

— Оня чорбаджия с дебелия врат ще ми строши кокалите, ами я да бягам, додето не е дошъл!

Плюл си на петите и побягнал.

Хитър Петър излязъл от долчината и сам изял печеното агне.

ХИТЪР-ПЕТРОВАТА ОТПЛАТА

През цялото лято Хитър Петър водил кравата си по най-сочните пасища. Охранило се онова добиче, загладило косъма, станало като мрянка. Дигнал се една сутрин Хитър Петър и подкарал охранената крава към пазара да я продава. Трима негови съселани — кръчмарят, бакалинът и попът, които му завиждали за хубавото име, решили да го надхитрят и да го направят за смях. Още през нощта се измъкнали от село, сговорили се кой какво ще приказва, и се пръснали по пътя за пазара. Най-напред срещу Хитър Петър се упътил кръчмарят.

— Добра ти среща, бай Петре — рекъл той, — къде си подкарал кравата?

— На пазар я карам. Има ли добър пазар?

— Задръстено. Купувачите се надпреварят кой да даде повече. Добра ти е кравата, охранена и загладена, но не вярвам да я купи някой.

— Защо? — попитал Хитър Петър.

— Защото има дълга опашка, а на пазара се търсят крави без опашки. Хайде на добър час!

И кръчмарят отминал.

Хитър Петър се почесал по тила.

— Чудно нещо — си рекъл той, — не мога да разбера защо са им крави без опашки, но щом се търсят такива крави, ще отрежа опашката и на моята. Не е голяма работа.

И като се отбил в едно крайпътно ханче, Хитър Петър поискал ножица от ханджията и отрязал опашката на кравата си. Потеглил нататък. Ето че насреща му се задал бакалинът.

— Как мислиш — попитал го Хитър Петър, — дали ще намеря купувач с по-тежка кесия за тази крава?

— Ще намериш. Кравата ти е без опашка. Тъкмо такива крави се търсят на пазара. Но рогата ѝ ще смъкнат цената.

— Защо?

— Защото купувачите, щом видят добиче с рога, почват да се дърпат назад и да намаляват цената. Хайде прощавай!

Повторно се почесал по тила Хитър Петър и без да му мисли много, се отбил в друго ханче, поискал трион, отрязал рогата на кравата и си продължил пътя.

Най-сетне, до самия пазар го срещнал третият заговорник — попът.

— Бързай, Хитър Петре, защото пазаряните почват вече да се разотиват. Ти си човек с късмет. Днес на пазара купувачите земята обръщат за крави без опашки и без рога, само че по-добре ще сториш, ако отрежеш и ушите на кравата.

— Че какви й са ушите? — попитал Хитър Петър.

— Не ги ли виждаш — магарешки.

Когато и попът отминал, Хитър Петър погледнал кравата и рекъл:

— Май че мязат на магарешки! — извадил ножа си и отрязал ушите на клетото добиче.

Когато стигнал на пазара, всички се насъбрали и заобиколили Хитър Петра. Почнали да му се смеят:

— Гледайте нашият хитрец каква крава за продан е докарал! Ще се намери ли луд човек, който да даде пари за такова окастрено добиче? Кой те научи, Петре, да отрежеш опашката, рогата и ушите на кравата? Да му целунеш ръката, когато се върнеш в село.

Хитър Петър потънал в земята от срам. Измъкнал кравата си от навалищата, отвел я в кланицата и я продал на месарите почти без пари. Ей тъй отишла хубавата крава.

Върнал се Хитър Петър в село. Ония тримата вече били разказали на цялото село за окастрената крава, но Хитър Петър нищо не им рекъл. Когато го попитали доволен ли е от пазара, той си снел калпака, поздравил завистниците и си потупал джоба.

— Много съм доволен. Напълниха ми кесията с пари. Вие ми сторихте голяма добрина, защото ме научихте как да подредя кравата си, за да получа двойно повече пари. Разбрах, че сте ми истински приятели, затуй ви каня утре на вечеря. Жената ще заколи един пуяк. Ще дойдете ли?

— Идваме — отвърнали кръчмарят, бакалинът и попът, — утре вечер сме у вас!

Хитър Петър имал две диви зайчета. На другия ден, щом мръкнало, той рекъл на жена си:

— Жено, аз ще се потуля в градинката, а ти посрещни гостите и им кажи, че съм на нивата. Когато пуякът се изпече хубаво, изкарай едното зайче от коша, поръчай му да дойде при мен на нивата и го пусни на улицата. Останалото остави на мене.

Гостите пристигнали рано-рано в Хитър-Петровия дом. Насядали по възглавниците и втренчили очи към пещта. Там се печал един голям пуяк. По едно време Хитър Петровица грабнала лопатата и измъкнала изпечения пуяк. Тримата заговорници почнали да се облизват.

— Пуякът вече е готов — рекла невестата, — но Петър се забави.

— Къде е той? — попитал кръчмарят.

— Отиде на нивата. Уж каза, че ще се върне рано, а го няма никакъв. Чакай да изпратя зайчето да го извика.

И като извадила от коша едното от зайчетата, застанала на прага и почнала да му поръчва на висок глас:

— Слушай, зайче, по-скоро да идеш на нивата и да кажеш на батя си Петра, че гостите пристигнаха, а пуякът е изпечен. Веднага да дойде!

И пуснала зайчето. Дивото зайче подскокнало към отворената пътна врата, изскочило на улицата и като стрела се втурнало към полето.

Не се минало много време — и Хитър Петър пристигнал.

— Прощавайте — рекъл той, — аз позакъснях, защото имах много работа на нивата и се бях улисал. Щях да се забавя още, ако не беше зайчето. То миличкото дойде запъхтяно и почна да ме дърпа за крачола: „Бате Петре, вика, ела си веднага, защото гостите пристигнаха, а пуякът е вече изпечен“.

Гостите се спогледали:

— За пръв път виждаме такова чудо: зайче ратайче.

— Голяма работа ми върши. Вчера го пратих в града да ми купи часовник. За два часа време отиде, върна се и донесе часовника — нов-новеничък. Хайде сега сядайте да ядем, докато не е изстинал пуякът.

Гостите почнали да ядат. Като се нахранили хубаво, попът се обърнал към Хитър Петра:

— Слушай, Петре, я ни продай зайчето си! Много ни е потребно вкъщи едно такова бързоного ратайче.

— Но вие сте трима, как ще си го поделите?

— Лесна работа. Днес ще помага на мен, утре — на другия, а вдругиден — на третия. Продай ни го.

— Да ви го продам — отвърнал Хитър Петър, — само че е скъпичко.

— Колко искаш за него?

— Колкото струва една добре охранена крава. Съгласни ли сте?

— Съгласни сме! — викнали и тримата, изкарали кесиите си и наброили на Хитър Петра цяла купчина пари.

Прибрал парите Хитър Петър, извадил от коша второто зайче, дал го на гостите и им поръчал хубаво да го гледат, защото такова зайче нямало никъде по света.

Попът поел зайчето и го скрил в пазвата си.

— Утре ще бъде мое! — рекъл той.

Хитър Петър изпратил гостите си ухилен.

— Хубаво ги наредих! — обърнал се той към жена си.

На другия ден попът станал рано, нахранил зайчето със зелен лист и му рекъл:

— Слушай, зайче, ще идеш при моите приятели, с които снощи бяхме на гости у Хитър Петра, ще им кажеш да ми дойдат надвечер на гости. Жената ще приготви тутманик. Хайде, дядовото, бягай по-скоро, защото днес имаме и друга работа — и пуснал зайчето на улицата.

Зайчето заправило по пътя и се загубило. Попът седнал на един стол до пътната врата да го почака. Минало пладне, почнало да се мръква, а зайчето все още го нямало. Дигнал се тогава попът, отишъл и намерил другите двама. Попитал ги защо не връщат зайчето.

— Никакво зайче не е идвало при нас! — отвърнали крѣчмарят и бакалинът.

— Ами къде може да е отишло? — зачудил се попът.

— Къде ли? Момчето на съседа ми каза, че снощи видяло едно зайче, което бягало към гората, а днес видяло още едно.

Тогава и тримата се досетили каква е работата, и се развикали:

— Измами ни Хитър Петър. Какво да го правим?

— Ще го закараме утре при съдията. Нека той му тегли присъдата.

На другия ден съдията, който имал зъб на Хитър Петра, отсъдил:

— Натикайте го в един чувал, отнесете го на морския бряг и го хвърлете в морето — да го изядат рибите.

— Няма що, Хитър Петре, такава ти била съдбата — рекли тримата и разтворили чувала, — влизай вътре!

Хитър Петър влязъл в чувала и почнал да вика:

— Не ща! Не ща, бе!

— Какво не щеш? — попитали го тримата.

— Не ща в морето!

— Щеш, не щеш — там ще цамбурнеш, защото такава е присъдата.

Нарамил чувала бакалинът и викнал на другарите си:

— Най-напред ще го понося аз. Като се уморя, ще го поемете вие. Брей, че тежи! — и закрачил към морския бряг.

Попът и кръчмарят тръгнали след него и щом чули, че почнал да пшшка, поели чувала от ръцете му. Вървели, вървели, приближили морския бряг. На едно място видели овчар да лежи под стар клонест дъб — запладнил стадото си на сянка.

— Хей, побратиме — викнал бакалинът, — има ли тук наблизно кладенче да сръбнем малко водица, че изгоряхме от жажда.

— Има — отвърнал овчарят, — слезте в долчинката. Там ще намерите едно ледено кладенче.

Носачите оставили вързания чувал на тревата и се спуснали в долчинката. А Хитър Петър все си повтарял:

— Не ща, бе! Не ща!

Като го чул, овчарят се надигнал, отишъл при чувала и попитал учудено:

— Какво не щеш?

— Не ща да ставам цар! — отвърнал Хитър Петър.

— Защо не щеш?

— Защото не съм научен да нося корона на главата си, нито да ям печени агнета и да спя на пухени възглавници. Не ща — и туйто!

— Ами що щеш в чувала? — попитал овчарят.

— Тия трима са ония, дето колят кучето. Те дойдоха в село да ме поканят за цар и като разбраха, че не искам, ме хванаха и ме натикаха в

чувала. Насила искат да ме правят цар.

— Стани, бе! — посъветвал го овчарят.

— Ами ти защо не станеш? — обадил се Хитър Петър от чувала.

— Защото не канят мене, ами тебе.

— Ако си съгласен, влез в чувала на мое място, а пък аз ще стана овчар.

Развързал глупавият овчар чувала и се намъкнал на Хитър-Петровото място, а Хитър Петър се изтегнал на сянка под дъба.

Тримата носачи, след като се напили със студена вода, излезли от долчинката. Попът грабнал чувала.

— Искам, бе! Искам! — обадил се от вътре овчарят.

— Какво искаш? — попитал попът.

— Искам да стана цар!

— Горкият Хитър Петър е полудял от страх! — рекъл дядо поп, затекъл се към брега и цамбурнал чувала в морето.

Чувалът потънал.

— Отървахме се от него — рекли тримата и си тръгнали към село.

Надвечер Хитър Петър подбрал стадото на удавения овчар и го подкарал към къщи. Като го видели, тримата негови носачи си глътнали езиците:

— Абе, Хитър Петре, нали те хвърлихме в морето! Що щеш тука сега и какви са тия овце?

— Прибирам се вкъщи — отвърнал Хитър Петър, — а овцете са мои.

— Къде ги намери?

— На морското дъно.

— Че там има ли овце?

— Милиони овце пасат водорасли под водата. Аз си отлъчих само стотина. Като ги продам, пак ще ида да си докарам още стотина.

— Дядо попе, да вървим! — викнал бакалинът.

— Къде да вървим? — попитал попът.

— В морето за овце!

— Хайде — рекъл лакомият поп и си грабнал калимавката.

Хукнали пак към морето.

Когато стигнали на брега, най-напред се хвърлил попът и мигом потънал. Само калимавката му плувнала над вълните.

— Гледайте, гледайте! — викнал кръчмарят. — Попът изкара една овца! Хайде по-скоро да се хвърлим и ние, че попът ще насмете всичките овце.

И се хвърлили в морето. Издавили се до един. Тъй си платил Хитър Петър на своите съселяни, които искали да го хвърлят в морето.

ДЯДО ПЕТКО И БАБА ПЕНА

Живели в едно село двама старци: дядо Петко и баба Пена. Те били вече стари хора, но животът им някак не вървял, не се разбирали и не си помагали един на друг.

Веднъж баба Пена сварила за вечеря бобена чорбица в гърнето. Седнали двамата старци, изсърбали я, останали много доволни.

— Аз сварих чорбата — продумала след вечерята баба Пена, — а ти се запрети да умиеш гърнето, че утре ще ми трябва за млякото на кравата.

— Не мога — отвърнал дядо Петко — да върша женска работа, измий го ти!

— Няма да го измия.

— Тогава нека стои немито.

Настанала нощ. Легнали си старците. Гърнето останало немито.

— Слушай — казал дядо Петко, — утре да станеш рано и да ми подвариш мляко да похапна попара, защото ще ходя в гората.

— Че в какво ще ти надоя мляко, когато гърнето стои немито? Ако го измиеш, ще ти надоя мляко.

— Абе аз няма да го измия — проговорил дядо Петко, — ами я да се обложим кой да го измие!

— Хайде — съгласила се баба Пена, — кажи какъв ще бъде облогът?

— Ще мълчим и двамата. Който продума пръв, той ще измие гърнето.

Млъкнали, заспали. Търколила се нощта, огряло слънцето. Тръгнали селяните на работа. Говедарят подбрал говедата да ги кара към поляната на паша. Заревала кравата на двора: няма кой да я издои и да я откара при говедаря.

Седят си двамата старци и мълчат. Надникнали съседите през плета да видят какво става в Дядо-Петковата къща, защо кравата стои още вързана и мучи, а по двора не се вижда жив човек. Влезли вътре и заварили старците — седят със скръстени ръце и мълчат като онемели.

— Какво се е случило, бабо Пено? Защо не доиш кравата? — попитала една от съседките.

А баба Пена дума не продумва.

— Дядо Петко, продумай ти! Защо мълчи баба Пена?

Но и дядо Петко нищо не отговорил, само поклатил глава като кон.

— Брей — завайкала се съседката, — тия старци май че са онемели, по-скоро тичайте за доктор! Игнате, хайде, моето момче, иди повикай доктора!

Малкият Игнат се затекъл за доктора. А докторът живеел на горния край на селото. Додето Игнат отиде да го повика, хората почнали да се разотиват: един бърза на нива да ходи, други — на пазар, трети имал работа вкъщи. Останали само двама души при онемелите — една бабичка и попът.

Попът също се дигнал да си ходи и поръчал на бабичката:

— Ти, бабо, ще стоиш тука и ще гледаш да не се случи нещо лошо с немите, додето пристигне докторът.

— Не мога, дядо попе.

— Защо не можеш?

— Защото днес никой не работи даром. Ако ми платиш, ще стоя.

— Аз ли да платя? Ти къде си виждала поп да плаща?

И като се огледал наоколо, попът видял една скъсана престилка, окачена на стената.

И посегнал да откачи престилката.

Тогава баба Пена скочила и се развикала:

— Как, ти искаш да дадеш престилката ми на тая мързелана, ами аз какво ще препаша?

Като чул дядо Петко, че жена му проговорила, дигнал се и казал:

— Ето, бабо, ти проговори първа и загуби облога. Хайде сега измий гърнето!

Като разбрали защо дядо Петко и баба Пена били онемели, попът и бабичката поклатили глава и сърдите напуснали къщата.

ХИТЪР ПЕТЪР КМЕТ

Събрали се селяните от Хитър-Петровото село на площада да избират кмет. Излязъл и Хитър Петър. Наложил си новия калпак, защото знаел, че има хора, които съдят за човека по калпака, а не по главата. Ето че пристигнал и селският чорбаджия: с голям корем, с дълга лула и броеница.

— Хей, Петре, този калпак, дето си го наложил, мяза на чорбаджийския. Я дай да го видя!

Хитър Петър му подал калпака си. Чорбаджията го поел и за да разсмее селяните, ударил калпака в земята.

— Чакай да опитам гърми ли!

Хитър Петър се навел, взел си калпака от земята, изтупал го и рекъл:

— Слушайте, хора селяни, да ви разкажа една приказка!

Селяните знаели, че той умеел духовито да разказва, и се натрупали около него. Хитър Петър почнал:

— Вие сте чували за някогашния еврейски цар Соломон. Казват, че той познавал миналото на хората, гадаел бъдещето и проумявал езика на всяка жива гадинка. Веднъж Соломон поканил в градината си всички животни: лъвовете, мечки, вълци, зайци, сърни, биволи, коне, магарета. Ще попитате защо ги е поканил? Нали разбирал езиците им, искал да ги послуша и да се посмее, защото много смешни работи си приказвали помежду си. Напълнила се царската градина. Най-сетне дошло и магарето. Като видяло толкова зверове на едно място, навирило уши, изтъпанчило се пред Соломона и почнало да реве, колкото му глас държи. Всичките зверове се спогледали, а Соломон си запушил ушите. Като млъкнало магарето, лъвът се приближил до него и му рекъл:

— Абе, ти какво правиш?

— Рева — отвърнало магарето.

— Защо реवेश?

— Че аз — отвърнало магарето, — пред такова голямо събрание ако не си покажа магарията, къде ще я покажа?

— Тази е приказката — завършил Хитър Петър, — разбрахте ли я?

— Разбрахме я хубаво — прихнали да се смеят селяните.

Селският чорбаджия се измъкнал и побягнал. Тогава селяните избрали за кмет Хитър Петра.

ХИТЪР ПЕТЪР И ГОСТИЛНИЧАРЯТ

Отишъл веднъж нашият Хитър Петър на панаир. А там — гъмжило от хора. Едни продават, други купуват, трети ядат и пият в гостилниците. Спрял пред една готварница и надникнал през отворената врата. Вътре гостилничарят, опретнал ръкави, подклаждал десетина тенджери с яденета — едно от друго по-хубави. Хитър Петър бил гладен, но си нямал пари. Какво да направи? В торбичката си той носел само един сух крайщник от хляб. Извадил си крайщника и протегнал ръка към една от тенджерите, от която излизала най-гъста пара. Подържал хляба си над захлупената тенджера, додето се понакваси от парата и поомекне. Сетне си го изял сладко-сладко и си тръгнал.

Гостилничарят, който го наблюдавал мълчаливо, му пресякъл пътя:

— Хей, мой човек, къде тръгна, без да платиш?

— За какво да платя?

— За яденето.

— Хубава работа, ти не видя ли, че аз опитах само парата на тенджерата ти?

— Пара, пара, но и тя струва пари. Аз за тая пара, дето я изяде със сухия си хляб, дърва съм горил, вода съм носил, тенджера съм подклаждал! — занареждал гостилничарят.

— Брате — рекъл кротко Хитър Петър, — разбирам, но какво да ти дам, като нямам пукната пара?

— Щом нямаш пари, ще изядеш десет тояги, че да запомниш кога си лапал чужда пара! — развикал се гостилничарят.

Като почнала разправията, пред гостилницата се насъбрала навалица.

— Удряй! — рекъл Хитър Петър и застанал на слънце. — Вземи тоягата и удрай, но си отваряй очите да не ме докоснеш, тъй както аз не докоснах яденето ти. Инак ще играе дървен господ по гърба ти.

— Какво да удрям? — смаял се гостилничарят.

— Удари десет тояги на сянката ми!

Всички наоколо прихнали да се смеят. Гостилничарят засрамен се скрил в гостилницата.

СВЪРШЕКЪТ НА СВЕТА

Хитър Петър имал един овен и много, си го обичал. На съседите си той казвал:

— Този овен съм го обрекъл на вас. Когато склопя очи, вие ще се съберете у дома, ще го изпечете, ще си похапнете и ще кажете две-три хубави думи за мене.

Но Хитър Петровите съседи — кръчмаринът и селският чорбаджия, искали час по-скоро да изядат овена. Те отишли при попа и го попитали как да склонят хитреца, че да тегли ножа на овена.

— Тази работа оставете на мене! — рекъл попът, наложил си калимявката и отишъл при Хитър Петра.

— Какво има, дядо попе? — попитал Хитър Петър.

— Лошо, Петре, лошо! — въздъхнал попът. — Вече е дошъл свършекът на света. Утре не, а в други ден ще настъпи краят. Остава ни само един ден живот.

Хитър Петър се почесал по врата и попитал:

— Ти откъде научи тази грозна новина?

— В книгите пише. Нали вярваш в книгите?

— Вярвам — отговорил Хитър Петър. — Ами сега какво ще правим?

— Нищо — отвърнал попът. — Ще се съберем утре на приятелско угощение, за да прекараме весело последния ден от живота си. От нас виното, а от тебе овена, може ли?

— Може, дядо попе, само че тая работа трябва да стане на някое затулено и тихо място. Хайде да направим веселбата доле в ливадите, където тече бистрата река. И още едно: утре всички трябва да си облечеме най-новите дрехи, за да ни бъде още по-весело.

— Винаги съм те смятал за умен човек! — похвалил попът Хитър Петра и си тръгнал.

На другата сутрин рано четиримата веселбари — пременени като за сватба — нагазили в ливадите край реката. Наклали на бърза ръка

огън и свършили с овена. Разгорещили се, докато го одерат и набучат на шиш. Попът рекъл:

— Ти, Петре, ще останеш тука и ще въртиш шиша над огъня, докато се изпече хубаво овенът, а пък ние с приятелите ще се изкъпеме в реката, преди да почнем угощението.

И като се разсъблекли, попът, кръчмаринът и селският чорбаджия се бухнали в прохладната вода. А Хитър Петър най-напред завъртял набучения овен над огъня, сетне сграбил дрехите на тримата и ги хвърлил в пламъците. По едно време пристигнали окъпаните и потърсили дрехите си.

— Петре — започнали да викат, — къде си дянал дрехите?

— Изгорих ги — отвърнал спокойно Хитър Петър.

— А бе, ти луд ли си? Утре как ще се покажем голи пред хората.

— Не съм луд — отвърнал Хитър Петър. — Но аз си помислих тъй: утре настъпва свършекът на света. Щом като няма да живеят, защо им са дрехи на моите приятели? А и дядо поп често казва в проповедите си, че на този свят всички са дошли голи и голи трябва да го напуснат.

НАЗАЕМ БРАШНО ТЪПКАНО СЕ ВРЪЩА

Хитър Петър бил сиромаш човек и нали си нямал пари за бръснар, веднъж отишъл при своя богат съсед и му рекъл:

— Съседе, ти имаш остър бръснач, я ме обръсни, защото с тая брада съм замязал на таралеж.

— Сядай! — викнал съседът, който минавал за шегобиец и подал на Хитър Петра стол. Обърнал го срещу слънцето, изкарал бръснача и се заловил да го бръсне, без да му насапуни брадата.

Хитър Петър примрял от болка, сълзи излезли от очите му, но стискал зъби и мълчал. А съседът стържел по сухо и се подсмивал.

— Петре — рекъл той по едно време, — да бях ти дал теслата, че да захапеш дръжката ѝ, защото както си стиснал зъби, можеш да си прехапеш езика.

— Гледай си работата, съседе! — отвърнал Хитър Петър. — Назаем брашно тъпкано се връща.

— Честито! — казал съседът, като свършил.

— Благодаря! — проломотил Хитър Петър. — Няма да ти забравя услугата.

И си отишъл.

Минала една година. Като настъпила пролетта, богатият повикал Хитър Петра и му поръчал:

— Ти, Петре, си спомняш колко добрини съм ти правил. Дошло е време да ми се отплатиш. Хайде иди на лозето ми, да го порежеш, ама хубаво да го порежеш!

Хитър Петър взел косера, отишъл на чорбаджийското лозе, запретнал ръкави и захванал да реже наред. Всичките пръчки изрязал. Оголил лозите до главните.

Като се прибрал в село, чорбаджията го попитал:

— Казвай, поряза ли го?

— Охохо! — отвърнал Хитър Петър. — Цялото! Второ рязане не му е потребно.

— А пръчките?

- Очистих ги до една.
- Ами плаче ли лозето ми?
- Плаче, та се дере — поклатил глава Хитър Петър. — И ти да го видиш — ще ревнеш.

КОЛКО СА МАГАРЕТАТА

Подкарал Настрадаин ходжа пет магарета — да ги продава на пазара. Тичал подире им, гонил ги, додето се уморил и яхнал едно от тях. Като отпочинал малко, той преброил магаретата, които вървели напреде му с клепнали уши.

— Бре, само четири! — викнал ходжата уплашен и скочил на земята. — Едното се е отлъчило, ще се върна да го намеря!

Но преди да се върне, той преброил магаретата още веднъж и видял, че са пет. Зарадван до уши, ходжата пак се метнал на едно от магаретата и подгонил другите напреде си.

Подир някое и друго време той се заловил отново да ги брои!

— Пак четири! — извикал Настрадаин ходжа и почнал да мига. Тъкмо в туй време насреца му се задал Хитър Петър.

— Хитър Петре, моля ти се, кажи ми колко са магаретата, които виждаш напреде си, защото, когато ги броя от земята, излизат пет, а щом се метна на самара — едното се губи.

Хитър Петър се усмихнал и отвърнал:

— Магаретата са шест, само че едното е с два крака.

ЯЙЦАТА НА ВЛАДИКАТА

Веднъж Хитър Петър тръгнал из пазара, да погледа какво продават и какво купуват хората.

— Хей, Петре, ела тук! — викнал му владиката и го помамил с пръст.

— Какво има, дядо владико? — приближил се Хитър Петър.

— Тази кошница — рекъл владиката — е пълна с яйца. Отнеси я в митрополията, защото не е прилично дядо ти владика да се натовари като родопски катър.

— А какво ще ми платиш? — попитал Хитър Петър.

— Пари няма да ти дам, защото владиката знае само да взема, а не да дава, но ще ти се отплатя с три големи мъдрости.

— Може — съгласил се Хитър Петър и нарамил владиката кошница.

Като наближили митрополията, Хитър Петър се обърнал назад към владиката, който крачел важно подире му:

— Казвай, дядо владико, мъдростите! Владиката се поизкашлял и проговорил натъртено:

— Ако някой ти каже, че в колиба се живее по-хубаво, отколкото в дворец — не му вярвай!

— Бива си я тая! А втората? — попитал Хитър Петър.

— Ще ти разкрия и нея: ако някой захване да ти разправя, че една глава лук струва повече от едно печено агне — не му вярвай!

Стигнали прага на митрополията.

— Кажи, дядо владико, и третата си мъдрост! — подканил носачът владиката.

— Третата е такава: ако някой ти каже, че има по-гламав носач от тебе — не му вярвай!

И владиката почнал да се тресе от смях.

Тогавя пред очите на Хитър Петра причерняло, той стиснал с две ръце кошницата, ударил я върху плочите и викнал:

— Ако пък на тебе някой каже, че в кошницата е останало поне едно здраво яйце — съветвам те да не му вярваш!
И си заминал.

Издание:

Ангел Каралийчев. Български народни приказки, Том 1

Българска. Осмо издание

Издателство „Народна младеж“

Редактор: Методи Бежански

Коректор: Лилия Вълчева

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.